
L'ORFEÓ CATALÀ
ROMA
Del 29 d'Abril al 9 de Maig
de l'Any Sant
MCMXXV

L'Orfeó Català a Roma

RELACIÓ

del pelegrinatge efectuat els dies 29 d'Abril al 9 de Maig de l'Any Sant MCMXXV, extreta de les cròniques dels enviats especials de «La Veu de Catalunya» i «La Publicitat» Srs. Joan Llongueres i Baltasar Samper, precedida d'un Prefaci del Mestre Lluís Millet i il·lustrada amb croquis de Joaquim Renart i nombroses fotografies

BARCELONA
Desembre 1925

El sentit del romiatge de l'«Orfeó Català» a Roma

Als bons amics de l'«Orfeó»
que han ajudat a les despeses

No hi ha paraules més ben esmerçades que les dictades pel deure de la gratitud. Nosaltres, la gent de l'ORFEÓ CATALÀ, si havem fet volada a Roma, si en aquella bella i eterna ciutat hi havem sojornat admirant, cantant i adorant, ha estat per gràcia de la vostra generositat, bons amics de l'ORFEÓ; ha estat per la bonesa del vostre cor, per l'entusiasme vostre per tot allò mateix vers què, nosaltres cantaires, sentim entusiasme, escalf i delit que no s'acaba. Ha estat amb l'empenta amorosa de la vostra generositat que havem pogut abastar el dolç fruit d'un gran goig en l'alta ciutat dominadora dels temps històrics i de l'esdevenidor llunyà i etern de l'home. Just és, doncs, que encara que sigui amb paraula trencada i humil, jo, que sóc com el capità d'aquest petit exèrcit cantaire, procuri contar-vos quelcom de les nostres emocions a Roma, del sentit del nostre romiatge, de l'enllaç de totes les nostres dèries, illusions i ideals amb aquesta nostra visita, la més transcendent de totes les nostres visites a llocs estrangers; perquè ella compendia, en certa manera, el sentit, la raó d'ésser, l'origen i la finalitat de tota la nostra obra.

Anar pel món amb bona companyia és cosa agradable, perquè l'espectacle del món és variat i ric de matisos, i totes les coses noves

que passen davant dels ulls sembla que satisfan la fam inacabable del nostre esperit ; llavors el canvi d'impressions amb l'amistat que ens volta fa crèixer i enardir els goigs de l'ànima. Com que el nostre ORFEÓ és com una gran família matisada amb tota faisó de temperaments, sexes i edats, les impressions i emocions del viatge prenen una gran força i una gran cordialitat ; anant pel món d'aquesta manera hom frueix del nou, de l'inesperat, amb una gran força d'assimilació, perquè l'amorositat familiar ajuda a la percepció profunda de les coses ; tot entra a dins sense sobtar, i més que cosa nova tot sembla un reconeixement de cosa servada a dins i mig oblidada que revé. És que l'amor obre les portes de l'ànima i aquesta, amorosida, se sent fàcilment germana de tot l'universal que la penetra.

El tren que porta l'ORFEÓ CATALÀ és una serp de bona mena que arrossegant-se entre paisatges diferents porta a dins, no l'astúcia del primer rèptil maligne, sinó l'alegria confiada d'una adolescència multiplicada. El llarg viatge d'anada a Roma, seguit, seguit, sense parada, es fa així lleuger i agradívol. Nois, noies, joventut que té sempre l'alegria al cor i als llavis, escurcen el temps i alleugereixen tot cansanci ; i la mica d'angúnia de la responsabilitat que s'acosta resta apaivagada per aquell ambient confiat de la joventut esperançada.

Aquesta vegada la responsabilitat era més forta i la consciència més gràvida d'una gesta més transcendent. Anar a Roma, quantes vegades no havíem somiat !, quantes voltes ho vèiem a prop del nostre encalç ! Ara es complia el gran desig, ara la bondat de Déu ens hi portava, i el cor ja ens deia que la ventura no es desdiria pas d'acompanyar-nos. Jo no hi anava pas del tot content de la preparació que havíem pogut fer dels nostres programes, per més que formats fossin del repertori tradicional nostre. I és que jo somio sempre, en casos semblants i sobretot en aquesta ocasió tan assenyalada, una restauració progressiva del chor, un perfeccionament de sonoritat, una major subtilesa i profunditat d'expressió que. ai, mai no tenim temps d'assolir. Però quan ve el moment que s'ha de complir el compromís contret i havem fet el que havem pogut, em

conformo tranquil i resto amb confiança plena en els nostres bons choristes tan valents i plens de bona voluntat quan són a la feina, i amb el meu propi temperament, que quan el perill és lluny de vegades s'aclofa i es neguiteja, però que quan el té a sobre s'enardeix i crida amb més orgull que un monarca. Alabat siga Déu, que cada u és com Ell l'ha fet!

Doncs amb aquesta alegria i esperança, amb aquesta amorositat de gran família i amistat, amb aquesta consciència gràvida i reposada del que anàvem a fer, passàrem aquelles quaranta hores de sotraqueig fins arribar a la Ciutat del món, a la vera ciutat que enclou la història i l'esdevenir de la humanitat tota.

I Roma, que la teníem dintre el cor com cosa augusta i respectada; Roma, amb els seus monuments formidables, encara i tot en mig de les ruïnes, com senyal d'immortalitat fecunda; Roma, amb els seus museus aurífics, amb les seves fonts monumentals; Roma, amb les seves basíliques augustes servant les tombes dels apòstols; la Roma del Sant Pare, ordenador i governador de la religió del Crist per tota la terra; aquesta ciutat tan alta i profunda, se'ns presentà a nosaltres amable i avinent, acollint-nos no com a gent estranya, sinó com a coneguda i estimada; i nosaltres intimàrem de seguida amb el cos i amb l'ànima d'aquesta reina d'esperits i pobles. I això fou perquè nosaltres encara portem un poc d'humilitat al cor i perquè el cant dels nostres llavis respon a una dèria i a un sentiment i a una força tota interior; i aquesta dèria i sentiment i força té les arrels en la mateixa virtut i força que dóna eternitat a la ciutat romana. Això fou perquè nosaltres portem encara el cant de la ingenuïtat, el cant de la nostra natura i per l'instint de l'infant sabem retrobar la mare, i per això Roma ens fou avinent i amorosa, i per això nosaltres ens hi abellírem i ens hi escalfàrem com petits a la falda dolça materna.

En sortint de l'hotel, un hotel una mica baluerna, esbalandrat, com una cosa improvisada, però d'una ressonància expressa per a fer de gran gàbia de cantaires, ja trobàvem a pleret uns pins alts que ens recordaven els que donen ombra i verdor als pujols dels voltants de Barcelona. I seguint carrers i places, pujant i baixant

els set turons que caracteritzen la topografia romana, trobàvem els obeliscos i les columnes esculpides amb les antigues gestes heroiques, els temples pagans enrunats, els fòrums destroçats i la gran pedrera oberta i foradada del colisseu monstruós que marca la decadència moral que portà la caiguda de l'hegemonia de la Roma pagana en el món. I per sobre les ruïnes, recordant costums i gestes de cònsols i emperadors, ens atreia el misteri transcendent de les catacumbes, les esglésies i basíliques, els monuments de la nova vida de l'esperit que portà el cristianisme; culminant totes elles amb la majestat del temple tomba de Sant Pere, fortalesa de la fe, on les onades de la bogeria humana s'esberlen i desmaien pels segles dels segles.

Les ruïnes i monuments de l'antiga ciutat civilitzadora ens parlaven de l'empremta que deixà en el nostre dret i en les nostres lleis i costums el seny romà, pare del seny previsor de la gent nostra; i les tombes dels apòstols, les esglésies i relíquies sagrades, ens despertaven el sentiment de la fe que alletà i féu créixer el nostre poble. El llevat indígena de la Catalunya primitiva prengué forma i consistència amb l'alenada prepotent de l'imperialisme romà; però l'ànima, l'esperit vivificant el rebé Catalunya amb la fe en el Verb diví, amb la religió del Crist Jesús, amb la llum de l'Evangeli que dóna pau i excelsitud als elements pertorbats que formen l'home; el cristianisme, que no deforma la natura humana sinó que la segella espiritualment excellint d'una manera transcendent les característiques ingènites de cada raça.

I aquest entendre'ns amb les pedres, amb els monuments, amb les fàbriques sagrades, fou semblant a l'entendre'ns i a l'intimar i a l'estimar amb totes les persones, personalitats i corporacions que tinguérem la necessitat i l'avinentesa de tractar a Roma.

Bé és veritat que no ens hi presentàrem pas a les palpentes; que tant per la part de la jerarquia eclesiàstica com de l'artística, tinguérem personalitats amigues d'alta influència que ens donaren l'avinentesa de relacionar-nos i d'ésser acollits amb la més franca consideració pels més respectables elements influents que havien de facilitar la nostra empresa. El nostre agraïment serà perdurable

envers el nostre amic l'illustre Mons. Casimiri, qui ens donà ocasió de poder cantar les cançons religioses catalanes en la basílica de la qual ell és mestre de capella, a Sant Joan Laterà, qui ens portà l'ocasió de fer l'alta coneixença del cardenal Bisleti, cap jeràrquic de totes les associacions cecilianes del món; Mons. Casimiri, qui junt amb l'abat Ferretti, director de l'Escola Superior de Música Sagrada, ens obriren les portes d'aquell egregi institut amb recepció solemníssima. Mai no podrem oblidar la constant guia i companyia germanívola que tinguérem amb els cordialíssims benedictins abat Simó i P. Albareda; ells dos ens feren la Roma nostra, ens la feren entendre presentant-nos-la sota llur visió clara i profunda i amb faisó catalana. Per la part purament artística havíem estat posats en relació amb l'entitat mestressa de l'art musical a Roma, l'Acadèmia de Santa Cecília, per mitjà d'un gran amic de l'ORFEÓ, una de les més agudes personalitats de Catalunya, i la «Santa Cecília» ens obrí les portes de la seva grandiosa sala de l'«Augusteo» amb la més gran generositat tractant-nos com a germans d'art i sense cap interès material.

Però així i tot, sense treure gens d'importància a la influència de les nostres bones amistats i a l'eficàcia de llurs recomanacions, en el tracte que trobàrem, en l'acolliment que rebérem dels distints i variats elements que tinguérem avinentesa de tractar i intimar, ens fou palesa una cordialitat germanívola, una directa bona voluntat que ens feia oblidar que en terra estrangera ens trobéssim; de manera que Roma ens apareixia com un reforçament i engrandiment de la pròpia família catalana, i ens donava com un eixamplament del nostre sentiment racial.

A Roma, els nostres sentiments més íntims, la nostra fe, els nostres entusiasmes artístics, el nostre sentir de raça, tot ço que abelleix el nostre esperit i la nostra ànima, tot s'hi peixia abundosament i s'hi reconfortava. L'únic element que tot admirant-nos ens atuïa i ens sorprenia, era la superba floració de l'art renaixement que allí exteriorment domina. Mes hi ha tanta bellesa en tanta grandesa, aquesta hi és tan escaient amb el sentit històric i de domini i sobirania espiritual de la ciutat eterna, que hom promp-

te s'hi avé i l'estima com element indispensable i característic.

Així, doncs, els nostres cants, en un ambient tan propici als nostres sentiments, havien de sortir amb bella sinceritat i amb el daler d'un fort entusiasme, i així foren compresos i estimats el mateix pels intelligents que pel gros públic; altra volta en l'estranger l'ànima de la nostra terra, que vibra en els nostres cants, fou compresa i aclamada; altra volta l'accent de la nostra parla, sublimat pel cant, penetrà i emocionà gent llunyana de nosaltres. I com no havien de sortir amb daler els nostres cants en els nostres actes religiosos dins la majestat de les basíliques, les quals, en donar ressonància a les nostres veus, ens tornaven la nostra cançó piadosa amb una nova dignitat que ens corprenia a nosaltres mateixos? La cançó piadosa catalana, que té un caient tan nostre i inconfundible, prenia una amplitud tota romana sense perdre aquella vida interior que la fa humil i piadosa, menys hieràtica i encarcarada que la dels altres pelegrins que amb llur cant popular religiós als llavis, a corrua guanyaven també el jubileu dins les basíliques. El nostre cant tenia més aire de natura, potser una pietat més íntima i senzilla. I d'això se n'adonava l'altra gent que es trobava amb nosaltres en els temples, que ens escoltava i ens seguia. Fins en l'Augusteo, en la gran sala de concerts, el *Gloria* de la missa de Núria, de mossèn Romeu, que està impregnat d'un sentit popular tan just i escaient, aquell senzill cant a l'uníson, fou aclamat i fet repetir. Allò fou el triomf del nostre cant popular religiós.

I les nostres senzilles cançons harmonitzades amb tants diferents matisos, que a casa nostra ja fa estona que són murmurades més o menys vergonyosament per alguna intellectualitat preocupada, aquestes flors redivives foren l'encant dels oients; s'hi refrescaven els sentits com si els portéssim l'aire de les nostres muntanyes, l'encís de les penes i alegries del nostre poble. Prou hi hagué crític que alçà el crit al cel demanant per a l'art italià un tal refrescament d'esperit arrencat de la natura! Perquè també els intelligents veien com de les senzilles flors camperoles havien sorgit els esplèndids chors del nostre Nicolau, on l'art i la inspira-

ció s'agermanen a produir obra bella i definitiva. *La Mort de l'Escolà* i demés chors del mestre prengueren el cor del públic romà, triomfant, com a tot arreu, de savis i ignorants. Mes si en els nostres cants, els propis de la nostra terra, hi posàvem cor i ànima, en els de la polifonia clàssica, en l'art de Palestrina, que des de Roma domina encara l'art profundament catòlic, no hi podíem pas plànyer tots els nostres sentits en donar-ne la nostra interpretació als ciutadans romans. *El Credo* de la Missa del Papa Marcel, que finalitzava l'últim concert de l'Augusteo, fou aclamat, i els crítics i personalitats musicals ens demostraren personalment el seu entusiasme i el seu agraïment pel nostre homenatge al gran geni de la polifonia romana.

Mes tot el sentit, la transcendència, tota l'emoció culminant, la finalitat primera, fou enclosa en l'audiència que la paternal bondat del Sant Pare concedí a l'ORFEÓ CATALÀ. L'obra de l'ORFEÓ ha estat fruit de la fe i de l'amor. Sense programa ideològic escrit en els seus estatuts, ha estat sempre per la fe i per l'amor que ell ha crescrut i s'ha fet estimar per propis i estranys. Ha estat per la bona fe, per la bondat, per la cordialitat, tot lligat per la força del cant, que l'ORFEÓ s'ha fet estimar, respectar i ha fet escola entre nosaltres. Sense ésser savis ni genials, havent començat sense posseir cap tècnica del cant, ni deixebles ni mestres, guiats i empesos per la fe i per l'amor, per la fe en la bondat primera i per l'amor a Catalunya, havem trobat el camí de l'expressió dels nostres sentiments en la germanor choral d'una gran família. El nostre mèrit, si el tenim, no és altre que el d'haver romàs un poc infants ; i per això jo crec que Nostre Senyor ens ha fet el do de l'enamorament de la bellesa amb el delit de les cantúries, de l'amor a la pròpia natura amb el tremp de la perseverança. Hem estat un poc senzills, havem servat un cor lleuger, i heu's aquí que el nostre arbre ha florit i ha donat fruits saborosos. Ens havem deixat portar pels sentiments nobles que són sempre gràcia divina, i per això de la nostra petitesa n'ha sorgit quelcom d'agradable als homes. La nostra anada a Roma en el Jubileu de l'Any Sant era el rendiment del nostre deute al Donador de tota gràcia. Era aplegar tots els nostres

amors, tots els nostres delits, tots els nostres llors, totes les nostres alegries en el festeig de la bellesa, tot el nostre art, encara que humil, i fer-ne ofrena al cap visible de Déu en la terra, per dir-li: D'Ell ho havem rebut, a Ell li tornem, que no és nostre; si encara ens deixa gaudir d'aquest do, alabat sia!; si vol que emmudim, Ell sap prou la mida de les coses i prou llarg ha estat el seu do i prou ple de goigs i alegries.

I heu's aquí que el veritable representant de Crist, Verb i Saviesa increada, el successor d'aquell Pere pescador qui pujà a ésser l'amo de les claus del Regne de la Felicitat, heu's aquí que el Sant Pare, Rei dels homes de bona voluntat, escoltà la cançó catalana i s'hi complagué i ens ho digué amb paraules commoses, i beneí cordialment la nostra ensenya i a cada un de nosaltres i la nostra obra i els amors i desigs més recòndits del nostre cor. Per la seva boca parlava Nostre Senyor. Oh la infinita Generositat!, en presentar-li els seus propis dons, ens regracia i ens afalaga com si fossin cosa nostra!

Heu's aquí complerta la finalitat del romiatge de l'ORFEÓ CATALÀ a Roma: una acció de gràcies a Déu per la nostra llarga i venturosa vida i un homenatge de pietat i respecte al seu legítim representant en la terra.

LLUÍS MILLET

Mestre Lluís Millet

L'ORFEÓ CATALÀ A ROMA

Nou venturós pelegrí

TANT per l'obra realitzada en el transcurs de trenta quatre anys, com per tot allò que l'«Orfeó Català» ha representat i ha encarnat sempre, com per l'esperit que el guia, com per la fe que el sosté i el mou, un dia o altre havia de trobar el mestre Millet, per ell i per tots els seus enfervorits cantaires, grans i xics, el camí lluminós que mena a Roma.

Roma és per al creient l'arca santa del cristianisme i de la redempció; per a l'artista, el testimoni fidel de tota la bellesa antiga, augusta i serena, i de tot el foc arborat del Renaixement; per al català, l'empori de tota la civilització mediterrània, majestuosa i forta que serva l'herència sacra dels genis de la raça.

L'«Orfeó Català» havia de sentir-lo irresistiblement, de molt temps ençà, el desig de volar amb totes les seves cançons cap a Roma, per a submergir-se en la triple significació de la Ciutat Símbol i eixir-ne triomfant una vegada més amb l'aurèola gloriosa d'una triple consagració.

El moment era aquest. El Jubileu de l'Any Sant és enguany proclamat. La Porta Santa és oberta. Les trompetes pontifícies i el tritlleig de les campanes de les antigues Basíliques, ressonen per tot el món cristià.

L'«Orfeó Català», fervorós i amatent, obedient a la veu del Pastor i a l'impuls del seu esperit, no és pas sord al sant ressò i, fidel al sentit ancestral, pren el gaiato de pelegrí i, amb el cor desbordant de cançons i les cançons plenes d'anhels de redempció, se'n va a Roma sen-

se vacil·lar a implorar, en aquests moments d'incertitud i de confusió, les benediccions del cel damunt la seva obra, que és l'obra assenyalada i predilecta de tot un poble.

Hi anaren el Dant i Tannhäuser. Ara hi va l'«Orfeó Català» i, recollida i serena, silenciosa i esperançada, tota la terra catalana sembla seguir-lo amb misteriós delit.

Farà aviat onze anys que l'«Orfeó Català» tornava triomfant de París i Londres. L'obra fervida i abnegada, l'obra amorosa i pròdiga no ha minvat ni s'ha deturat un sol instant, des de llavors. El coratge i l'esforç de cada dia no han mancat mai; la humilitat i la noblesa del treball han estat cada vegada més exemplars; la fe s'ha mantingut cada dia més viva, cada dia més forta. La tornada de Roma, amb les gràcies espirituals que enguany són concedides als pelegrins d'arreu el món, tindrà ara, més que llavors, per a l'«Orfeó Català», nou venturós pelegrí, una molt fonda significació i una molt alta transcendència.

Déu sia sempre amb l'«Orfeó Català»!—(LLONGUERAS)

El darrer assaig

Fa dies que el tragí dura. La taula que anuncia els dies d'assaig és plena de dalt a baix. L'assaig és diari i el mestre Millet, aquesta ànima tan bellament vibradora, va, cada dia una mica més, embriagant-se d'un puríssim afany de perfecció.

Totes les dificultats semblen vençudes, i definitivament l'«Orfeó Català» va a Roma. En mig de la gran familia dels cantaires tot és joia i tot és activitat. El gran casal és envaït, tot d'una, per aquella febre indescriptible dels grans esdeveniments. Hi ha com una estranya frisança; hi ha com una inefable expectació dins d'ell.

La Junta delibera; el mestre Pujol organitza i porta cent tasques entre mans, tot sol; el senyor Tomàs Millet amb la seva intel·ligència i ordenació verament lloables, té cura de la part econòmica; els socis van i vénen del Palau de la Música Catalana; els cantaires comenten i fan plans entre ells; el mestre Millet es transfigura de dia en dia. El seu rostre fulgura rejovenit i una llum d'intel·ligència es posa en mig

*L'***Orfeò Català**, *dies abans del romiatge*

del seu front. Tot li fuig del davant, i només les cançons canten poderoses, canten arrabassadores, canten enfervorides dins la seva ànima. Viu el més bell dels somnis i ell encomana l'encís benhaurat del seu somni puríssim a tothom.

L'«Orfeó Català» és, en les seves mans, l'instrument meravellós de sempre, però ara, en aquests darrers assaigs d'abans de la partida, pastat amb aquella amor incomparable de la qual només el mestre Millet en té el do, esdevé quelcom que no es pot dir, tanta és la unció, tanta és l'harmonia, tanta és la gràcia, tanta és l'emoció, tanta és la vida que en aquell acoblament de veus, únic, imponderable, ell, el mestre, el pare de tots, el vident, l'ungit, sap posar-hi.

— Si no és per a fer-ho millor que mai — diu el mestre —, tant se val! Per alguna cosa ens ha de servir l'anar a Roma.

De mica en mica totes les obres del programa han estat treballades amb el mateix deteniment, amb la mateixa passió, amb el mateix enamorament. Les de Victòria i Palestrina, com les de Ravel i Debussy; les de Banchieri, Marenzio i Jannequin, com les de Kurt Schindler; les de Pedrell, Nicolau, com les de Morera i Millet; les de Mas i Serracant, mossèn Romeu, Pérez Moya, Sancho Marraco, Cumelles Ribó i Lambert, com les dels més nous, just arribats, Botey i Samper. En Millet ha deixat en totes un bon tros de la seva ànima i un bell raig de llum del seu somni de creient, de músic i de poeta. Qui no sabria admirar la seva obra, gairebé taumatúrgica, tant és feta a consciència! Tant és feta amb l'esperit en dalt! Tant és feta de cara a les coses eternes!...

Eixia jo del Palau, la nit del darrer assaig. El carrer era solitari i silenciós; l'hora apacible i assossegada. L'edifici ombriu semblava una grandiosa nau, entre la mitja fosca de la nit. De sobte, des del carrer, vaig sentir ressonar tot l'edifici. Unes veus de misteri i de bell averany; unes veus de fe i d'ideal, cantaven pausadament del fons del fons de no sé on, les belles estrofes de «Al cel blau».

Eren aquelles les veus de la terra; les veus autèntiques de la raça; com si diguéssim el perfum sagrat dels nostre esperit que, per damunt de totes les misèries humanes, s'aixecava pur, s'aixecava lliure, amb vol segur, cel amunt, cel enllà, deixant un ròssec lluminós de triomf definitiu darrera seu.—(Ll.)

A l'estació

El dimecres 29 d'abril fou el dia destinat per a la sortida. De bon matí acudiren d'ací i d'allà, vers l'estació de França, els orfeonistes amb llurs famílies i els amics i socis de l'«Orfeó Català» què s'havien agregat al romiatge.

S'endevinava en tots els rostres dels qui s'anaven acomboiant al tren llarguíssim una completa i desbordant satisfacció. Tots aquells que havien acudit solament per acomiadar-nos, que formaven un bon grup i entre els quals es destacava el mestre Pérez-Moya, mossèn Baldelló i En Pere Corominas qui acomiadava els seus fills orfeonistes, no deixaven de mirar-nos amb una certa recança i àdhuc amb una molt comprensible enveja.

El mestre Millet, content com un infant, recorria el tren per a cerciorar-se que tothom ja hi era. Els grups de les amistats s'anaven formant automàticament en els compartiments i les converses eren animades. El mestre Pujol, l'incansable sub-Director de l'«Orfeó Català», atenia els múltiples detalls d'última hora, donant ordres, avisos i recomanacions pertinents.

El tenor Vendrell devenia de nou l'antic orfeonista de sempre i formava part del romiatge. Mossèn Romeu de Vich, el bondadós i exquisit autor de la «Missa de la Mare de Déu de Núria», venia també amb nosaltres. A cada compartimeut us trobàveu amb la sorpresa d'un nou amic inesperat que també us acompanyava a Roma.—(Ll.)

La partida

El tren de vuit llargs vagons, preparat per als expedicionaris de l'«Orfeó Català», s'ha omplert ràpidament. Tothom ha acudit abans de les sis, seguint les instruccions que conté el programa-guia de l'excursió repartit pels organitzadors, ben escaient i oportú, minuciós i pràctic, i en el qual tot és previst i advertit.

A un quart de set el tren marxa i el moment és de viu entusiasme.

Formen l'expedició 412 persones, sis de les quals són mestres de

l'«Orfeó», altres sis, individus de la Junta Directiva, 217 cantaires, 28 acompanyants i la resta agregats socis de l'«Orfeó Català».

Fa goig de veure, organitzada i ja en moviment, aquesta gran expedició. No era una empresa fàcil; però tot ha sortit bé. Les cases de comerç, despatxos i tallers on treballen els orfenistes han facilitat gen-

El mestre Pujol, organitzant

tilment els permisos i tothom ha col·laborat amb excel·lent esperit Tothom, amb una sola excepció, certament deplorable. Un corista, segon tenor, s'ha vist privat d'assistir. El permís per absentar-se aquests dies, demanat amb un ofici de la Junta de l'«Orfeó» a la casa en la qual treballa, fou negat. La visita d'un dels mestres a la Direcció, feta amb el mateix objecte, no donà tampoc resultat, i les gestions de persones amigues, oferint solucions per substituir el dependent orfeonista, fracassaren també. Admirable convicció!—(SAMPER).

Tot fent camí

Trobem tot seguit excel·lents companys de viatge. La representació que amb goig portem del nostre diari, és acollida arreu amb simpatia que ens afalaga.

Les converses esclaten animadíssimes a tots els compartiments dels vagons.

Hom pot escoltar els comentaris entusiàstics dels que parlen dels concerts que donarà L'«Orfeó Català» a Roma, i posen en aquestes pròximes manifestacions una viva il·lusió, plena de sentiment; els consells assenyats i les advertències d'algun expedicionari, esperit observador i pràctic, que en les excursions anteriors de l'«Orfeó Català» ha adquirit els coneixements fonamentals de la ciència de viatjar. El seu aire de suficiència greu, tranquilitza.

Molts parlen del bon ordre de l'expedició. Surten d'alguns sacs de mà algunes guies de Roma. Hi ha qui consulta amb aplicació admirable, un vocabulari espanyol-italià: «Quiere usted saber italiano en diez días?»

Algú ha partit amb l'evident preocupació d'haver deixat oblidat el paraigua, i se'n plany amargament.

* * *

Els nois, petits cantaires, van repartits en tres grups, sota la vigilància de mestres de l'«Orfeó». La gent menuda porta, com sempre, una reserva inexhaurible d'energies, i la bellugadissa en els compartiments que ocupa és constant.

Els petits tot ho admiren; pregunten sense repòs. Un vailet, eixerit i inquiet com l'argent viu, menja lentament un plàtan que sembla que farà durar tot el viatge; troba que Roma és molt lluny.

* * *

En arribar a Girona el mestre Millet recorre tot al tren. La gorra de viatge i el guardapols li donen un aire vagament esportiu que els orfeonistes celebren amb dites afectuoses. Per a cada un té una excla

mació o una clatellada. A peu dret s'improvisa una tertúlia. En Millet escoltà ahir l'assaig del concert Schoenberg que aquesta nit es donarà en el Palau de la Música Catalana, i ens en parla.

La conversa s'anima i recau en tots els temes d'actualitat. El mestre Millet, crític agut, diu belles coses. Les seves observacions, inspirades en la sinceritat honrada dels artistes purs, animades sempre perun íntim fervor admirable, són escoltades amb singular complaença.

* * *

El temps es fa curt i ens acostem a la frontera. Les vistes ràpides de la nostra Costa Brava produeixen una gran impressió als expedicionaris.—(S.)

Per terres de França

L'espera a Cerbére és un xic molesta. Es un d'aquells entreactes que comenta l'il·lustre autor del «Viatge a Itàlia». Té raó que la vida es veu «en noir» en aquests moments. Empentes, calor, impaciència; les maletes pesen i el bon humor disminueix un xic.

En sortir el tren francès, desfilen ràpidament les darreres cales, totes semblants a les de la nostra costa. Banyuls i Port-Vendres — la mar encara, en bandes de blau intens damunt les taques d'un roig viu dels sostres de les cases —, Colliore i Argelés, i aviat el paisatge canvia.

S'estenen les planes de la Provença. Una boirina discreta entela delicadament els colors nous d'aquesta primavera.

* * *

La tarda s'ha aclarit del tot i és magnífica. Les planes inmenses brillen. A les nou hem arribat a Marsella, on hi ha dues hores de parada per sopar. Tothom elogia l'ordre i l'organització perfectes.—(S.)

De Marsella a Ventimiglia

El Restaurant Colbert, de Marsella, fou totalment envaït pels excursionistes de l'«Orfeó Català». Les sales, ocupades per llargues taules arrenglerades, oferien un aspecte animadíssim. Tothom va sopar i, ordenadament, s'emprengué la tornada a l'estació per les escales intermi-

nables, que la gana havia fet davallar de pressa, escurçant-les bon xic.

Els romeus s'instal·laren altra vegada en el tren, disposant-se a passar la nit com millor podrien, i, a despit de les incomoditats que l'agombolament feia inevitables, foren pocs els que no dormiren algunes hores, asseguts i arrupits en infinita i pintoresca varietat de posicions i actituds.

Per als que no aconseguiren ensopir-se, però, les hores eren llargues. I no hi ha cosa més irritant, quan hom no pot dormir, que sentir

roncar amb aquella convicció i solemnitat que ho fan certes persones. Sembla una provocació cínica.

A quarts de quatre de la matinada, comencen a deixondir-se els excursionistes. Els vagons s'animen de bell nou, després del curt interval de calma.

El tren s'atura sovint. El rètol d'una estació diu «Niça», i, és clar, s'ha de parlar una mica dels carnavals d'aquesta població, que són, diuen, ben famosos. De sobte, Montecarlo. Oh màgia d'aquest nom! Com s'aboca tothom a les finestres cercant el «Casino», que està, no obstant, ben amagat dins l'ombra!. Aquesta curiositat malsana per contemplar un antre d'història tan tenebrosa com el famós «Casino», ens inquieta una mica. Passem, passem.

A Ventimiglia, frontera italiana, cal baixar a pendre un cafè amb llet; i a punta de dia hom puja al tren italià, que ja no caldrà deixar fins a Roma.—(S.)

Som a Itàlia

No volem deixar de consignar en aquestes cròniques que l'administració de l'Estat italià, o qui sigui, es portà bé amb nosaltres, ja que se'ns estalvià l'enutjosa revisió de bagatges i se'ns facilità extraordinàriament el «visa» dels passaports. Mentre tots anàrem al restaurant de l'estació a prendre un cafè amb llet, pa amb mantega i «biscottino», els dependents de la Casa Herrero ens traslladaren del tren francès al tren italià totes les maletes i tots els embalums, sense que ningú es trobés a mancar res, si no haguessin estat les sabates d'una pobra senyora que al cap de poc aparegueren canviades involuntàriament de departament.

En pujar al tren italià ens criden de seguida l'atenció les primeres camises negres. Són els feixistes que presten servei pels trens. Si hem d'ésser sincers, direm que llur posat de personatges importants no ens és pas gaire simpàtic, malgrat la cura que posen en mostrar-se amables i el veritable zel amb què acompleixen la seva missió. Un d'ells conversa amb els nostres cantaires i els ensenya de pronunciar paraules en italià a canvi de les que ells li ensenyen de dir en català.

A mida que anem avançant i el dia va creixent, notem de seguida

que el paisatge italià, sobretot aquest de la Ligúria que travessem, és tota una altra cosa que el paisatge francès.

Apunta el dia i els Alps-apenins apareixen superbs i magnífics. El tren voreja la costa i el sol s'aixeca damunt les aigües mediterrànies. A un costat muntanyes i valls amb abundant vegetació, i els xiprers, ben sovint, alts i massissos. A l'altra vora mateix de la platja, les grans plantacions de flors, i sobretot de clavells, que ben segur van a parar tots a les platges de moda de la «Côte d'Azur». Passem Sant Remo, que té un aire senyorívol, i passem un seguit de poblets, un vora el mar i un altre a la muntanya. «Santo Estefano», encara amb els cultius de flors; «San Lorenzo», «Porto Maurizio» encimbellat, amb el seu petit port, dins el qual semblen dormir dos o tres bergantins velers; «Imperia-Oneglia» amb les seves singulars emparrades de ceps, el planter de palmeres, les sínies sota els emparrats, els pous, els safareigs; «Andora», «Laigueglia». «Alassio», una platja de moda de la Itàlia central, amb els seus hotels, però també amb les seves colles míseres d'homes i dones tirant l'art; apareix com una deesa banyant-se en el mar l'illa Galivara, i de seguida la ciutat d'«Albenga», «Pietraligure» que té ja un caràcter típicament italià, amb les seves cases pintades de tons calents; «Borgio-Verezzi», «Vado», «Savona», on per primera vegada veiem els «carabinieri reali» amb llurs levites i llur «bicorni». Veiem aquí els trens amb màquines elèctriques. «Varazze», que celebra la seva festa major, probablement per ésser el dia de Santa Caterina de Sena, tan popular per aquestes terres; la gent va mudada i va i ve de missa a grups. «Voltri», «Prà», «Cornigliano», «Sampierdarena» i la gran ciutat de Gènova al final, on arribem a les deu del matí. Aquí trobem ja unes taules preparades, en les quals ens és servit, a peu dret, un «bouillon» que encèn els dintres dels qui se'l beuen massa de pressa. Molts hem anat a comprar postals i segells al quiosc

El feixista del tren

de tabacs. Això ha portat una sobtada aglomeració al quiosc. La gent estrenava les lires i canviava els bitllets que portava; no sempre el canvi era d'una justesa estricta. Tant se val! Són gangues del viatjar! — Au, de pressa, que el tren no espera!

— «Narengi!» «narengi!» — criden uns vailets que van amunt i avall de l'andana venent taronges.

Ens crida l'atenció la diversitat de gorres dels funcionaris italians. La gorra, a l'exèrcit i a tots els funcionaris de l'Estat, és una de les coses més importants i transcendentals d'Itàlia.

El tren no està per romansos i arrenca de nou. Comença la regió de les foradades. En un recorregut de 91 quilòmetres trobem 25 ponts,

La taça de brou, ans del dinar

20 viaductes i 89 foradades, succeint-se gairebé sense interrupció.

El dia va ennuvolant-se i el temps no ens somriu com fins ara. Passem pobles i més pobles, demaneu: «Sturla», «Quinto al Mare», «Cattaneo», «Nervi», estació d'hivern rodejada d'oliveres i de tarongers i llimoneres; «Bogliasco», «Pontetto», «Pieve Ligure», «Mulinetti», «Recco», vileta situada admirablement damunt el promontori de «Portofino»; «Biaso», «Camogli» amb la seva foradada de 3.047 metres, sota el promontori de «Portofino». En eixir de la foradada descobrim el deliciós golf de «Rapallo» que en aquests moments, amb el cel gris i l'aigua grisa, té un especial i dolç encís. Seguim avant sempre verti-

ginosament i trobem ara «Santa Margarida-Ligure», «San Michele di Pagana», «Rapallo», «Chiavari», «Caví».

L'aspecte general de tots aquests pobles italians és de pobresa. A «Cavi», on veiem portals amb la capelleta de la «Madonna» a dalt, les dones i quitxalla van descalços pels carrers. «Sestri-Levante» petita, ciutat damunt un promonto-ri, dominant el golf de Rapallo; «Riva-Trigoso», amb el seu astiller, en el qual veiem una gran embarcació a mig fer; ara és «Moneglia» amb la seva placeta característica en la qual s'aixeca un bust poc recomanable, artísticament parlant, d'Humbert I; «Deiva», «Framura», «Levanto» on es troba la torra propietat de Mussolini, en la qual es veu onejar una bandera italiana; «Monterosso» i «Spezia» on s'atura alguns minuts el tren i a tots ens és servida una confortant tassa de brou que tothom menja a peu dret, formant un conjunt ben pintoresc, amb el plat fumejant damunt la mà i allunyant-se de la llarga taula per a fer lloc als que seguidament van apropant-s'hi, i ens és repartit, demés des d'un furgó del tren, un «panier» per a poder dinar. Arrenca el comboi altra vegada i corre, corre com un esperitat. Arribem a «Sarzanna» i la major part dels romeus, que procuren no deixar-se decandir, ja han dinat al tren en mig de la més franca germanor, en capriciosos agrupaments i enginyoses postures per a procurar-se la major comoditat. L'esperit de la gent, malgrat la duració del viatge, no pot ésser millor. Tothom va content i animat. La cordialitat, el bon humor i la camaraderia entre uns i altres, sense distinció, és perfecta. L'organització, fins ara, és també immillorable i és un deure el fer-ho constar. El mestre Pujol, el senyor Boada — insubstituïble secretari de l'Orfeó Català — i el senyor Tomàs Millet, tresorer, també sense successor possible, es prodiguen i es multipliquen. Tan aviat són ací com allà; recorren el

Repartiment del dinar

tren i van organitzant la marxa de la nostra famosa expedició.

En arribar a «Avenza» se'ns presenten de sobte unes grans muntanyes, en mig la boira, amb grans taques blanques. Creiem de primer antuvi que allò és neu. La quitxalla crida: — Neu! Neu! —

Aviat ens convencem que no ho és.

Aquí s'embarca el marbre de les pedreres de Carrara, i veiem arran de la via els grans blocs de marbre blanc. Aquelles muntanyes originals i imponents que veiem al lluny, són les muntanyes del marbre. Ara som a «Carrara», la terra del marbre, poblada d'escultors i marbristes, i de seguida a «Massa», a «Montignoso», on veiem les grans cases de polir marbre. A les pedreres del marbre hi treballen ordinàriament uns 6.000 obrers que extreuen cada any unes 140.000 tones de marbre. Som ja dins les terres de Toscana; passem «Pietrasanta» i «Viareggio», veiem l'«Arno» brillant, i els «Monts Pisans». Travessem una part de la propietat reial de «San Rossore». Hi ha una gran expectació per tot el tren perquè veiem al lluny com va apropant-se aquella memorable, incomparable ciutat de Pisa, que és la perla de la Toscana. —(Ll.)

El mestre, dinant

La visió de Pisa

Arribem a Pisa. La «Pisae» dels antics, repartida entre les dues belles riberes de l'Arno, apareix, com una magnífica visió, als nostres ulls lluint les seves belleses impreables, sense parió en el món. Aquesta ciutat fou important ja com a ciutat comercial etrusca i com a colònia

romana. Fins el segle XII fou sens dubte la més poderosa i rica de les ciutats toscanes i deixà perpetuades i glorificades les seves victòries en els brillants i delicats edificis que encara avui, llunyans, de pas i des d'una finestreta del tren, contemplem amb una insaciable avidesa.

Dos grans artistes, Niccola Pisano i el seu fill Giovanni, són els dos herois de la petita immortal ciutat. Niccola fou com si diguéssim el veritable precursor del Renaixement. El seu fill (1250-1328) va més enllà que el pare; renúncia a les tendències arcaitzants del vell i es fa notar per una observació aprofundida de la naturalesa.

El «Duomo», que veiem amb la seva exquisida cúpula, a la qual volgué donar Miquel Angel una germana, i féu la de Sant Pere del Vaticà, fou eregit de 1063 a 1118, i és una basílica romana d'estil toscà. Restaurada després d'un incendi que la destruí gairebé del tot, fou completament construïda en marbre blanc.

El «Baptisteri», no menys bell que el «Duomo», també és tot ell de marbre. Fou començat, segons llegeixo, l'any 1153 i acabat l'any 1238. Les addicions gòtiques que s'hi troben són del segle XIV.

El «Campanile» o torre inclinada, conegut per tot el món, és igualment de marbre; té prop de 55 metres d'altura i és decorat amb cinc pisos de columnes sobreposades, unes damunt de les altres. Sembla que fou construït de 1174 a 1350. Galileu aprofità, segons es conta, la inversemblant inclinació d'aquesta torre superba, produïda pels moviments del terreny, per a fer, des del seu cim, les seves experiències sobre la llei de pesantor.

El «Cementiri», del qual tot just albirem la torratxa, fou començat l'any 1270, segons els plànols del fill Pisano, i acabat molt més tard, per allà els vols del 1463. Tothom ha sentit parlar dels frescs que conté.

Contemplant ràpidament i tot passant aquests edificis, que ens causen una impressió forta, tots ens lamentem de què aquí el tren no s'hagués deturat, encara que hagués estat solament per un parell o tres d'hores. Encara veiem, en traspassar l'Arno, la polida capelleta de «Santa Maria delle Espine», que construí el fill del gran Niccola i veiem el «Ponte di mezzo», damunt del qual, en altres temps, els pisans de l'una i l'altra riba, els diumenges es divertien provant quins tenien

més força i més habilitat per a passar a la riba contrària, vencent als seus veïns que s'hi oposaven.

Fent contrast amb tot aquest nucli de bellesa sobirana, a l'altra banda del tren, sense trigar gaire, podem veure encara tot un munt de municions d'artilleria que deurien sobrar de la guerra.

Pisa és la primera llum del viatge que ens prepara esplèndidament per entrar a Roma. Però, mentre fem tots aquests comentaris, el tren fa una volta no sabem com, i Pisa, amb les seves meravelles, desapareix del nostre davant. Als pocs moments la veiem lluny, ben lluny, que es perd en l'horitzó. Alguns havien baixat a l'estació i havien comprat les petites reproduccions en marbre blanc de la torre inclinada que allí venien per ben poques lires.—(Ll).

De dret a Roma

Passem ara «Livorno», un dels ports més importants d'Itàlia; «Antignano»; «Castiglioncello», «Cecina», amb sos pasturatges, els bens i els bous blancs de les banyes llargues; «Castagneto», «Campiglia-Cornia», «Piombino»; «Follonica per Massa», «Gavorrano». Ens començàvem a ensopir de nou i la son s'apoderava ja de nosaltres quan uns cantaires, i entre ells el tenor Vendrell, posats als corredors del tren, van passant-se els «paniers» del sopar i van repartint-los pels compartiments. «Montepescali», «Volterra», l'antiga «Velathri», una de les dotze ciutats de la confederació etrusca, molt celebrada pels seus vasos i ornaments d'alabastre. «Grosseto», amb unes muralles del temps dels Mèdicis, i una catedral del segle XIII; «Orbetello», al mig d'un estany salat; «Montalto», on arribem a les nou de la nit; «Corneto», al cim d'una muntanyeta coronada de murs i de torres pintoresques; «Civitavecchia» amb el seu port, els fonaments del qual es remunten als temps de Trajà; «Palo-Cerveteri», «Ponte-Galera», que sé jo!... Ara comencem a sentir-nos rendits i voldríem ja trobar-nos a

En Vendrell

Roma, on no s'acaba d'arribar mai. És negra nit. El tren corre, corre frenèticament en mig d'una immensa planúria fosca que s'estén a banda i banda. No és veu res. La gent s'aixeca i prepara els seus equipatges. No res encara. De sobte, un rengle de llumets al lluny i una celístia més enllà — Roma!... No encara. La via travessa el Tíber i dóna la volta a les muralles de Roma, travessa les vies Appia i Tusculana, passa sota l'aqüeducte de l'«Acqua Felice» i entra per fi a Roma, prop de la porta Major, deixant a mà esquerra les ruïnes del temple de Minerva Medica i la Basílica de Sant Joan Laterà, amb la façana coronada d'estàtues.

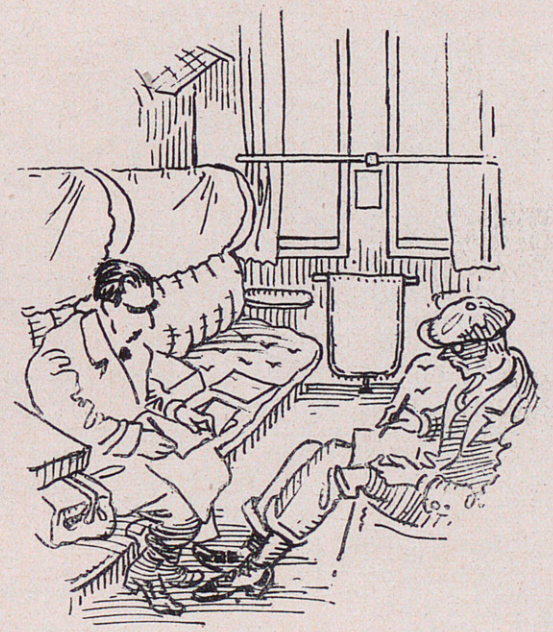

El negociat *de premsa*

Gran il·luminació, molta animació, brogit, moviment. Som, finalment, a l'estació de les Termes. El rellotge marcarà aviat les dotze de la nit. Alabat sia Déu, que hem pogut arribar feliçment a Roma, on ens esperen, ben segur, les majors emocions de la nostra vida!—(Ll.)

L'arribada a la Ciutat Santa

En baixar del tren la fadiga, la son, el cansament, el mareig del viatge han desaparegut tot d'una com per art d'encantament. Ja no ens recordem de res i ens trobem animats i ardits.

Bon nombre de catalans, amics, ens esperen ja amb els braços

oberts. Veiem de seguida, avantçant-se fins nosaltres, als reverends PP. Benedictins de Montserrat, P. Simó, abat procurador de l'Orde, i P. Albareda, dels estudis bíblics; el cònsol d'Espanya, que és un bon català i és fill del pintor Enric Serra; els senyors del Comitè de l'Any Sant; el president de l'Orfeó, senyor Cabot; En Maspons i Anglasell, En Sans i molts d'altres que ara no recordo. L'alegria d'uns i altres és immensa. Eixim de l'estació i deixem els bagatges a un recó de plaça perquè siguin carregats en uns camions que ens els conduiran a l'hotel. Nosaltres pugem en petits grups en uns automòbils magnífics que ja ens esperen a l'altra part de la plaça.

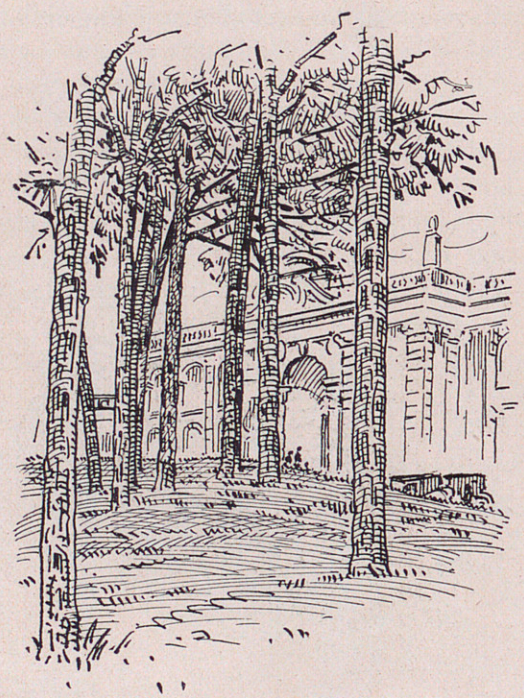

L'Hotel Pineta

Al cap de poca estona tothom ja és a l'Hotel Internacional Pineta, on establírem el quarter general durant la nostra estada a Roma. Però d'aquest Hotel val la pena que en parlem amb calma i amb la deguda detenció. Anem al llit avui, que estem cansats, i demà, si Déu ho vol, serà un altre dia.—(Ll.)

L'Hotel Pineta

L'«Hotel Internacional Pineta», on ens acabem tot just d'instal·lar, construït només que per a l'Any Sant en uns terrenys que ha cedit la Municipalitat de Roma, és nou de trinca, tan nou, que tot és a mig fer

encara, i nosaltres empaitem els paletes, els enguixadors, els fusters, els pintors, els electricistes i «tutti quanti». Aquest nom de «Pineta», li ve d'una petita pineda, amb uns pins altíssims, que es troba just davant l'hotel i on la gent desvagada i que no porta pressa — encara en queda, gràcies a Déu —, van a fer la digestió o a pendre el sol.

Els pins de l'hotel

Bon punt entrem a l'hotel, ja no sabem el que ens passa. És un local estrafolari aquest hotel. S'entra en el seu recinte passant per dessota d'un portal gegantí que no està enllestit encara. La porta, pròpiament dita, és monumental i feta amb pretensions. La influència del Miquel-Àngel i del Bernini dura encara, amb la sola diferència que tot això d'aquí és de guix i cartó pedra i, per tant, ja no cal dir res més.

En arribar veiem solament uns llarguíssims corredors que no s'acaben mai, amb un seguit de portes numerades, totes exactament iguals. Aquests corredors van de dreta a esquerra i de dalt a baix, formant, amb les habitacions, una mena d'illes o cossos d'edifici tots semblants, fins en els més petits detalls. El terra és tot empostissat. Correm adalerats tots, d'ací d'allà, cercant el número de la nostra cambra, que ja ens havia estat assignat del tren estant, i després de voltar i més voltar, arribem a les habitacions. Alguns diuen: — Ai, ai! Sembla que siguem a Montserrat!— I ho diuen pels corredors i no per altra cosa, perquè res no té que veure això amb les celles de la nostra Santa Muntanya.

Com sol succeir sempre, de moment a l'un li manca taula, al de més enllà armari; aquest no té penjadors, aquell altre no té cadira. De seguida, però, tothom s'adona que els llits són nous i molt nets i conviden a jeure i a reposar. Després de més de quaranta hores de viatge seguides, el llit es troba a enyor. Així és que, anant a allò pràctic, com solem fer sempre els catalans, bon punt hem pogut recollir tots cadascun el seu equipatge, que ja ha arribat, ens tanquem a les respectives cambres i... a dormir. De moment ja en tenim prou amb poder dormir bé; de tot el demés, demà ja en parlarem. Aviat, molt aviat, regna per tot un silenci absolut: tothom dorm de bona gana. Dormim, avui que ens vaga, que no ens vagarà gaire d'ara endavant.—(Ll.)

Biglietto... permezzo *(El tramviari)*

Primeres impressions de Roma

L'endemà, divendres, gairebé tots ens hem llevat tard. Això, sí; el primer que hem fet és demanar l'esmorzar i llançar-nos de dret al carrer. Els cambrers, que ja preparaven les taules per al dinar, en una gran nau amb altes finestres i una immensa claraboia al sostre per on el sol hi entra de ple, ens diuen que per avui ens perdonen, però que des del pròxim dia el qui a les deu del matí no hagi esmorzat, es quedarà sense.

Ens adonem de seguida que nosaltres vivim en un dels barris extrems, gairebé als afores de Roma. Ens cal prendre tramvies. De moment no sabem ni on van ni d'on vénen. Ens arrisquem a prendre el primer que passa i, enllà, a conèixer món!...

Es nota arreu una grossa animació. Veiem palaus i grans edificis,

molt sovint; fonts ben boniques; obeliscos i esglésies sobretot. El primer que cerquem és el telègraf, el correu i els Bancs per a canviar la moneda. La gent que passa pel carrer, en general, no se'ns fa estranya. Tots vesteixen com nosaltres i tots semblen coneguts nostres. Tenim indubtablement un tipus de raça comú amb algunes petites diferències no massa remarcables a simple vista. Ells, una mica més sentimentals, més romàntics, més exaltats. Nosaltres, una mica més malfiats i més irònics.

Roma té una tradició d'arquitectura que la salva en bona part, no del tot, de les fantasies de ciment armat i altres coses que a nosaltres, massa sovint, ens enlletgeixen la ciutat, llevant-li tota dignitat i tota noblesa. Penseu que és poc el poder trobar, de tant en tant, un palau com el Borghese o el Dòria, com el Farnesi o l'Odescalchi, com el Rospigliosi o l'Aldobrandini, entre molts d'altres, i unes fonts com la de Trevi o la del Tritó, com la de les Tortugues o la del Quirinal, amb aquell goig que fan i aquell respecte que inspiren?...

Roma es veu que ha guanyat molt en pocs anys. Ni Taine, ni el President de Brosses, ni molts d'altres d'entre els escriptors il·lustres que han descrit i comentat Roma, dirien tot allò que en el seu temps digueren. No és que sia molt neta, però és una ciutat que comença a ésser endreçada. S'hi veuen encara moltes cases velles i rònegues, però certs barris tenen ja tot l'aspecte d'una veritable ciutat moderna.

* * *

Estrenem tots junts el flamant menjador a l'hora del dinar — que ha estat també una hora més tard de la que ens havia estat assenyalada — juntament amb un grup d'uns 70 o 80 pelegrins belgues que mengen en taules a part, però dins del mateix recinte.

El menjar ens ve una mica de nou i, quan després del segon plat, veiem que arriben els postres, quedem perplexes i força desil·lusionats. Tothom havia caminat i portava una gana que Déu n'hi dó. Aquell dinar ens l'hauríem menjat dues vegades. No diem res, però; a ben segur que al vespre anirà millor. Deu ésser això costum d'Itàlia!... Al vespre continua igual i s'han de fer reclamacions. Ens anem adonant, cada dia més, que també a Itàlia és bona aquella dita que «qui no

plora...» Ens adonem també de seguida que les lires que ens emplenaven les butxaques se'ns en van com pa beneït. Hem tingut un dia rúfol i ha plogut a estones. El temps ha refrescat i això ens molesta una mica. Nosaltres necessitem bon sol i bon menjar, que hem de trescar molt i hem de veure i hem de fer moltes coses en pocs dies.—(Ll.)

La villa Borghese i la posta de sol des del Pincio

Acabem tard de dinar i, com que avui no hi ha encara feina precisa, tothom s'escampa per la ciutat. Cadascú porta el seu pla i ningú vol deixar d'aprofitar bé els dies de la seva estada a la Ciutat Eterna.

Mestre Salvat

Amb uns amics ens dirigim a la Villa Borghese, vell edifici del segle XVI, que el rei Humbert, fent un gest digne i exemplar, després del crac econòmic dels Borghese i davant l'imminent perill de què les magnífiques col·leccions es dispersessin, comprà, amb tot el seu contingut i els jardins, i l'endemà l'Estat ho oferia intacte a la ciutat de Roma. Allà ja hi trobàrem al mestre Salvat amb altres companys de l'Orfeó que havien coincidit amb nosaltres en la tria del lloc per on podíem començar a encetar Roma.

Trobem en aquest museu belles coses. Alguns dels salons són esplèndidament i ricament decorats. Els noms del Bernini i del Canova ens resten a la memòria. El primer, sobretot, pel grup admirable del «Pluto i Proserpina», pel seu «David llançant la fona», i els seus dos grups de joventut, «Eneas i Anchise», i «Apollus i Dafnis». El segon pel seu exquisit i conegut retrat de «Paulina Bonaparte».

En aquestes obres de primera època, el Bernini ens plau encara, i elles, si el Miquel-Àngel no ens ve a la memòria, tenen un fort encís. La «Paulina Bonaparte» és potser la millor obra de Canova. Sensual i plena de gràcia és, però, també una obra molt serena i exquisida per la seva dignitat i noblesa.

El Dominiquin, el Veronese, el Ticià amb el seu conegut «Amor

sagrat i amor profà», el Lorenzo di Credi i el Sodoma ens colpeixen fort amb les seves obres que no oblidarem fàcilment.

Servem una forta impressió d'aquest lloc senyorial, un dels què donen encara idea de l'esplendor portentosa del Renaixement a Roma.

Sortint del Palau, ens passegem pels deliciosos jardins de la Villa Borghese, elegants, amables, i ara, a la tarda, i en aquest temps de maig, daurats i rics de tots els matisos imaginables del verd. Pugem al Pincio per a veure la indispensable posta de sol romana des de la seva terrassa, on els grans espais, travessats pel Tèvere s'obren als nostres ulls encantats que compten totes les cúpules de Roma i allà al lluny, brillant i sobirana, la grandiosa cúpula de Sant Pere del Vaticà, que es destaca noblement, damunt de tot, amb serena i olímpica magnificència.

L'espectacle és corprenedor i inoblidable i ens descobrim i ens extasiem davant la Roma de la Fe que apareix ara radiant, que apareix ara gloriosa, que apareix ara, per primera vegada, en aquesta hora fervent del capvespre, al davant dels nostres ulls plens d'avidesa, ornada amb totes les pompes i gales del cel i de la terra.—(Ll.)

Estudiants catalans

En el jardí del llac de la Villa Borghese, lloc predilecte de passeig dels que segueixen estudis eclesiàstics, trobem tres joves estudiants de capellà que porten una faixa blava i que, en sentir-nos parlar en català, s'apropen de seguida a nosaltres.

— Vostès deuen ésser de l'Orfeó Català? — ens diuen.

— Efectivament.

— Saben si ha vingut algú de Tarragona amb vostès?

— No ho sabem. Han vingut el senyor Moragas, que és de Valls; mossèn Romeu, que és de Vich, i tants d'altres.

— Ah, jo ho sóc de Vich — diu un d'ells — ja el conec a mossèn Romeu.

— És cert que l'Orfeó Català — diu un altre — cantarà diumenge a Sant Joan Laterà?

— Sí.

— Vindrem a sentir-lo. No hi mancarem pas.

— Oh! a Sant Joan cantarà poc; als concerts han de venir.

— Sí, sí. Volem venir-hi... Volem venir-hi, costi el que costi!

I ens ho diuen això amb uns ulls brillants i estreyent-nos amb efusió les mans, com si s'abandonessin en cos i ànima a nosaltres.

Són tres estudiants catalans que estan al col·legi espanyol de Roma i ara senten com l'Orfeó Català els porta una alenada sanitosa que renova en les seves ànimes tota la dolçor, tota la força, tot el perfum, tot el sentit de la terra.—(Ll.)

Les visites del Sant Jubileu

A la fi del dinar i del sopar de cada dia el mestre Pujol s'enfila dalt la cadira i, estenent solemnialment el braç, dóna les ordres d'allò que cal fer. Avui, després de parlar el mestre Pujol recomanant-nos a tots la puntual assistència a les hores de menjar, el senyor Boada, secretari de l'Orfeó Català, que és el qui porta la gestió de tota la part religiosa del romiatge, ens comunica que aquella tarda, tal com ja s'havia dit abans, es farien les quatre primeres visites a les basíliques per a poder guanyar el Jubileu de l'Any Sant.

El mestre Pujol trametent orares

Desafiant la pluja insistent que comença a poc d'haver dinat, a quarts de quatre, tots els que tenien la intenció de visitar les basíliques, que

constituïen un grup molt nombrós de senyoretes, noiets, homes i acompanyants de tota mena, es dirigiren vers la Piazza Galeno per a prendre els tramvies que, reservats exclusivament per a la gent de l'Orfeó Català, feien la ruta especial i única que conduïa a cada una de les quatre basíliques. Es començà per Santa Maria la Major, s'anà

Part dels romeus esperant els tramvies per a les visites

seguidament a Sant Joan Laterà i a Sant Pau fora els murs que està situada als afores de Roma, bon tros enllà a la via Ostiense, i s'acabà fent la visita a Sant Pere del Vaticà, la primera i més grandiosa basílica del món.

Aquestes basíliques romanes, de grans dimensions totes elles i exornades profusament amb mosaics, escultures, columnes, pintures i sostres daurats finament esculpits, donen una extraordinària sensació de poder, de força i de riquesa. L'esperit completament pagà que, amb tot i la puixança i preponderància de l'església, informà tot el Renaixement, influí extraordinàriament en la concepció de les mateixes i aquell sever misticisme dels temples romànics i gòtics, que nosaltres, els catalans estimem tant, és completament absent d'ací.

Amb tot, he de dir que en les visites del Jubileu fetes ara amb mo-

tiu de l'Any Sant, dins aquestes imponents basíliques he sentit de faisó fortament colpidora tota la força i tota la universalitat de l'Església Catòlica i de l'esperit cristià. Grups nombrosíssims de dues centes, de quatre centes, de vuit centes, de mil i més persones, procedents d'arreu del món i parlant i cantant en les més diverses llengües, precedides

Les visites del jubileu

d'un que porta una creu negra de fusta, fent-li costat, dos més amb blandons encesos, donen la volta a l'església, fan algunes pràctiques i devocions piadoses, cada grup a la seva manera, i canten a l'estil del propi país. Sovint veureu grups nombrosos de nois o noietes d'alguna escola o institució. Vénen d'Europa i dels altres continents i els veieu, molts d'ells, amb el vestit típic del país i presentant el tipus de raça característic. Els belgues fervorosos, els alemanys gràvids i feixucs, els anglesos rígids i seriosos, els catalans senzills i sense afectació, els nord-americans encuriosits, els polonesos extasiats, els negres i els dels pobles de l'Orient humils i temorencs, els italians alegres i dis-

trets, els espanyols enraonaires i tivats. Els hem oït cantar en llatí i hem fet l'observació de què els castellans són els únics que no pronuncien segons les normes establertes pel Sant Pare.

És freqüent el trobar-se alguns grups varis dins una mateixa basílica i sentir-los cantar tots al plegat. Tantes veus diverses aixecant-se

Fent les visites jubilars amb el Pare Torrents de l'Oratori

vers una sola aspiració, és una cosa que emociona i commou fins al més indiferent. Els pelegrins catalans de l'Orfeó amb el P. Torrents, de Sant Felip Neri al cap, i acompanyats de mossèn Casanoves, mossèn Romeu i el canonge Creixell, de Vich; mossèn Deogràcies Martí, mossèn Esteve Ferrer, mossèn Comas, mossèn Rigol, mossèn Domènec, mossèn Maideu, mossèn Vinyeta, mossèn Joan E. Casanovas i mossèn Potellas, de Sallent, constituïen un grup verament edificant i cridaven l'atenció de tothom pel seu espontani i gens afectat recolliment, pel seu sincer i natural fervor i per la puresa, elevació i bellesa de llurs cants

No es pot tenir idea, sense haver-ho viscut, de com arriba endins i commou l'ànima el sentir dins una basílica romana i en llavis catalans l'«Alleluya Psalite», la «Salve Regina» gregoriana, les «Lloances al Santíssim Sagrament», de Millet, i el «Virolai de la Mare de Déu de Montserrat», de Rodoreda.—(LL.)

Un te a l'"Albergo Reale"

La mateixa tarda tingué lloc a l'Hotel Reale un te, al qual foren convidats els crítics musicals dels diaris de Roma i algunes personalitats distinguides, artistes i intel·lectuals d'aquesta capital.

Saludàrem Monsenyor Casimiri, eminent musicòleg i compositor, professor de l'Escola Pontifícia Superior de Música Sacra, director-fundador de la Societat Polifònica Romana i mestre de capella de Sant Joan Laterà; monsenyor Casimiri és un bon amic de l'Orfeó Català; assistí l'any 1912 al Congrés de Música Sagrada que se celebrà a la nostra ciutat i sempre ha servat ben agradosos records de la seva estada. Ens parla amb simpatia viva i totes les seves observacions palesen un esperit selecte i una gran cultura.

Coneguérem el mestre Domenico Alaleona, crític musical de *Il Mondo;* el professor Agustí Cartoni, de *Il Corriere d'Itàlia;* professor Gasparo Fortini, de *L'Observatore Romano;* mestre Marius Labroca, de *L'Idea Nazionale;* senyor Bruno Brillo, de *Il Tevere* i *La Voce Republicana;* doctor Giorgio Stara, mestre Vitale, senyor Luigi di Gregori, bibliotecari. Assistiren, demés, el senyor Joaquim Cabot, president de l'Orfeó Català, que oferí la festa; mestres Millet, Pujol, Salvat i Tomàs, de l'Orfeó; senyors Alandi, Campmajó i Maspons, en representació aquest darrer de la revista *La Paraula Cristiana;* senyoreta Andreua Fornells, la coneguda cantatriu de l'Orfeó Català; el celebrat tenor Emili Vendrell, el crític musical de *La Veu de Catalunya* senyor Llongueres i el qui subscriu, per *La Publicitat.*

També algunes distingides dames, senyores de Cabot, Alandí, Vendrell, vídua Fornells i d'altres, donaren a la festa una nota d'elegància i gentilesa.

L'objecte principal era poder explicar la veritable significació i

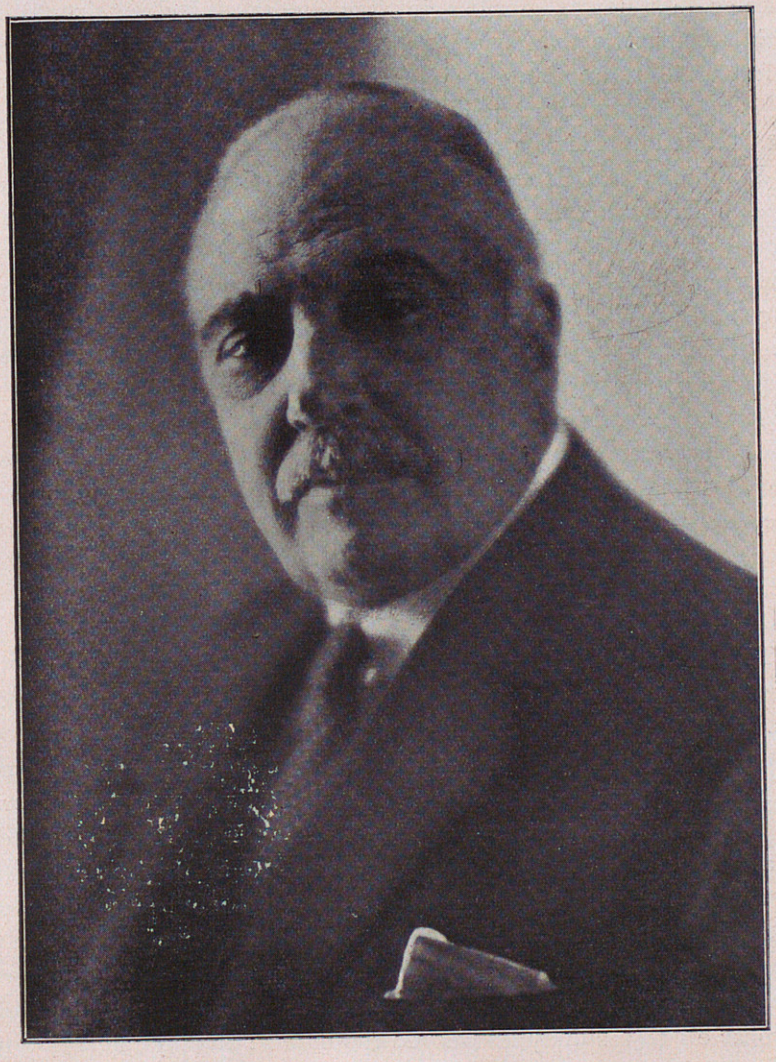

En Joaquim Cabot i Rovira

President de l'«Orfeó Català», iniciador i propulsor del romiatge

caràcter de la nostra gloriosa institució coral i fer conèixer la seva història brillantíssima. Aviat tots els presents entraren en un corrent de franca i mútua simpatia i les converses s'animaren, prodigant-se elogis calorosos a l'obra de l'Orfeó Català i admirant tothom l'esperit que l'anima i els ideals a què aspira.

El moment era ben propici i fou aprofitat per fer conèixer algunes de les nostres cançons. Andreua Fornells cantà de manera exquisida «El mariner», glossa del mestre Nicolau, i «La Balali» de Millet, acompanyada per aquest mestre, i En Vendrell digué admirablement dues cançons d'En Toldrà i «La dama d'Aragó», glossa també de Nicolau. Totes les obres foren aplaudides amb entusiasme, sortint de la sessió els que hi concorregueren visiblement complaguts i amb la més viva expectació per escoltar l'Orfeó en els concerts que donarà.

El diaris publiquen notes per tal d'informar i preparar el públic romà, i tot fa esperar que la nostra manifestació a la gran ciutat serà un esdeveniment i un gran èxit. — (S.)

El Coliseu

Tota la tarda ha plogut. Ara, cap al tard, el cel s'asserenà i el capvespre a Roma, amb el cel serè és la més rara inesperada de les delícies. Mentre tothom és escampat d'ací d'allà, anem nosaltres a correcuita, prenent un cotxet d'aquells típics que s'arrosseguen per Roma, a visitar el «Coliseu». Quan arribem davant d'aquella massa imponent que ens recorda encara molt vivament tota la força i tota la grandesa de la Roma antiga, el sol es colga i s'enfosqueix per moments el cel. L'«Anfiteatre Flavi», amb el seus arcs múltiples i els seus corredors i les seves galeries circulars, sembla aixecar-se amenaçador com un monstre enorme de cent goles obertes. Penetrem fins al mig de l'arena i amidem amb l'esguard la seva fabulosa grandària. Impossible deixar d'evocar els temps llunyans del seu esplendor i de respirar amb íntima compunció l'olor de la sang vessada a dolls per pur divertiment del poble i per a donar satisfacció als més baixos i cruels instins. Ara resta només la carcassa colossal del monstre, testimoni perpetu d'un món antic ja per sempre desaparegut.

Per a tots els bons cristians serà tots temps aquell un monument sagrat, un altar als màrtirs que foren les primeres víctimes propiciatòries dels perseguidors de les doctrines puríssimes i redemptores del Crist. La nit havia envaït ja completament la terra. Davant la immensa formidable mole negra que s'aixecava més que mai imponent, recordàvem la famosa profecia: «Mentre hi sia el Coliseu, Roma serà; quan caurà el Coliseu, Roma caurà; quan caurà Roma, caurà el món.» — (Ll).

En la intimitat de l'"Hotel Pineta"

Aquests primers dies de la nostra estada a Roma, sia perquè l'Hotel Pineta, on ens hostatgem els cantaires, el mestres, Junta i acompanyants, acaba tot just d'inaugurar-se i no està enllestit del tot encara, sia perquè tot el personal és nou i no és prou disciplinat, sia perquè el cuiner no fos prou apte, hem sofert algunes lamentables irregularitats en la qüestió del menjar. Avui la queixa ha estat general i el senyor Cabot, que cada dia ve a dinar o a sopar amb nosaltres, ha fet enèrgicament la deguda reclamació a la qual s'han afegit de seguida, secundant l'actitud digna i enèrgica del nostre estimat president, els representants de la casa Herrero, que són també amb nosaltres. A la nit el sopar havia millorat notablement i fou més abundant, cosa que motivà aplaudiments de tothom pels «cameriere» i pels cuiners.

Com que ja s'havien fet les primeres visites del jubileu i l'endemà era diumenge, molts desitjaven confessar i combregar. Foren donades les degudes instruccions perquè tothom pogués complir degudament, i el P. Torrents, de Sant Felip Neri, s'oferí a confessar èls homes aquella mateixa nit en sa pròpia cambra. Diversos foren els que hi anaren i era força edificant veure passejar pel llarg corredor, resant amb el llibre a la mà o asseguts a una banqueta davant la porta de la cambra del P. Torrents, els que esperaven tanda. El P. Torrents els rebia amb la seva dolça bonhomia i tots eixien de la seva cambra amb l'ànima asserenada i tranquil·la. Fou aquest moment íntim un dels més bells, més exemplars i més interessants del romiatge. — (Ll.)

En la intimitat de l'"Hotel Pineta"

A l'hora del dinar

Santa Maria la Major

El diumenge dia 3 de maig, fa un dia esplèndid, clar i serè, amb una llum que enamora. Molts són els qui es lleven de bon matí i se'n van a combregar en diferents esglésies. Les esglésies abunden a Roma com enlloc més del món. Jo me'n vaig a Santa Maria la Major, que no conec encara.

Aquesta església sumptuosa s'aixeca al centre de l'Esquili, en mig del barri on en altres temps s'amagaven Sant Pere i els seus. Aquí, doncs, podríem dir que fou colgada la primera llavor de l'Església. Santa Maria la Major, de fora estant, té tot l'aspecte d'un bell palau; de dins, com la major part d'aquestes grans basíliques romanes, és una sala pagana, rica i grandiosa, de tres naus separades per dues fileres de columnes jòniques procedents, segons sembla, del temple de Juno a l'Aventí. El sostre, pla i profusament decorat, i al fons, un absis ample ornat amb rics mosaics del segle v. És la deixalla dels papes magnífics, senyors de Roma, posseïdors de fabulosos tresors que sofreixen el vertigen de la grandiositat i de la sumptuositat.

Els qui estem habituats a pregar a Déu i a elevar el nostre esperit dins les esglesietes romàniques o les catedrals gòtiques ens hi perdem. Massa llum, massa ornaments, massa espai, massa distància.

En una de les capelles de mà dreta, on es troba exposat a la curiositat dels piadosos visitants el cos sant del Papa Pius V, he combregat. He notat en la multitud inconeguda i diversa que combregava amb mi, un profund i molt sostingut recolliment. M'arribaven llunyans els càntics d'un grup de pelegrins que guanyaven el jubileu. De sobte la sensació de l'immens poder de l'Església m'ha envaït, i en aixecar-me de rebre el Cos de Crist, mentre eixia a la Plaça assoleiada, he comprès — i això sols pot compendre's amb l'esperit cristià — com tota aquesta magnífica senyoria de les grans basíliques, fortes i magnífiques, imposants i superbes, és també un dels aspectes de l'Església Cristiana, múltiple i rica en matisos, vària i complexa en les seves significacions. — (Ll.)

La missa a Sant Joan Laterà

De seguida a la basílica de Sant Joan Laterà, on trobàrem el nostre Orfeó Català. Durant deu segles l'avui deserta Plaça de Sant Joan fou l'àrea sacra del centre del món cristià, del «Vaticà de l'Edat Mitjana».

Una gran casa patrícia, la del cònsol Plauzi Laterà, havia d'esdevenir, amb el temps, el centre de la Cristiandat. La «insigne casa del Laterà», com Juvenal l'anomena, fou habitada als començos del tres cents per Elena i Fausta, mare i muller de l'emperador Constantí. Ja abans d'habitar-la, una de les cambres havia estat convertida en capella cristiana.

Constantí engrandí aquesta capella, fins arribar a donar-li les proporcions actuals, prodigant-hi tota la magnificència de la sempre viva tradició imperial romana. L'or lluïa profusament, de faisó increïble, en el lacunari, en els altars, en els mosaics. És per això que la que podríem anomenar «Mare de les Esglésies» fou coneguda llarg temps pel poble amb el nom escaient de «Basílica àurea».

Des del segle IV fou el Laterà la residència ordinària dels Papes, «patriarchium» com els anomenaven, i esdevingué el centre del «regio Lateranensis», veritable barri, tot voltat de muralles, d'edificis sagrats i palaus amb amples patis, cenobis, espais, edificis menors, i encara, l'escola dels «cubicolars», dels cantors, dels notaris i el Seminari dels magnats.

El primer emperador cristià construí el Baptisteri, i fou sota el pontificat de Gregori el Magne que el nom i la fama de l'oratori de Sant Joan Baptista, anex al Baptisteri, s'estengué i esdevingué el nom de la Basílica, originàriament dedicada al Salvador. Al costat de la Basílica hi havia el «Coenobium Lateranense», el claustre actual i al mig de la plaça, allà on Sixt V féu col·locar l'obelisc egipcià, hi havia, a l'Edat mitjana, el Palau del Papa, que continuava fins a l'Escala Santa o Escala de Pilat, i la torre dels Annibaldeschi.

Fou en aquest Palau el jorn de Pasqua del 774, allà on, després d'haver rebut el Sant Baptisme a Sant Joan, Carlemany celebrà el seu imperial festí.

La darrera esplendor del Laterà fou en temps de Bonifaci VIII, el pontífex autoritari i fastuós que preparà la condemna del Dant, i l'exili

de l'Església a Avinyó. Mort Bonifaci, Climent V, que el succeí, transferia la Seu pontifícia a Avinyó. L'any 1308 un incendi destrueix la Basílica i, en restaurar-la els Papes 40 anys més tard, ja no hi tornaren més. Gregori XI, tornant d'Avinyó a Roma, el 18 de gener de

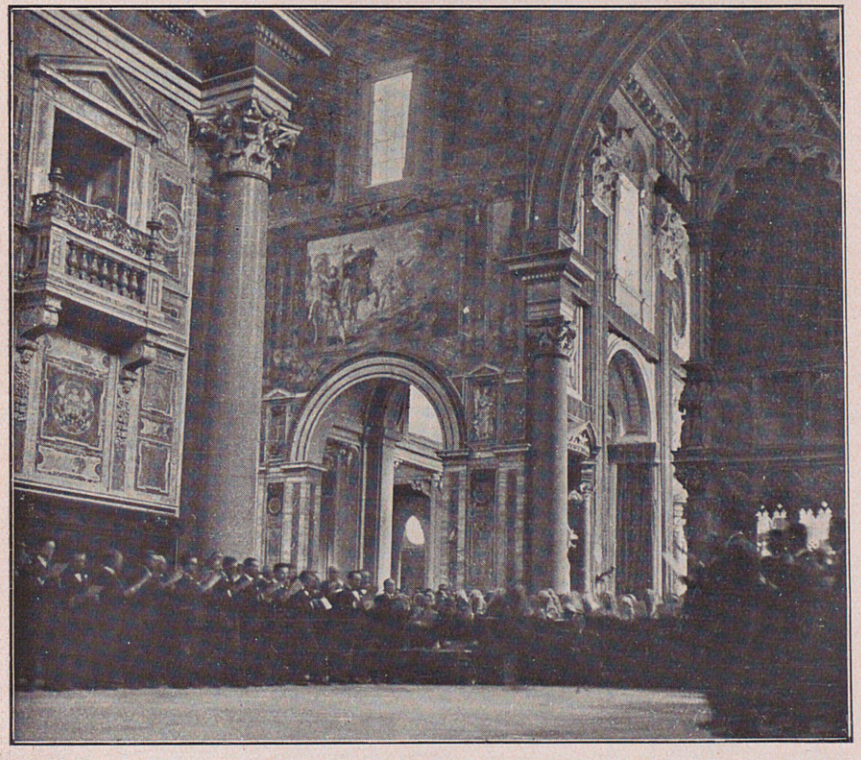

Cantant a Sant Joan Laterà

l'any 1377, escollia per demora el Vaticà i cloïa, per sempre, el milenari període de la supremacia lateranense.

Avui és celebrat i commemorat a l'arxibasílica del Laterà el dissetè centenari de la catedral romana, i l'Orfeó Català, per a retre el seu degut testimoni d'homenatge a la religió i a la fe, hi assisteix, amb les seves tres seccions. Hem rebut aquí, en aquests moments fervorosos,

La missa a Sant Joan Laterà

sentint cantar l'Orfeó Català, sentint-lo elevar al cel en la dolça llengua de la terra les seves puríssimes i alades pregàries, una de les més fortes inoblidables emocions del nostre viatge. Nois, noies i homes, alternant, canten senzillament, fervorosament, com mai, amb una immensa imponderable dolcesa, amb una inexplicable melangia que enterneix el

Cantant la pregària a la Verge del Remei

cor i us amara els ulls. D'on surt? On va aquesta súplica tan viva, tan sincera i tan ardent? Ah! quants i quants anhels se'n volen al cel amb aquelles cançons piadoses!... Dessota les altíssimes voltes, a l'empar d'aquelles voltes seculars i sagrades, la cançó popular piadosa de la terra ressonava ampla i puríssima, plena de virtut i plena d'eficàcia. Tots els cors dels catalans, que assistien nombrosos a l'acte, ascendien amb la cançó, i totes les aspiracions del cor es dirigien vers aquella llunyana Verge del Remei i la sentíem davallar,

la gràcia de Déu,
ben abundosa
sobre la Plana d'Urgell.

Deixeu-me transmetre-us textualment la descripció d'aquest acte, sublim en la seva senzilla grandiositat i en la seva intimitat inefable, tal com la insereix *L'Osservatore Romano*. Llegiu:

—«Ahir diumenge, matí, la nombrosa colònia espanyola de Roma s'aplegà a Sant Joan i prengué per assalt la balaustrada de l'absis per circumdar i admirar els celebrats cantaires connacionals.

Celebrava la Santa Missa el mestre Mons. Rafel Casimiri, director de la «Capella Musical Lateranense» i de la «Societat Polifònica Romana», el qual volgué donar així, i en nom del nostre magnífic cor romà, un testimoni de gentil solidaritat amb els cantaires de l'altra part del mar. Quan s'elevaren de la tribuna les primeres notes del «Glòria» de mossèn Romeu, entonades amb cristallina claredat pel cor dels noiets, passà un estremiment de commosa admiració en la multitud. Aquell dialogar tan precís, aquella alternància de melòdica pregària entre els infants i els adults, aquell cant submís i fervent, vibrant d'art i de fe, ens revela l'ànima cristiana i llatina de la gloriosa nació germana.

Saturada de misticisme ens aparegné la «Pregària a la Verge del Remei», invocació popular de l'il·lustre mestre Lluís Millet director i fundador de l'Orfeó Català; un cant desbordant de melangia, entonat sobre les tonalitats antigues, solemne i sever en la simplicitat de la seva corba melòdica.

Impressionant la invocació «Al cel blau», del mateix mestre Millet, en la qual el tenor Vendrell, artista de veu excel·lent i d'òptima expressió d'art, sabé produir-se amb ànima i amb accents completament aliens a tota ombra de passionalitat profana. Quin encís, quin candor argentí en el cor, a quatre veus, dels nois!...

I quina austera grandiositat en la resposta a gran cor, en el qual la massa imponentíssima dels dos cents cinquanta cantaires, sabia defugir el clamoreig per a donar-nos un exemple admirable de disciplinada potència!

Clogué la pia funció el cant del «Virolai a la Mare de Déu de Montserrat», invocació popular de gran efecte.

No podem nosaltres judicar el gran cor català per l'execució del diumenge; el judicarem millor en les execucions polifòniques que s'ini-

*L'***Orfeó Català** *davant la Basílica de Sant Joan Laterà*

Les orfeonistes eixint de San Joan Laterà

ciaran dimarts nit a l'«Augusteo». Podem dir, però, des d'ara, que el mestre Millet treballa amb rara consciència d'artista, perquè la disciplina del seu chor és senzillament perfecta; ben impostades i entonades les veus dels nois, límpides i amalgamades les veus femenines, potents i timbrades les veus dels homes.

Aplaudim el gran chor per l'espectacle de fe que ha volgut donarnos, i li augurem el més triomfal succés en els seus dos concerts de l «Augusteo».—

Mai no havíem vist dalt del cel un sol tan brillant i esplendorós, una llum tan forta i reveladora com la que hi trobàrem el diumenge al migdia, quan sortírem tots transportats i verament redimits de la gran nau patriarcal i simbòlica de Sant Joan Laterà. — (Ll.)

El Moisès de Miquel-Angel

En set dies deixàrem de veure moltes i molt belles coses de Roma, però no deixàrem de veure el «Moisès» de Miquel-Angel, a l'església de Sant Pere «in Vincoli».

Remuntem la «Via Cavour» i a mà esquerra trobem una altra escalinata que ens condueix damunt el monticell on es troben unes rònegues voltes i arribem a una placeta. Entrem a l'església silenciosa i freda; té la forma basilical amb una vintena de columnes acanalades, en marbre de Pharos, provinents d'algun antic monument. A l'altar del capdamunt, a mà dreta, trobem d'aquell magne incomparable monument mortuori a Juli II, que Miquel-Angel concebé i que mai aconseguí realitzar, l'únic record que en resta. Es el «Moisès», aquesta figura colossal que, amb tot i les seves desproporcions, resta una de les millors i més perfectes obres de Miquel-Angel i una de les més sorprenents i poderoses de l'escultura de tots els temps. A cada costat del «Moisès» les belles i delicades figures de «Lia» i «Raquel». Tot el restant del monument, esculpit per mans ben inferiors, no val la pena d'ésser esmentat.

Aquest «Moisès», de marbre riquíssim, enèrgicament irat, que mira al lluny fit a fit, amb esguard indomptable; aquest «Moisès», amb aquella barba inversemblant, que recull amb sa mà dreta afermada

damunt les taules de la llei, mentre amb sa mà esquerra aguanta els plecs del seu mantell. Aquest «Moisès», assegut amb un peu enrera com esperant el moment d'aixecar-se terrible, és una de les imatges que més fortament se us queden arrapades a l'esperit. Aquesta figura és grandiosament vista i genialment concebuda. No sabem on mira, però damunt d'aquella mirada hi ha un pensament conductor. Creix i creix a mesura que us l'aneu guaitant i hom no es cansa de contemplar-la. No sé què hi ha en aquell marbre, delicadament brunyit, que li dóna vida i emoció. Sembla que Miquel-Angel esbossà aquest «Moisès» pocs jorns abans del traspàs de Juli II. Algú ha dit, i no mancat de justesa, que el gran artista fixà i deixà perpetrada en aquest marbre «terrible» l'ànima indòmita del més enèrgic i dominador dels pontífexs.

Davant el Moisès de Miquel-Angel

Els catalans, que portem a Roma la dolçor inefable dels nostres cants, faríem bé d'emportar-nos, en canvi, dins de l'ànima, a casa nostra, alguna espurna de la «terribilità» invencible que fulgura en aquest «Moisès» il·luminat, ple de força i d'esperit de justícia.—(LL.)

Una beatificació

Ahir a la nit, després de sopar, el nostre president, perfecte «gentleman», senyor Cabot, qui sap moure intel·ligement tots els difícils delicats ressorts d'aquest memorable romiatge a Roma, pogué obsequiar-nos a tots, molt gentilment, amb unes invitacions per assistir al solemne acte d'una beatificació a la Basílica màxima de Sant Pere del Vaticà.

No cal dir amb quina fruïció foren aquestes invitacions rebudes i aprofitades per tothom.

Molt abans de l'hora assenyalada procurem encaminar-nos vers la Plaça de Sant Pere. La gentada hi acut nombrosa de per tot arreu. Una tanca de fusta davant les escales detura la multitud. Tots passem, un a un, entre la guàrdia pontifícia mostrant les invitacions. S'entra a la Basílica per quatre portes diferents assenyalades amb quatre colors que corresponen als de les targes.

Les naus immenses són plenes de dalt a baix. Jo no sabria pas dir ara les mils i mils ànimes que es troben aquí dintre reunides. Seglars de totes procedències i religiosos de totes les ordres. Gent de tots els estaments. Sentim parlar en les més diverses llengües, però és, evidentment, un esperit comú, un anhel unànime el que congrega ara aquí tan fervent aquesta nombrosa i veritable representació de tot el món cristià.

L'altar major és profusament ornat i il·luminat. La glòria del Bernini, que circumda una pintura del nou Beat, resplendeix magníficament.

La impaciència, en la multitud, creix per moments, i creix també l'expectació.

La cerimònia d'aquesta Beatificació, com és de rúbrica, havia ja començat al matí, a porta oberta, llegint-se la Butlla papal atribuint al nou Beat el culte damunt els altars, descobrint-se el quadro amb la imatge, entonant-se el «Te Deum» i cantant-se la «Missa Pontifical». En mig de l'altar foren exposades les relíquies i les campanes sonaren a glòria.

A la tarda, havia d'assistir-hi, acompanyat del seu seguici, el Sant Pare, que, com es fa sempre, aniria a besar les relíquies del Beat. Per això l'entrada era reservada solament als invitats, i per això també era la multitud tan enorme.

Aquesta era la tercera de la llarga sèrie de proclamacions de nous sants i beats preparada per S. S. Pius XI, durant l'Any Sant. Un humil capellà piamontès, el P. Josep Cafasso, rector del «Convitto Eclesiastico» i de l'església de Sant Francesc de Torí, que morí després d'una vida exemplarissima, per allà els volts de l'any 1860, a l'edat de 49

anys, era el nou Beat que l'Església glorificava en els seus altars.

El Beat Josep Cafasso era, en vida, anomenat «el capellà de la forca», perquè dedicava la major part del seu apostolat a redimir les ànimes dels dissortats condemnats a mort. Entre altres, havia assistit el general Ramorino, de no molt clara memòria, condemnat, després de Novara, a ésser afusellat per traïdor. Aquest general, abans de l'execució, complí tots els seus deures religiosos amb el P. Cafasso i el volgué al seu costat fins al darrer moment.

Els infants i els pobrets trobaven tothora els braços oberts del P. Cafasso, el qual els acollia i els ajudava. La seva reputació era gran i el seu ascendent altíssim. Reclamaven sovint els seus consells alts personatges com l'arquebisbe de Torí i persones de la cort i àdhuc alguna volta fou consultat pel Sant Pare, que era llavors Pius IX. La seva influència damunt la clerecia, que ell educà i instruí amb saviesa i pietat dignes de les millors tradicions de l'Església, fou profundíssima.

L'humil capellà, que nasqué a Castelnuovo d'Asti i morí a Torí, on resta enterrat a l'església «della Consolata», és avui glorificat solemnialment davant el món cristià amb el culte de Beat, i el Sant Pare va devotament a venerar-lo i a besar, genolls flectats, les seves preades relíquies.

Feien servei a les tribunes els cavallers secrets de capa i espasa amb llurs vestits de gala. Els socis del círcol de Sant Pere hi assistien també. El servei de parada el feien la guàrdia suïssa i la guàrdia palatina d'honor.

A dos quarts de sis en punt, sonen les trompetes dels gendarmes i entra el Sant Pare a la Basílica acompanyat de la seva cort i de vint-i-dós cardenals, entre els quals, el cardenal Bourne, arquebisbe de Westminster, arribat la vigília a Roma precedint una nombrosa pelegrinació anglesa. La figura del Pontífex, alta i llunyana, va avançant dalt la seva cadira gestatòria.

El seguici papal travessa lentament la Basílica curulla d'una gentada immensa que aplaudeix i aclama i aixeca els braços amb desbordant entusiasme. Les trompetes d'argent, des de dalt de les finestres de la tribuna, sonen la marxa de Silveri. Una forta esgarrifança corre i es propaga per entremig de la multitud. La gent s'aglomera; molts

s'enfilen damunt les socolades de les columnes. Les guàrdies i els gendarmes presenten les armes.

— Evviva il Papa!...

— Visca el Sant Pare!...

Cadascú aclama el representant de Crist en la terra, en llur pròpia llengua. Voleien els capells i els mocadors. L'orgue ressona majestuós i tot just, tot just ens arriben les veus que entonen el «Tantum ergo» i l'himne del nou Beat. Els darrers raigs de sol de la tarda es filtren pels alts finestrals. Tota la Basílica esdevé daurada, d'un daurat meravellós. Moments inoblidables que trasbalsen fortament l 'esperit. El corteig pontifici arriba a l'absis, entorn del qual hi ha les tribunes oficials. A l'esquerra dels fidels el cos diplomàtic que hi assisteix totalment en gran uniforme; al davant, la tribuna de la noblesa romana, brillant i magnífica de dames i de gentilhomes. Més que totes, exuberant i fastuosa, la tribuna reial, en la qual hi ha tretze prínceps i princeses i arxiducs i arxiduquesses de Baviera, de Germània, de Saxònia, d'Austria i de Portugal.

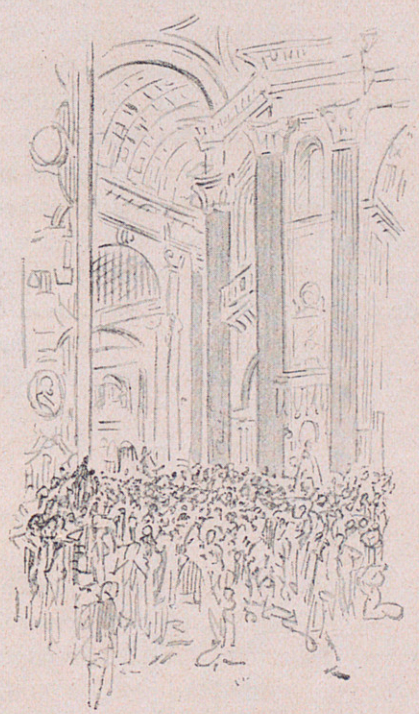

Una beatificació

La cerimònia fou breu. Després de la benedicció eucarística, el Postulador de la Causa, el P. Allamano, successor del Beat Cafasso en la direcció del «Convitto ecclesiastico» de Torí, i el Comissari Regi d'aquella ciutat, oferiren al Sant Pare els dons de la Beatificació, això és, les relíquies del Beat dins d'una urna d'argent, la vida i la imatge, i la tradicional toia de flors artificials que fou portada davant del Sant Pare en la processó del retorn.

Tal com era vingut, se'n torna el Sant Pare, en mig dels aplaudiments, les salutacions i les aclamacions delirants de la multitud.

Pius XI, somrient, benèvol, beneïa, beneïa sempre a dreta i a esquerra, beneïa sense parar; i com més s'allunyava vers el fons de la Basílica, més l'entusiasme de tots desbordava. Quina majestat en la figura sobirana del Pontífex!... Quina dolcesa!... Quina alta, quina serena autoritat!...

Abans de desaparèixer entre els velaris de la capella de la Pietat, Pius XI, des de la seva cadira gestatòria, es girà encara vers la multitud, com si volgués abraçar-la tota plegada amb un llarg i fraternal esguard, i amplement, solemnialment, estengué la seva destra i adreçà la seva darrera benedicció.

Ressonaren una altra vegada les trompetes d'argent, desfilaren les tropes pontifícies, la multitud de pressa, de pressa, es dispersà església enfora. L'altar major restà encara llarga estona il·luminat. Molts restàrem absorts dins la Basílica. Les tombes dels Sants Pares s'aixecaven de per tot arreu fastuoses. Les grans figures gegantines de marbre acusaven més que mai llurs gestos barrocs i apassionats. No sabíem com revenir a la nostra vida habitual. Havíem assistit al mes bell, al més aconsolador, al més revelador dels somnis i un caliu de santedat ens cremava des d'ara dins de l'ànima per no apagar-se mai més.

Mestre Comella

En eixir de Sant Pere, un bell capvespre romà triomfava esplendorosament dalt d'un cel serè, clar, inefable!...—(Ll.)

Les flors de la Santa Creu

Avui, diumenge, és la diada de la Santa Creu. Mireu els noiets de l'Orfeó quina se n'han pensada! A l'hora del dinar, emancipant-se del tutelatge del sub-director mestre Comella i del mestre Tomàs, han passat a fer la capta a l'entorn de les taules, amb els plats curulls de flors.

D'un a un, als homes:

Vostè senyor galant
que té la cara com un diamant,
un dineret per la Santa Creu?...

O bé allò altre a les dames:

Vostè senyora Rosa
que té la cara tan formosa,
un dineret per la Santa Creu?...

Qui els negaria el dineret tradicional, el dineret de casa nostra, a aquests xamosos entremaliats noiets de les veus clares, de les veus pures i diàfanes com cristall!... Qui més qui menys tothom els ha donat i els plats florits s'han emplenat sense trigar, de lires. Se les podran repartir i se'n podran comprar força de coses!

Mestre Tomàs

Al vespre, a l'hora del sopar, ja no pensàvem en això, quan heu's aquí que tots els nois aplegats se'n van on seia el mestre Millet i li presenten una plaqueta d'argent commemorativa de l'Any Sant.

— Li agrada, mestre?...

— Noi, que és bonica!...

— És per vostè!... És per vostè!... Ja se la pot quedar. Nosaltres li ofrenem!...

Amb els dinerets florits de la Santa Creu l'havien comprada i l'oferien gentilment, amb el cor amorós i els esguards radiants i contents, al mestre, qui és per ells com un pare amorós, com un bondadós patriarca.

Voleu una nota més noble, més tendra i més delicada!...

Ai animeta catalana, quantes de virtuts serves encara recòndites!... Ai harmonia de la cançó com et filtres i penetres!... — (Ll.)

L'autoritat paternal del Mestre

El mestre Millet no deixa de petja els seus cantaires. Ara observa el de més ençà, ara mira el de més enllà; ara interroga a l'un, ara

conversa amb l'altre; una moxaina o un crit a un noi; una broma o un consell a una noia; una advertència a un home. Ell els vigila tots, i s'assabenta, punt per punt, d'allò que cada un fa.

Aquesta nit el sopar ha estat una mica accidentat. Ens l'han servit amb no massa abundància i amb ben poca diligència. El nostre president ha fet ús de tota la seva autoritat i és d'esperar que demà restarà definitivament resolta aquesta enutjosa qüestió.

Ha passat de pressa el temps i és ben tard ja. Es donen les ordres per a l'endemà.

El mestre Millet està inquiet i fa dir als cantaires que, havent de cantar l'Orfeó demà al matí, convé que tothom s'abstingui de sortir i se'n vagin com més aviat millor al llit.

Ningú surt de l'Hotel. En havent sopat tots els cantaires circulen per l'Hall o prenen cafè o escriuen cartes. El Mestre, com aquell qui no fa res, va recorrent els grups i fa anar a dormir la gent, la qual obeeix contenta, de pressa i sense replicar. Al cap de ben poca estona l'Hall resta desert.

És verament admirable aquesta autoritat paternal que exerceix el mestre Millet damunt tots els seus cantaires.

Amb quin respecte, amb quina espontània veneració l'obeeixen! Com són fidels i submisos al gran ideal que en el rostre i en l'esguard del Mestre brilla tothora!... Tan mateix representa alguna cosa l'obtenir això dels catalans!... — (LL.)

A la Pontifícia Escola Superior de Música Sacra

A la Piazza S. Agostino es troba la «Pontificia Scuola Superiore dit Musica Sacra», meritíssima entitat que intel·ligentment labora pel ressorgiment i restabliment de la Música Sagrada. Cap aparència externa en l'edifici. Per dins, l'ambient sever i molt simpàtic d'aquesta escola ens captiva de seguida. Pugem a la sala d'actes, no excessivament gran, al fons de la qual hi ha un orgue majestuós.

Ens reben allà i ens tracten molt cordialment, com a amics estimats de la casa, el Rvdm. P. Abat Ferretti, president de l'Escola, i junt amb ell Mons. Rafel Cassimiri, professor de composició de la dita

entitat, director de la «Societat Polifònica Romana» i mestre de capella de Sant Joan Laterà. Al seu entorn, els professors de l'escola Mons. Licino Refice, d'Harmonia; Manari, d'Orgue i Acompanyament; Dagnino, d'Història i Crítica musical; Camilloni, de Melòdica, i Mathei, Secretari de l'escola.

Assisteixen a l'amable i afectuosa recepció, gairebé tots els membres de la «Societat Polifònica Romana», i els deixebles, ex-deixebles i protectors de l'Escola Pontifícia Superior de Música Sagrada.

La massa choral de l'Orfeó Català s'instal·la davant de l'orgue, damunt l'estrada. Als pocs moments fa la seva aparició dins la sala S. E. el cardenal Bisleti, protector de les Associacions Cecilianes de tot el món, i pren seient al lloc d'honor que ja li era reservat. Esclaten els aplaudiments per tots el indrets de la sala.

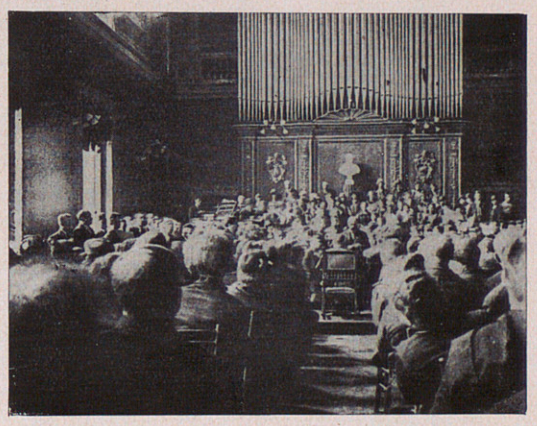

L'Orfeó a la «Pontifícia Escola Superior de Música Sacra»

El cardenal somriu i saluda els mestres i els cantaires. Una immensa bondat resplandeix en el seu rostre.

L'Orfeó Català entona «El cant de la Senyera», que ressona majestuós i vibrant i és escoltat per tothom a peu dret.

És la primera vegada que esclata a Roma aquest himne nostre valent i simbòlic. Quina valor! Quina significació, Déu meu, prenen ara aquí les seves estrofes!...

De seguida, Mons. Ferretti, el diligent i amable abad benedictí, parla en nom de l'Escola i endreça a l'Orfeó la seva salutació «calda e sincera» per l'obra grandiosa que fa més de trenta anys ve realitzant a la «Il·lustre terra di Catalogna» en pro de l'art musical i de la música sacra religiosa. Diu que l'ideal de l'Orfeó és el mateix de la seva Escola

i, com a fills d'una mateixa Església, treballen conjuntament perquè el gran pensament del Sant Pare Pius X, referent a la música en els temples vagi imposant-se arreu cada día més, i per a combatre arreu i a tota hora la música eixorca, vulgar, mesquina i antireligiosa que havia arribat a penetrar en la Casa del Senyor. En nom de S. S. Pius XI i del Comitè de l'Escola, concedeix a l'Orfeó Català un diploma d'honor, per tots els seus mèrits i per les seves tan acurades com exemplars execucions, amb una llegenda que, traduïda textualment al català, diu el següent:

El cardenal Bisleti

«Pontificia Scuola Superiore di Música Sacra in Roma — a l'Orfeó Català di Barcelona, al seu il·lustre director Lluís Millet i als seus cooperadors que amb tenacitat i fervent ardor promouen en la noble terra de Catalunya la ideal restauració de la música sacra i del cant religiós, amb admiració i aplaudiment ofereix i dedica. — Roma, al 4 de maig de 1925. — Pel Director, Mgr. Raffaele Cassimiri. — El Protector, Gaetano Cardenal Bisleti. — El President, D. Paulo M. Abat Ferretti, O. S. B.»

Aquest és el tercer diploma que fins ara ha concedit aquesta Escola Pontifícia i el primer que concedeix per mèrits d'interpretació i execució. El primer fou atorgat als PP. Benedictins de l'Abadia de Solesmes i especialment al P. Mocquerau, restaurador insigne del cant gregorià. I el segon, als PP. Benedictins de Montserrat, pels seus notables estudis gregorians. Remarquem que dels tres únics diplomes concedits d'ençà que existeix l'Escola, dos són atorgats a institucions meritíssimes de la nostra terra.

S. E. el Cardenal Bisleti dirigeix també belles i efusives paraules a l'Orfeó Català i als seus mestres; i, fent un joc de paraules amb el seu nom, diu que està dues vegades content perquè des d'ara és, no sola-

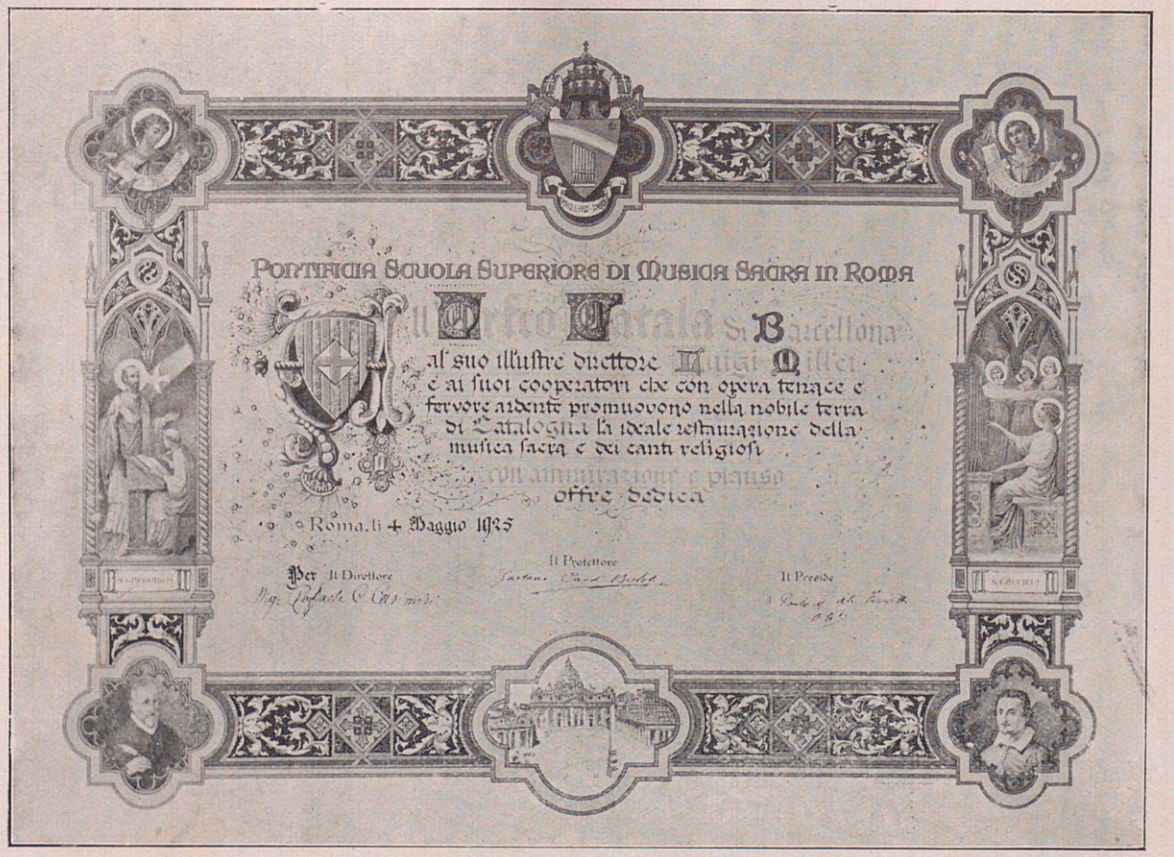

Diploma ofert per la **Pontifícia Scuola Superiore di Música Sacra in Roma** *a l'*Orfeó Català

ment protector de l'Escola, sinó també admirador ferventíssim de l'Orfeó Català. Fondament commogut, intenta contestar-li el mestre Millet: «Eminentíssim senyor — diu — no sé parlar l'italià, però quan es parla amb el cor totes les llengües són germanes; als vostres peus m'agenollo i...» l'emoció no el deixa continuar i, plorant, besa la mà del Cardenal que el beneeix paternalment.

Tothom contempla l'escena amb silenciosa i molt viva emoció.

Mons. Cassimiri, somrient i cordial com sempre, parla en nom de la «Societat Polifònica Romana», i transmet al nostre Orfeó la salutació fervent d'aquesta Societat, recordant que ell havia estat hoste de Barcelona quan el memorable Congrés de Música Sagrada, portat a cap amb tanta d'intel·ligència com d'entusiasme.

Un jove sacerdot català, mossèn Francesc Tàpies, actualment alumne de l'Escola Superior de Música Sagrada, en nom dels seus companys d'escola, llegeix aquesta salutació, que ens plau transcriure íntegra:

—«Gloriós Orfeó Català:

»Com a fill de Catalunya, trobant-me deixeble d'aquesta il·lustre Escola Pontifícia de Música Sagrada que, sota la protecció de l'Eminentíssim Cardenal Bisleti, la intel·ligentíssima direcció del Rvdm. Abat Ferretti i la preada cooperació dels bons mestres que aquí tenim, tan alta tasca ve realitzant, en cap l'alta honor d'adreçar-vos, en nom de tots els deixebles d'aquesta Escola, la salutació més afectuosa i l'homenatge fervent de la seva més fonda admiració per la vostra obra incomparable. A les vostres forces unim nosaltres les nostres pel ressorgiment de la música sagrada, complint així els desitgs del plorat Papa Pius X.

»En nom de tots, desitjo que els dos concerts de Roma deixin escrita una altra pàgina en el llibre gloriós de la vostra història i que de la Ciutat Santa pugueu portar a la Ciutat Comtal catalana, juntament amb la benedicció del Sant Pare, la corona de l'èxit que rodegi el vostre front gloriós de bons cantaires catalans.»

L'Orfeó Català canta aleshores tres belles cançons populars harmonitzades pel mestre Sancho Marraco. Són aquestes: «Cançó del lladre», «Cançó de bressol» i «El fill de Don Gallardó». Totes tres produeixen un efecte sorprenent i hom no sap què admirar més, si la gràcia de

l'harmonització o la bellesa de la melodia o la perfecció de l'execució, tant l'una cosa és fósa en l'altra.

El senyor Cabot, en nom de l'Orfeó Català, agraeix la cordial recepció i la distinció que els ha estat concedida per l'Escola Pontifícia Superior de Música Sagrada, dient que els mestres de l'Orfeó ja estaran contents si amb el temps es poden nomenar els petits germans dels professors d'aquesta Escola.

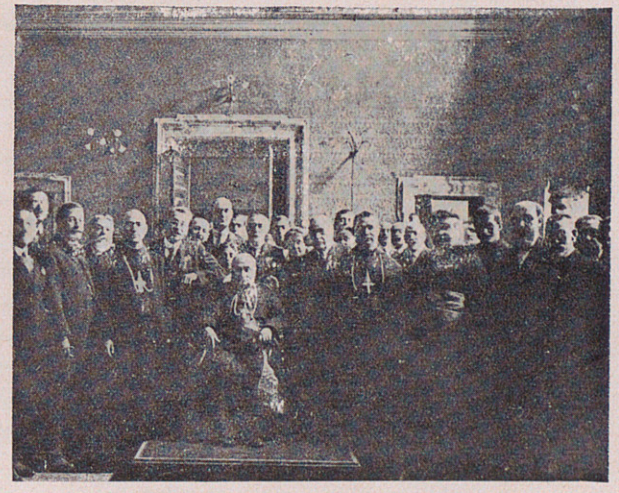

Després de la recepció a la «Pontifícia Escola»

Ressonen per la sala tota mena de visques i aclamacions. El Cardenal Bisleti beneeix a tothom. Els catalans li besen la mà, i ell, per a tots té una mirada complaent. Es retira visiblement satisfet i somrient com sempre.

Tots eixim reconeguts i confortats d'aquesta recepció íntima, que ha tingut tot l'aire d'una formosa festa de família, i que constituirà, sens dubte, un dels actes més significatius i més amorosos de la nostra estada a Roma. — (LL.)

Una ràpida visita al pintor Fabrés

Complint una promesa que vaig fer a l'amic Vilaró, de Barcelona, he anat avui a visitar el pintor Fabrés, el vell i sempre brau artista que fa tants i tants anys viu a Roma. Allà a la via Margutta, un carrer solitari i silenciós, prop de la plaça d'Espanya, en una casa que és una mena de rusc d'artistes, té el seu niu i el seu estudi aquest notable

pintor català, ben respectat i ben apreciat pels artistes romans més seriosos i menys futuristes.

No coneixia En Fabrés, no l'havia vist mai. Coneixia solament algun dibuix d'ell dels que anys enrera publicava, de tant en tant, *L'Esquella de la Torratxa*, i alguna pintura escadussera.

La noia que m'obre la porta, m'introdueix i crida el mestre. En Fabrés apareix al cap de poc al meu davant amb la seva clàssica boina bohèmia de vellut negre. Així que em veu, m'obre els braços i em rep amb visible i desbordada alegria.

— Ja l'esperava! Ja l'esperava!

De seguida em pregunta per En Millet i els de l'Orfeó. Jo li parlo del nostre viatge i de la il·lusió que a tots ens feia trobar-nos a Roma.

Giro els ulls arreu, i les parets, de dalt a baix, són plenes de dibuixos i pintures. Tinc la sensació de trobar-me en uns temps dels quals sols n'havia sentit a parlar o n'havia llegit anècdotes.

— Tot són obres seves?... — li pregunto.

— Tot és meu!

— Doncs digui que vostè és un treballador infadigable!...

— Ho era, amic... Ara ja no puc, ja no puc fer el que feia!... Però, vina, «maco», vina! — em diu, agafant-me pel braç i donant-me, amb viva satisfacció, un tractament de confiança. Eixim a l'escala, i a la porta del costat de la del piset hi té l'estudi. Demaneu-ne de teles i més teles. Retrats, paisatges, figures al·legòriques o decoratives, tipus i escenes de costums, aquella enorme aquarel·la que té tota la qualitat d'una pintura a l'oli i que ell, el vell pintor català, ensenya amb molt legítim orgull!...

— Ara gairebé ja no pinto. M'he aficionat a escriure. Per cert que em manca un bon diccionari català. Què podries recomanar-me'n un?...

— Ja ho crec! Bon punt arribi a Barcelona, li enviaré l'Ortogràfic de l'Institut d'Estudis Catalans.

— De veres...? Ai, gràcies, «maco». Quin servei em farà!

Em mostra teles i més teles, però, en realitat, sense preocupar-se gaire de la seva obra. Ell només pensa que l'Orfeó Català és a Roma i ara en el seu exil d'art, li arriba una forta alenada de Catalunya que el trasbalsa.

— Ja fa dies que tinc els seients de l'«Agusteo», per al concert de demà.

— Fa anys que no ha sentit el nostre Orfeó?...

— Tants que és gairebé com si no l'hagués sentit mai. Amb quin dalit ho espero! No penso pas en altra cosa.

Jo m'excuso del poc temps de què disposo i m'acomiado d'aquell Fabrés heroic que viu encara la glòria d'uns jorns pretèrits, que parla amb l'il·lusió d'un infant i manté viva en el seu cor la flameta de la terra nadiua.

Ell m'estreny les mans febrosament, cordialment, efusivament.

— Adéu, «maco», adéu, adéu!... Torna a venir per aquí abans de marxar a Barcelona!

— Ho faré si puc. Sinó, ja ens veurem en els concerts.

— Ah, i abraça ben fort, de part meva, En Millet i a tots, a tots els de l'Orfeó.

Quan sóc al capdavall de l'escala, ell encara em fa signes amb la mà i em diu: — adéu — des del replà. — (LL.)

L'Orfeó Català davant el Sant Pare

El dilluns, dia 4 de maig assistim a l'audiència que ens té concedida el Sant Pare. Després de dinar ens han estat donades les darreres instruccions. A les cinc de la tarda tots acudim a la immensa Plaça de Sant Pere i ens dirigim vers la columnata de mà dreta al fons de la qual es troba la tan anomenada porta de Bronze. La gent no es fa esperar. Tothom acut puntualment. Els darrers que arriben adalerats són uns quants noiets que ja tenien por d'haver fet tard.

Entrem dins el Vaticà i en el vestíbul de planta baixa trobem la guàrdia suïssa que vesteix encara el vestit de vius colors que dibuixà Miquel-Àngel. Amb nosaltres entra també molta altra gent. Ens diuen que són uns pelegrins espanyols d'Oviedo als quals el Sant Pare concedirà audiència poc abans que a nosaltres. Els deixem passar endavant i mentrestant la nostra comitiva, per cert molt nombrosa, s'organitza al peu mateix de l'escala. Els noiets al davant, les noies amb mantellina blanca, els homes amb vestit negre; la Senyera gloriosa,

amb aquella augusta majestat de sempre assenyalant el camí; darrera la Senyera capellans i frares de diverses ordres religioses que ens acompanyen, entre altres, benedictins, jesuïtes, escolapis, franciscans, caputxins, carmelites, mercedaris, antonians, dominics, missioners del Cor de Maria, filipons i alumnes del Col·legi espanyol; després la Junta de l'Orfeó, els acompanyants i bon nombre de catalans que segueixen amb un viu anhel l'epopeia dels braus cantaires barcelonins. L'escalinata és amplà i alta, amb columnes a cada banda i una mena de llànties entre columna i columna. Damunt el primer replà del fons s'obren uns grans finestrals amb les imatges de Sant Ambrós i de Sant Agustí. La llum que es filtra per aquests finestrals il·lumina l'escalinata i rellisca suavíssima damunt les mantellines blanques de les noies fent-les tornar, sobtadament, totes brillants, d'un brill puríssim.

Guarda suís

Pugem lentament; girem a mà dreta i a dalt de tot s'obre la porta que dóna ingrés a la Sala Règia on trobem els cambrers, vulgarment coneguts amb el nom de llagostins, segurament per aquelles casaques de domàs vermell que tan cofats llueixen.

Unes senyores de la pelegrinació d'Oviedo, que arriben tard, entren totes precipitades i acalorades. Els Rvnds. PP. Benets de Montserrat, Simó, Abat procurador, i Albareda, bibliotecari, ens esperen allà. El mestre de cerimònies crida tot d'una: — Orfeó Català! i seguidament, silenciosos i recollits, entren d'un a un els nois i la Senyera; d'una a una les noies i d'un a un els homes del chor. Al cap de poca estona anem entrant tots els restants, d'un a un també i amb una forta emoció.

Som introduïts a la gran Sala Consistorial o de les Beatificacions els balcons de la qual no són altres que aquells del primer pis al mig de la façana principal de la Basílica de Sant Pere. La sala aquesta és rectangular i immensa. Té a mà esquerra els balcons que donen a la Plaça i a mà dreta uns altíssims finestrals vidriats que donen a l'interior de la Basílica. Hi ha uns compartiments fets amb tanques de

fusta els quals formen un corredor al mig per a deixar el pas lliure al Sant Pare quan aquest se'n va. La massa choral a un costat, els restants que l'acompanyen a l'altre. Al fons de la sala el tron del Sant Pare. Repartida per les portes i el corredor del mig hi ha la guàrdia palatina. Tothom resta esperant a peu dret. Regna en la sala un espectant i molt profund silenci. En Cabot i els Rvnds. PP. benedictins de Montserrat esperen prop de la porta a S. S. Pius XI. El mestre Millet es passeja poc a poc, tot sol, amunt i avall de la sala, evidentment corprès per quelcom que el trasbalsa fondament. Està molt pàl·lid i una lluïssor vivíssima brilla en els seus ulls penetrants, en els seus ulls blaus d'home que estima el mar. Sempre més em semblarà veure'l tal com el veig ara, en aquest moment, preludi de quelcom transcendental.

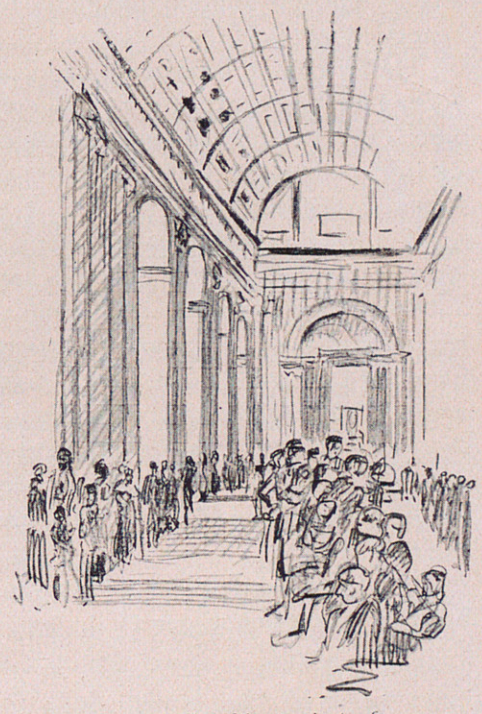

Esperant l'audiència de S. S.

No triga molt en arribar el Sant Pare. Bon punt entra a la sala tothom cau prosternat genolls en terra. Diríeu, talment, que no se sent altra cosa que el batec accelerat dels cors.

El Sant Pare lentament avança per davant la filera dels cantaires i un a un li van besant la mà. Unes medalles són repartides. Trobar-se així davant per davant del Sant Pare, del propi representant del Crist en la terra, tanmateix és una cosa excepcional i que no deixa d'impressionar!

Diríeu que hi ha en el seu rostre poderós una auriola de calma i una resplendor sobrenatural d'intel·ligència. Els seus ulls travessen els cristalls de les ulleres i us miren d'una manera indecisa, però, insinuant;

us miren escrutadors per sempre més, amb una indefinible dolcesa i amb una imperturbable bondat. El seu vestit és blanc, d'un blanc august, i cobreix la corona de sa testa un bonet, blanc també. Un mantell roig escarlata li penja de les espatlles. Tota la seva figura, sense una ombra d'orgull o de vanitat, és majestuosa i serena, d'una alta serenor que imposa deseguida un gran respecte i una profunda veneració.

En arribant al capdamunt de la sala es deté uns moments davant la Senyera, que contempla atentament i fins sembla volguer acariciar-la amb la mà. Li expliquen com ella és el símbol de tots els grans ideals de l'Orfeó Català i s'assabenta dels senyals de glòria que ella ostenta. Exten llavors la dreta, el Pontífex, i beneeix amorosament, solemnialment la Senyera amb tots els anhels, amb tots els ideals, amb tots els atributs, que tan gloriosa i excelsa han sabut aixecar-la.

Continua amb calma el seu camí i es detura novament davant els representants de la premsa catalana, senyors Maspons i Anglasell, Samper i Llongueres, que li són presentats pel senyor Cabot. Parla amb ells paternalment i així els diu: — «Nos havem sempre una benedicció especial per a la premsa, perquè pensem en la seva potència i en la seva responsabilitat». Segueix recorrent la fila llarga i nombrosa de pelegrins catalans fins que, sens precipitació, arriba al tron i prenseient en ell.

És fet a mans de S. S. el discurs següent que ha escrit Mgr. l'abat Ferretti expressament per a

La presentació de l'Orfeó Català al Sant Pare

«Beatíssim Pare: Com germans d'una mateixa fe, que de temps va alimentant el nobilíssim ideal de la restauració musical sagrada, tinc el gran honor de presentar als vostres Santíssims Peus la magnífica corporació que de més de trenta anys viu i actua, sota el nom d'Orfeó Català, la qual ha aconseguit fama mundial per la valentia del seu il·lustre fundador i director, mestre Lluís Millet, per la importància

del repertori, per la bellesa de les veus, pel seu magistral «affiatamento».

»L'ideal de Pius X va trobar disposada a la tasca, aquesta ardent corporació que ja havia iniciat la seva fèrvida obra per la restauració de la música sagrada, i pel refloriment del cant religiós popular, dues branques que tenen estreta dependència amb la vida litúrgica de la nostra Santa Església i amb la pràctica religiosa del poble.

»L'apostolat que l'Orfeó Català ha acomplert ja i prossegueix a acomplir en la seva noble terra de Catalunya, és verament digne de l'admiració i de l'aplaudiment dels fills devots de la Santa Església, ja que rares vegades s'ha donat en altres nacions de veure així fortament unit l'amor a l'Església i a les tradicions musicals religioses de la terra nadiua.

»Ni jo he de passar en silenci la superba iniciativa que l'Orfeó Català ha emprès de fa uns quants anys, això és, la de recollir els cants populars que viuen encara en les valls de Catalunya, en les aspres contrades dels Pireneus: l'obra ha aplegat ja la xifra de diversos milers de cants recollits de la boca del poble i per molts anys serà d'utilitat, perquè l'aplec es pot dir, en certa manera, complet.

»Beatíssim Pare: Suprema aspiració de l'Orfeó Català, és la d'oferir incondicionalment als vostres Peus Santíssims la seva obra, com a obra de fills devots al gran Pare comú, per la restauració ideal de la música sagrada i del cant religiós popular, dues grans columnes de la vasta obra de renovellament cristià proclamada per la Santa Memòria de Pius X, per la qual a tot el món ànimes generoses s'han posat volenterosament a l'empresa. L'Orfeó Català és digne d'ésser assenyalat entre els primers, i es pot ben dir que el seu mot de batalla està compediat en el mot que els Pares de l'Església suggerien a les ànimes pies: «Non clamans sed amans cantat in aure Dei».

»Amb aquests nobilíssims sentiments, heu's aquí, Bea-

tíssim Pare, postrada als vostres Santíssims Peus, la imponent corporació de l'Orfeó Català, homes, infants i dones, implorant per confortament de la seva ardent obra, l'Apostòlica Benedicció.»

A aquest acte hi eren presents l'Ambaixador espanyol prop de la Santa Seu, marquès de Villasinda; el cardenal Vico, bisbes de Porto i Santa Rufina; abat Ferretti, abat Simó, el P. Albareda, benedictins; Monsenyor Respighi, prefecte de cerimònies; Mons. Cassimiri, mestre de capella de Sant Joan Laterà; el rector i procurador del col·legi espanyol de Roma, entre altres.

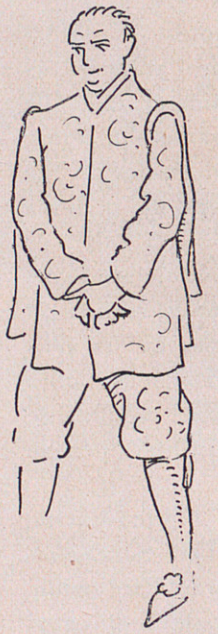

Patge de S. S.

Entren llavors a la sala les altres pelegrinacions espanyoles a les quals, atenent la demanda que havien feta, els és concedit escoltar els cants que l'Orfeó Català, amorosament i amb el més filial respecte, dedicava a Sa Santedat. Una Comissió d'Oviedo féu a mans del Sant Pare uns presents valuosos i l'Orfeó es prepara per a cantar.

Aviat es fa un imposant silenci. Els cantaires, a l'entorn del mestre, mirant-lo de fit a fit. Imponderable moment. El mestre Millet aixeca el braç i l'admirable poema de mossèn Cinto, tan genialment interpretat pel mestre Nicolau, surgeix majestuós i assoleix una sublimitat indescriptible. El Sant Pare llegeix la poesia de mossèn Cinto i escolta, escolta amb ben manifesta atenció i amb visible interès. Clou el ulls de tant en tant, com per a concentrar-se millor, i mou suaument la testa al impuls de l'amorosa música. Amb el peu esquer sembla seguir, en certs moments, el compàs, i una radiant claror, la claror de la més viva i pura satisfacció, brolla abundosa del seu rostre, tot refulgent de revelació i de bondat.

Mai ningú ha sentit; mai més sentirà ningú cantar l'Orfeó Català amb una ànima tan grandiosa, amb una unció tan alta, amb una aital sobirana perfecció com ara canta. El mestre Millet porta i domina les

S. S. PIUS XI

veus al seu albir, tot ell il·luminat, tot ell transfigurat. És aquest el moment per excel·lència de la seva vida.

Aquell final de «La mort de l'escolà», és ara quelcom d'inefable que ens transporta. Com mai les veus volen cel endalt i el cel s'esbadella i la terra resta ombriua i orfe d'ideal.

Fineix el cant meravellós i el Sant Pare resta uns instants absort. Deseguida demana una altra obra. Quin altra més escaient que la nadala popular catalana «El cant dels ocells», tan bellament harmonitzada pel mestre Millet?... La veu de la Fornells vola per l'ampla sala com la veu d'un ocell del paradís. El cor la segueix amb una senzilla, inefable, beata harmonia. El Sant Pare mostra en el seu rostre i en tot el seu posat una molt viva complaença.

Finit el cant ens parla amorosament. El seu posat, noble i serè, i l'expressió tan bondadosa que brillen de sa mirada intel·ligent atrauen amb irresistible força i inspiren un respecte ple de puríssima afecció i també la més íntima i més fonda simpatía. Heu nos aquí, doncs, el

Parlament de S. S. Pius XI

«Nos volem expressar en aquest moment tot el nostre reconeixement al poble d'Oviedo per aquesta riquesa de demostracions filials. Per l'òbol generós amb el qual s'ha volgut venir a ajudar la nostra paternal caritat desitjosa de

socorrer les necessitats de tots els seus fills menys afortunats i que més sofreixen; també pel magnífic crucifix que el Consell Municipal d'Oviedo Nos envia, bellíssima obra d'art, anunciadora de pau i benedicció, eixida d'una fàbrica d'armes. Des d'aquest lloc agraïm de cor tan noble, tan afectuosa, tan filial adhesió.

A més, en aquest tan solemne acte, volem expressar, no solament la nostra complaença, sinó també tot el nostre agraïment, d'una manera particular, a aquest magnífic Orfeó, veritable Orfeus que Nos ha procurat avui uns moments de pura i exquisida delícia espiritual, fent-nos sentir en tota la seva profunditat i tota la seva dolcesa i potència els bellíssims versos d'un poeta de rara valor, caracteritzats encara i exaltats amb aquesta música i amb aquesta execució vostra que ens acaben d'ésser revelades.

Poques vegades en la vida nostra, durant la qual la Divina Providència ha llargament sembrat forces gaudiments artístics, havíem assolit el goig d'avui. Poques vegades ens havia arribat, amb aquest adelitament, amb aquesta delícia d'art, el poder sentir així, tan profundament, la veritat tota d'aquells versos que Nos recomanem a algun bon traductor verteixi, per vosaltres els pelegrins, en la bella llengua del vostre país, que diuen:

«desideri infiniti, visione altere
desta nel vago pensiere
per mirabil virtú dotto concento.»

Aquestes infinites aspiracions, aquestes alteroses i sobiranes, aquestes superbes i suaus visions de pau han passat a travers del nostre esperit mentre escoltàvem la vostra tan magnífica, la vostra tan perfecta, la vostra tan eloqüent... «parlante» execució. Per això Nos volem expressar el nostre reconeixement a tots aquells que han preparat aquest moment tan sublim de gaudiment i el fem extensiu no solament a totes les persones que ja sia dirigint, ja se-

cundant, composen l'Orfeó, els cantaires, el director i els mestres, sinó també a tots aquells que, d'una manera o altra, col·laboren a cosa tan alta i tan perfecta, en són protectors i sostenen i secunden amb llur ajut una obra així, tan exquisidament artística i bella, tan altament parlant a l'esperit, a l'ànima i al cor.

De tot això, Nos ens congratulem plenament i amb el nostre remerciament, augurem a l'Orfeó dies de glòria, que creixeran sempre més i més si continua com fins ara en ell, l'afany d'estudi i és al seu entorn viva la concòrdia de totes les persones de bona voluntat.

Acollim tots els presents en una benedicció que confirmi tots els bons propòsits concebuts en aquesta Santa Pelegrinació i la gràcia ben merescuda per la pietat i edificació mostrades, auguris de santa i preciosa perseverància.

Heu d'eixir de la casa del Pare, on sou vinguts, confortats i edificats i en la consolació vostra de fills, trobarem Nos la consolació nostra de Pare. Bé heu fet d'acudir a procurarvos el tresor de l'ànima venint a guanyar el Sant Jubileu. Nos sabem tota la vostra devoció, tota la vostra fe que són les que han de procurar la major glòria a l'obra vostra.

Donem la nostra benedicció a tots els que heu vingut a complir les pràctiques de l'Any Sant i desitgem que la vostra vinguda a Roma i la vostra demora sien coronades de tots els fruits i de totes les gràcies que desitjo no solament per a vosaltres, sinó també per a la vostra família i per a la vostra Pàtria. Volem que la nostra benedicció arribi també als vostres morts estimats, que descendeixi damunt vostre i damunt cadascun de vosaltres en particular, damunt la vostra ciutat, la vostra família, els vostres pares, els vostres fills, els parents i tots els que haveu deixat a les vostres cases, damunt els vells que consagren les vostres llars, i els malalts que amb llurs sofriments, ens donen la santa lliçó del dolor i de la paciència indispensable per a guanyar la glòria.

Finalment, desitgem que la nostra benedicció descendeixi abundosament damunt els més íntims i sants desitjos de la vostra ment i damunt les més pregones aspiracions del vostre cor.»

Les paraules del Sant Pare, que hem procurat fidelment transcriure íntegres, causen a tothom una fondíssima, inesborrable emoció.

El mestre Millet llavors és invitat a acostar-s'hi i, prosternat als seus peus, escoltà del representant de Crist en la terra paraules efusives de felicitació i d'encoratjament. El mestre Millet i el Sant Pare eren en aquests moments per a nosaltres tot un símbol.

S. S. seguidament s'aixecà per a retirar-se i, en avençar pel mig de la sala, esclatà una ovació formidable i unànime que no acabà ni minvà fins que el Sant Pare lentament desaparegué, prodigant-nos encara a mans plenes, ses darreres benediccions.

Tothom restà transportat d'emoció i ens miràvem els uns als altres talment com si despertessim d'un bell somni.

Aquells bons amics nostres de Roma que havien preparat aquests moments tan transcendentals per tots i, amb les seves influències i amb el seu fèrvid amor a l'obra nostrada, havien assegurat esplendorosament l'èxit de la presentació de l'«Orfeó Català» al Sant Pare, eren cordialment abraçats i felicitats i eren, oi més, regraciats per tots aquells qui més responsabilitats tenien en l'empresa. Els comentaris que unànimement hom feia d'aquest acte tan sublim i de les circumstàncies que havien contribuït a fer-lo memorable, eren vivíssims i verament encoratjadors. Els catalans hem de servar sempre més, dins el cor, aquelles paraules tan ponderades, com plenes de sentit pregon i d'efusió sincera, que ens adreçà el Sant Pare.

Una santa, beata alegria resplendia en tots els rostres, mentre amb recança abandonàvem el Vaticà. Les mans dels uns i dels altres es cercaven amb encaixades amistoses i de mútua comprensió i en l'esperit de tots, restava forta i lluminosa l'empremta d'aquella tarda que havia sigut de glòria i de triomf per a nosaltres i també per al nostre poble.

Fosqueja. La ciutat brilla agitada i plena de bullici. Ens escampem pels carrers tumultuosos. Res pot distreurer-nos. Un sol anhel ens

mou, una mateixa flama crema incògnita en el cor rejovenit, en el cor purificat de cadascú.—(Ll.).

Comentari

A l'Hotel Pineta, cada dia, després del sopar, el mestre Pujol dóna a tots els expedicionaris les instruccions que calen per al dia següent i recorda els actes que han de celebrar-se, en tots llurs detalls. Puja damunt d'una cadira i estén solemnement un braç per dominar el brogit que caracteritza aquests àpats de quatre cents comensals. L'aparició de la seva barba apostólica per damunt dels caps, fa callar tothom. «Recordeu-vos—comença—que demà...», i tot el programa de l'endemà és exposat amb precisió i poques paraules. Aquestes al·locucions constitueixen ja un dels detalls típics de la nostra excursió. Abans d'ahir no faltà; mes tingué una continuació. Quan el mestre Pujol baixà de la tribuna, el president de l'Orfeó, senyor Cabot, dirigí als orfeonistes unes paraules, comentari entusiàstic a l'acte celebrat a la tarda.

«De la diada d'avui—digué—en servarem el record ben viu tota la vida.» «El triomf més gloriós de l'Orfeó Català és haver pogut cantar davant del Sant Pare.»

«Recordeu bé el discurs que ha fet. Ha dit que experimentava una de les més grans emocions de la seva vida. Ens ha beneït a tots, les nostres families, la nostra terra i ha donat una especial benedicció a la nostra Senyera. Cal que això ho recordeu bé sempre, i...

L'emoció torna tremolosa la veu del president de l'Orfeó Català, i no podem entendre les seves darreres paraules, ofegades, a més, per un clam d'entusiasme fervorós que s'aixeca imponent de tots els indrets de la sala.—(S.)

El primer concert a l'"Augusteo"

El primer concert donat per l'«Orfeó Català» a l'«Augusteo», assolí l'èxit més complet. Sense *reclame*, que no s'adiria amb el caràcter de la nostra institució choral, es presentà al públic romà i el seu triomf fou absolut i unànimement celebrat.

En sortir a l'estrada les primeres noies de l'«Orfeó» amb la professora Sra. Wehrle ressonaren aplaudiments de salutació que duraren fins que tots els cantaires ocuparen llurs llocs.

El programa comprenia un bon aplec de cançons catalanes, «El rossinyol», Mas i Serracant; «Els fadrins de Sant Boi», Pèrez Moya; «La mal maridada», Pèrez Moya; «Cançó de bressol», Sancho Marraco; «El fill de Don Gallardó», Sancho Marraco; «Cançó del lladre», Sancho Marraco; «L'enyor», Cumellas Ribó; «Cançó de l'espadar», Samper; «La sardana de les monges», Morera; «El Noi de la Mare», Nicolau; «Hivern», Debussy; «Garideta» i «Tres ocellets del Paradís», Ravel; «Kalinka», Kurt Schindler; «Don Joan i Don Ramon», Pedrell; i «La mort de l'escolà», Nicolau.

Professora Sra. Wehrle

L'efecte produït al públic italià per les nostres cançons populars, tan plenes de caràcter i tan vivents, fou definitiu des de la primera que s'executà. A despit del costum establert a la sala de l'«Augusteo» de no concedir repeticions—hi ha uns cartells que ho avisen—les ovacions eren tan insistents, que calgué bisar quatre de les obres del programa. Foren «Els fadrins de Sant Boi», «El fill de Don Gallardó», «La sardana de les monges» i «Kalinka».

L'entusiasme del públic anava escalfant-se gradualment. La magnífica «Cançó del lladre» el portà al grau més alt i les ovacions eren imposants de debò. Els grans poemes de Pedrell i Nicolau, sobretot «La mort de l'escolà», causaren una impressió indescriptible. Tots ens miràvem emocionats de contemplar aquell triomf tan esclatant del nostre art.

Andreua Fornells i Emili Vendrell, en els diferents «solos» que els foren confiats, aconseguiren un èxit brillantíssim, i es feren admirar de tothom com a perfectes artistes. A propòsit de llur tasca, escoltàrem al nostre entorn els comentaris més afalagadors i els elogis més calorosos.

El concert acabà en mig d'un entusiasme frenètic que no recordem haver vist mai manifestar-se amb tanta espontaneïtat i sinceritat.

Cal dir que l'«Orfeó» cantà meravellosament, amb un escalf únic, enardit per la febre del triomf.

Tots els comentaris que escoltàrem acabaven amb el mateix calorós auguri: que el segon concert serà una solemnitat de les més grans que

A l'Augusteo

en aquesta sala hagin tingut lloc. L'animació i alegria entre els cantaires arribaren a l'extrem. No es pot desitjar un èxit més complet.—(S.)

Impressions diverses

Els expedicionaris segueixen visitant en grups, la major part, els Museus i els Monuments d'aquesta gran ciutat. Ahir al matí les sales dels edificis de la plaça del Capitoli oferien un aspecte animadíssim. Als baixos de l'imposant «Tabularium» anarem a cercar emocions

fortes els qui coneixien quelcom de la seva història. El Forum Romà fou admirat per molts dels nostres amics des dels miradors d'aquell formidable edifici.

Recollim de moltes boques una curiosa impressió. Els que han passat per davant de les innombrables testes, retrats d'emperadors i personatges romans, que omplen els Museus, observen que la major part són tipus «coneguts» i familiars. Recorden, diuen, els pagesos del Camp de Tarragona.

La Missa del Sant Pare

La pelegrinació de l'«Orfeó Català» ha assistit a la Missa del Sant Pare, que s'ha celebrat a la mateixa Sala on tingué lloc l'Audiència que ressenyàrem. Tot l'ample recinte és ocupat per diverses pelegrinacions que han acudit.

La presència de S. S. és saludada amb aplaudiments i aclamacions.

Estem situats prop d'un finestral per on apareix la immensa plaça de Sant Pere i una magnífica vista de Roma.

Al presbiteri el quadro és solemne. La noble figura del Papa dreta davant l'altar, voltada dels assistens al Sant Sacrifici i emmarcada pels guàrdies nobles i soldats suïs-

sos, abillats amb uniformes brillants. Es fa escoltar, clara, la veu de S. S., que diu pausament, amb repòs, les oracions de la Missa. Se senten alguns càntics dels pelegrins i, després del Credo, el chor d'homes del nostre Orfeó entona l'«Ave Maria» de Victòria. Després del «Sanctus» comença a tocar lentament una campana al Vaticà, i el seu so greu i solemne sembla que imposi, a la fi, el silenci i el recolliment als pelegrins, massa inquiets durant tot el temps precedent.

L'Orfeó canta encara l'«Adoramus te Christe», de Palestrina, i la melodia gregoriana «Psalite Deo» al final de la Missa.

El Sant Pare es gira de cara als assistents i ens parla en el to persuasiu i dolç que tant commogué els que escoltàrem el seu bellíssim discurs de dilluns.—(S.)

Paraules del Sant Pare després de la Missa

«Heus aquí una bella i cara matinada. Al meu entorn, fills del poble de Roma, D'Arezzo, Sant-Sepulcre, Cortona, Todi i altres llocs; somriures d'art i de natura; puríssims cants. La preciosa memòria d'aquesta solemnitat religiosa, plena de pietat, de fe i de bells càntics, restarà en Nos perenne.

Molt ens complau el veurer-vos aquí, ja que la vostra presència mostra viva la vostra pietat, i el record de vosaltres no restarà mort en Nos, sinó que ressorgirà viu, perquè al tenir-vos davant i amb el vostre art tan estimat, heu portat a la nostra memòria dolces recordances de llocs i

dies llunyans. Ara reviveu en Nos els tresors de naturalesa i d'art que fan il·lustre Cortona, Sant-Sepulcre, Arezzo i Todi; les llurs precioses memòries de religiosa pietat que ara es revelen tan especialment en vosaltres, els pelegrins

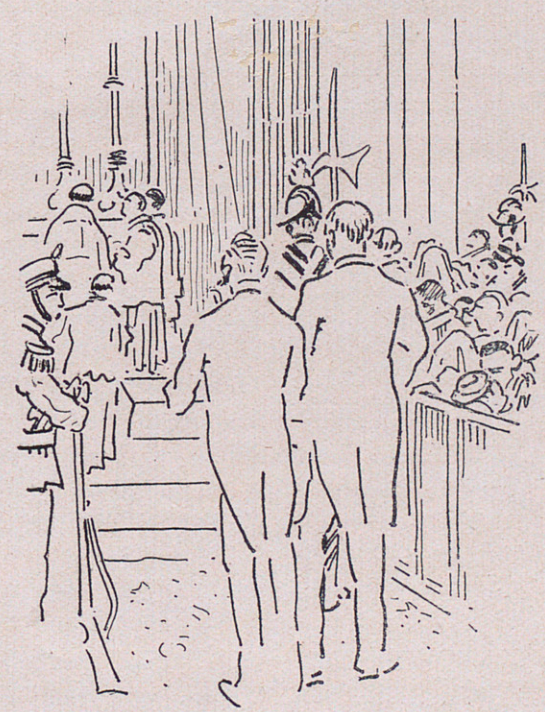

La missa del Sant Pare

que heu vingut a Roma per l'Any Sant. Monza, la perla de la Lombardia, amb la seva pròspera indústria, amb les seves organitzacions catòliques, floreixents i preades. Monza que és tan cara al Nostre cor pels records de la Nostra primera i més somniosa joventut i per aquella època més propera del Nostre Pastoral ministeri. Havem assistit a moltes i elevades festes d'art, entre altres les que Nos havia proporcionat el nostre il·lustre Perosi. Les vostres

d'aquests dies les han superades totes, ja que, tan dignament, ha vingut a ajuntar-s'hi l'Orfeó de Barcelona, difundint a l'entorn d'ell les seves meravelloses harmonies.

Nos alegrem profundament d'aquest bell conjunt de preades circumstàncies. De la pietat demostrada en vosaltres, els pelegrins; dels generosos propòsits que haveu concebut; de la saludable impressió que haveu rebut a Roma, la Santa Ciutat, centre de la Religió Catòlica, en la qual les prerrogatives de l'Església de Déu s'afermen i brillen amb tan d'esplendor. Heu vingut a l'Eterna Ciutat, a la Ciutat Santa per a trobar-hi la font d'on brolla tot el tresor espiritual de l'Any Sant i per a visitar el Pare de tots, qui acull les ànimes vostres amb un desig de particular afecció i vol que sigui, en la vostra mútua fraternitat, més intensa i unànime la pregària, per a que tots tinguem participació en el triomf de l'Església que ha de coronar la nostra fe.

Sigui aquest jorn de jubileu, de benedicció i de salut un remei espiritual per a tots i procureu saber correspondre als nostres desigs de que s'enlairin les vostres ànimes, de que assoleixin un perfeccionament sempre més lluminós, i sigui cada vegada més viva en elles la fe amb la nostra Santa Mare l'Església.

Mai com ara ha pogut assenyalar-se i fer-se visible com la fe és viva per tot arreu i com, per aquesta fe d'arreu del món, es fon tothom en una sola espiritual família, per a resar una sola pregària i per a fer de totes les aspiracions diverses una sola i única aspiració.

La catolicitat de l'Església és aquí sempre manifesta, i ara molt més en ocasió del Jubileu de l'Any Sant, que ens mostra al cristià d'arreu, abandonat al místic timó en la basílica que triomfa de l'or i del sol, i té aquí les arrels de la llavor que plantaren els apòstols.

Sigueu benvinguts i benvinguts a recollir el fruit sant i siguin aquests jorns de jubileu propicis perquè aquest fruit sigui més segur i sòlid en la vostra vida i sigui aquell

fruit que santifica, però no amb una sola santificació lleugera i passatgera, sinó amb aquella que fa tota una vida cristiana. Que la vostra fe d'ara sigui un perfeccionament de la fe.

Nos us donem amb tot el fervor de l'ànima la Nostra Apostòlica Benedicció, que volem davalli paternal damunt

L'Orfeó davant de Sant Pere del Vaticà

tots vosaltres, prelats i sacerdots; damunt Barcelona i el seu Orfeó, que ha portat a Roma els seus cants admirables; damunt cadascun de vosaltres i els vostres que haveu deixat lluny; damunt la vostra ciutat, el vostre petit poblet; damunt tot allò que vosaltres teniu de més estimat i per damunt tots els vostrès sants propòsits, obres i intencions.»

Després d'aquesta bellíssima plàtica, que fou escoltada per tots els presents amb gran emoció i recolliment, l'Orfeó cantà el «Virolai» a la Mare de Déu de Montserrat, de Rodoreda, i el Sant Pare es retirà

entre les aclamacions dels pelegrins. En passar per davant dels nostres cantaires es girà cap al grup que formaven i els beneí per darrera vegada.

Un sentiment precís dominava totes les impressions que acabàvem

Sortint de la missa de S. S.

de rebre en aquest acte, en sortir a la plaça del Vaticà: l'alegria, el goig incomparable d'haver pogut viure uns moments tan reconfortants, que mai no havem d'oblidar. — (S.)

A corre-cuita pels museus del Vaticà

Amb el mestre Millet, el pare benedictí Anselm Albareda, que ens serví d'excel·lent «cicerone», i alguns bons companys que aviat s'afegiren al grup, visitàrem després de la missa els museus del Vaticà. Més que visita, fou una ràpida cursa per les sales innombrables. En poques hores passàrem per la Biblioteca, per les Sales Bòrgia — on el

«Pinturicchio» deixà les delicades visions que contrasten amb l'ambient que s'hi respira — per les estances de Rafael, la Capella Sixtina, la Galeria de tapissos de Rafael, les Galeries d'escultura, el Belvedere, la Pinacoteca... A estones, hem d'assegurar-nos que no sofrim una al·lucinació. El P. Albareda sovint ens renya, ens agafa per un braç i ens força a seguir-lo vertiginosament. Si ens aturem allí on ell no permet, no veurem res, no tindrem temps de res. Tots el mirem astorats. I correm, correm sense repòs; i passen meravelles incomptables per davant els nostres ulls fadigats. En sortir de la Pinacoteca estem mig malalts. Del que acabem de veure és inútil parlar-ne. L'enumeració dels tresors acumulats en aquest immens Vaticà, la trobarà el lector al «Baedeker» i a totes les «guies», però les impressions formidables que hom rep cal viure-les. — (S.)

Guarda suís

Les darreres visites a les basíliques

A la tarda se celebraren les darreres visites a les basíliques per guanyar les indulgències del Jubileu. El grup d'orfeonistes i agregats fou presidit pel mestre Millet. La comitiva omplí alguns tramvies especials i visità Sant Joan Laterà, Santa Maria Major, Sant Pau i Sant Pere. La darrera visita, a la basílica del Vaticà, hagué d'ésser feta des de la reixa, car trobàrem l'església ja tancada. L'entrada i la sortida de la comitiva a cada temple fou un espectable solemne, i el cant del «Virolai» a l'acabament de la plàtica piadosa, una nota ben impressionant per a tots. Pensàvem en els mots del Sant Pare anteriorment transcrits: «veniu de tots els pobles a elevar una sola oració...» Una sola oració que floreix en totes les llengües i que en aquells instants ressonava imposant en la nostra, sota les cúpules grandioses. Que Déu vulgui acollir-la. — (S.)

Les Catacumbes

Avui ha estat el darrer dia que hem passat a la Ciutat Santa, on tantes i tan fortes emocions hem experimentat.

No hauríem sabut partir sense endur-nos encara una impressió, que tots aquests dies ansiàvem i que les exigències de la nostra tasca allunyaven sempre; una impressió que prou sospitàvem havia d'ésser de

Les darreres visites del Jubileu

les que més profundament es graven entre totes les que aquí es poden rebre: la de les Catacumbes. I aquest matí, a la fi, hem pogut visitar-les; i ho hem fet — preada recompensa a la nostra espera—amb la bona companyia del nostre ben car amic Pare Albareda.

Ha arribat mentre esperàvem l'hora de sortida de l'autòmnibus que havia de conduir-nos. \ e radiant, amb uns diaris a les mans, i en fa llegir ressenyes del primer concert de l'Orfeó, en les quals són tributats als nostres cantaires, al mestre Millet, a les nostres cançons i al

nostre art i esperit, els elogis més calorosos, barrejats amb comentaris ben intel·ligents i aguts.

Correm amb el nostre artefacte, dins un núvol de pols, flairant la benzina, per la Via Appia. 312 anys ab. J. C. fou construïda, i ha vist passar els temibles exèrcits romans, els opulents patricis, les orgulloses matrones repapades en llurs carrosses, amb els seguicis i escoltes

A Sant Pau fora-murs

d'esclaus i lliberts. Pels voltants, vil·les sumptuoses; a banda i banda, sepulcres magnífics, dels quals resten encara runes importants — el de Cecília Metella, imposant, que hem visitat; el dels Grazi, el de Mesala Corvino, el dels Curiazi, de Sèneca, i tants d'altres.

Arribem a les Catacumbes de Sant Calixte, i tot seguit s'organitza la comitiva per visitar-les. Un religiós trapense ens serveix de guia, i proveïts tots d'una candeleta, el seguim per l'escala que ens condueix a la primera galeria.

A les parets comencem a veure sepulcres. Són dels primers cristians. Làpides amb inscripcions gravades. Alguna pintura. L'«entrada en matèria», la percepció de l'ambient que ens volta és cosa sobtada i violenta. Durant els pocs segons que ens han bastat per baixar l'estreta escala que acabem de deixar, la convulsió que sofreix el nostre es-

perit, ens commou intensament. Tot un món, de proporcions inacabables, s'és obert davant de nosaltres.

La comitiva és nombrosa; hi ha empentes i alguna confusió. Això ens fa mal, i, poc a poc, deixem passar els impacients per quedar darrera de tothom. De tant en tant, una pausa. El guia concentra el grup en l'espai més reduït possible, perquè tots puguin entendre'l bé, i fa una amena explicació. Es un «cicerone» d'excel·lents aptituds i d'una verbositat brillant. Tots els seus parlaments acaben amb una observació irònica o un comentari humorístic. No vol, de segur, que els esperits es deprimeixin. L'escoltem de lluny, i bon xic absents. Per això no ens contraria com altres «cicerones» que hem trobat i que ens han imposat per la força, irresistiblement, llurs descripcions pintoresques.

Un frare de les Catacumbes

El «ciceronisme» a Itàlia deu ésser quelcom de consubstancial amb la naturalesa i caràcters típics dels habitants de les grans ciutats històriques i monumentals. I no és, certament l'afany exclusiu de lucre que estimula aquesta activitat: observant els esforços d'algun vellet d'aire noble i solemne, guardador d'algun monument o edifici; la implacable energia amb que col·loca, vulguis no vulguis, l'erudita peroració, hem pensat que és, més que la conquesta de la vil propina, l'orgull patriòtic el que inflama el seu zel per fer admirar les circumstàncies i condicions del tresor posat sota la seva custòdia.

De lluny escoltem, doncs, el simpàtic i eixerit llec, que tradueix inscripcions i interpreta símbols — el «peix», un dels símbols més importants del cristianisme primitiu, en grec, el mot «peix» conté les inicials de la locució: «Jesús Crist, fill de Déu, Salvador»—; sentim que parla de cinquanta quilòmetres d'excavació explorada, en cinc pisos, com la que tenim al davant; dels 340 anys de persecucions que sofriren els cristians... i de tant en tant adverteix, seriós, que ningú es quedi massa endarrera ni s'atreveixi a seguir per compte propi alguna de les galeries que deixem als costats. Diu que es perdria irremissiblement.

Una de les seves explicacions, amb tot, ens interessa vivament i ens hi fa acostar. Està llegint una inscripció que el Papa Sant Damàs I féu gravar. Sant Damàs, Papa català—de l'Empordà, si no anem errats —que suggerí a Sant Jeroni la redacció de la Vulgata, poeta delicat que s'interessava a exhornar les tombes dels màrtirs i feia gravar els seus dístics a les làpides que les tancaven. L'escultor Filostrato inventà per a aquest objecte una escriptura especial, anomenada després damassiana, caracteritzada pels detalls decoratius que separen els períodes. Les inscripcions d'aquesta mena són abundoses.

Passem per davant d'un enorme sarcòfag, un monument admirable d'un sol bloc, que hom no s'explica com ha pogut ésser portat i emplaçat al lloc on és. Passem també per davant d'innombrables tombes de màrtirs, que es distingeixen tot seguit per l'arcada que les solemnitza; dins una rotonda decorada amb pintures que recorden l'estil pompeià n'hi ha tres, d'aquestes tombes, davant les quals l'emoció que poc a poc ha remogut els recons més íntims del nostre cor arriba a la vibració màxima.

Dins uns sarcòfags coberts amb vidres contemplem unes masses momificades. El guia és lluny altra vegada i no hem escoltat la seva descripció.

Un instant hem pensat en les fastuoses basíliques de marbres riquíssims, esplèndidament decorades, en les quals l'estil arquitectònic ple de sentors paganes, i les irreverències dels que n'entren i en surten amb els baedekers sota el braç i amb el sol objecte d'admirar els tresors artístics que contenen, han enrarit bon xic l'ambient que hom

hauria de trobar-hi: aquelles magnífiques basíliques que, segons els mots del Sant Pare, «triomfen en l'art i en la llum». I en evocar llurs magnificències, hem sentit millor encara la grandesa nua i eloqüent severitat d'aquest recinte, per on les arrels de la fe cristiana s'endinsen profundament en la terra.

Seguim noves galeries i veiem relíquies sagrades. Algú ens mostra una inscripció, que copiem de pressa i és la nostra darrera impressió que podem encara controlar d'aquests visita. Deia així:

Dulcissimae conjugi
Pompeiae Benignus
infelix benemerenti.

* * *

A la sortida una damisel·la ens demana on és la tomba de «Santa Cecilia Metel·la». Li hem dit que no calia canonitzar tan fàcilment... i li hem indicat el camí. Nosaltres també el seguíem.

Hem entrat a l'església de Sant Sebastià i un moment a les Catacumbes del mateix nom. Tenen un enorme interès les incripcions que omplen les parets; més hom hi observa una mena d'«urbanització» i un cert aspecte de Museu que ens ha desplagut. Hem sentit començar la plàtica a un «cicerone» i hem sortit de pressa.—(S.)

La visita de la Lliga Espiritual a les Catacumbes

D'entre els varis grups de cantaires i socis de l'«Orfeó Català», que visitaren les «Catacumbes», mereix un esment especial la visita que els cantaires i socis pertanyents a la «Lliga Espiritual de Ntra. Sra. de Montserrat» feren un matí a aquest lloc Sant, tan impregnat de sagrats records.

Dins aquestes «catacumbes de Sant Sebastià», celebraren misses de Comunió els Rvnds. PP. Torrents i Casanoves. Es resà la Visita espiritual del nostre gran bisbe Torres i Bages i es cantaren alguns motets religiosos i el popular «Virolai» a la nostra excelsa Moreneta. Quin recolliment més profund i quina fervor en la pregària encomanà a tots, l'ambient d'aquest lloc, en el qual, semblen trobar-s'hi encar

les petjades dels primers cristians i la sang viva dels primers martres!..

Cap altre testimoni com aquest, tan poderós i tan fidel de la primera florida cristiana, els fruits de la qual per sempre més nodririen i refarien la nostra pobra i desvalguda humanitat. — (LL.)

El Pare Albareda

Al Palazzo San Calisto

Tornant de les Catacumbes hem pregat al nostre amic que ens deixés conèixer els treballs que realitza la Comissió revisora de la Vulgata, de la qual ell forma part. El Pare Albareda ha accedit gentilment i ens ha acompanyat al «Palazzo San Calisto», on estan instal·lades les oficines de treball. Allà hem pogut meravellarnos escoltant l'explicació detallada i perfecte del mètode, formidable de precisió i admirablement articulat, que se segueix per a la reconstitució del text preciós. Còdexs, manuscrits, reproduccions fotogràfiques dels que no es tenen a mà, edicions antigues i raríssimes de la Bíblia, mostres de la redacció definitiva que sortirà d'aquest important laboratori; tot ens ha estat mostrat i descrit minuciosament amb l'entusiasme i la paraula viva dels que posen en llurs tasques l'amor veritable que fa reeixir de tot, i que farà possible el prodigi que els il·lustres treballadors del «Palazzo San Calisto» estan elaborant. — (S.)

Travessant el Transtevere

Hem tornat a travessar el Transtevere, barri típic de Roma, que comparem, per la força de caràcter que hom hi descobreix tot seguit, amb el barceloní de Santa Maria de la Mar.

Passem per davant la casa del Dant; veiem de lluny la «Isola Tiberina»; veiem també una Sinagoga, i, finalment, saludem la «Via Catalana». — (S.)

Les benediccions en català

Com ja hem dit, En Pasqual Boada, secretari de l'Orfeó Català, amb el seu clàssic somriure d'optimisme i de bondat, porta admirablement i dirigeix la gestió de tot allò que a la part religiosa de la nostra excursió a Roma es refereix.

Ell ha organitzat de faisó acabada i perfecta les visites a les Basíliques per a guanyar el Sant Jubileu de l'Any Sant. Ell ha cuidat, amatent, de fer marxar una pila de coses més. Ell, finalment, s'encarrega de fer imprimir, per als pelegrins de l'Orfeó Català i per a tots aquells catalans que d'ara endavant vagin a Roma, unes benediccions o estampes d'indulgència *in articulo mortis*, especials, molt artístiques i serioses i redactades en la nostra estimada llengua catalana.

Just ho anuncia, un migdia després del dinar, les demandes plouen nombroses i el dia abans de marxar, ell, amb la seva portentosa activitat, ja ha procurat tenir-les enllestides i les comença a repartir. Tothom n'ha demanat per ell i per als seus i són més de «quatre centes» les benediccions en català que vindran amb nosaltres cap a Barcelona. — (Ll.)

El segon concert a l'"Augusteo"

A la tarda hem assistit al segon i darrer concert de l'Orfeó Català. Se'ns diu que el telèfon de l'«Augusteo» ha funcionat tot el dia i la demanadissa de localitats és gran. A la «Via De Pontefici», on està situada la gran sala de concerts, trobem una llarga renglera d'automòbils.

La sala està animadíssima molt abans de començar. A les cinc és plena i l'expectació és ben sensible.

Com en el primer concert, els choristes són saludats amb aplaudiments, i en començar el «Cant de la senyera» tothom es posa dret.

L'entusiasme s'escalfa gradualment i han de concedir-se repeticions.

Croquis del segon concert

El mestre Millet dirigint el «Cant de la Senyera»

El «Glòria» de la «Missa de la M. de D. de Núria» de Mn. Romeu assoleix un èxit extraordinari. Cada obra que s'executa provoca ovacions clamoroses, i en cantar-se les darreres del programa, «Cal·ligaverunt», de Victòria, i el Credo de la Missa «Papa Marcel», esclaten amb força indescriptible. L'Orfeó ha cantat meravellosament. En arribar al

El públic, a peu dret, escoltant el «Cant de la Senyera» en el segon concert

final del Credo, l'expansió imposant de les veus ha semblat una onada que ha aixecat tothom amb un sol moviment. Els aplaudiments es barregen amb una cridòria eixordadora i es veuen voleiar mocadors per tota la sala. La crítica d'aquest concert no la farem nosaltres. Els nostres lectors coneixeran les que els diaris romans han publicat, a les quals no hem d'afegir un sol comentari.

Acabada la primera part, ha estat oferta pels catalans, testimonis a Roma aquests dies de la glòria del nostre Orfeó, una magnífica corona de llorer. L'han lliurada al mestre Millet les senyoretes Valentina

Renart, Francisca Gil, Camila Pla, Magdalena Guberna i Cristina Vilumara. El moment ha estat verament impressionant i els aplaudiments han durat llarga estona. — (S.)

En Llongueres

En Samper

El comiat de Roma

A l'Hotel l'animació ha estat avui excepcional. Tots els expedicionaris allotjats en altres hotels han acudit a l'hora del sopar a compartir les darreres impressions de la gran diada. En Llongueres llegeix una poesia dedicada a l'Orfeó, que és interrompuda algunes vegades amb grans aplaudiments i celebrada amb una ovació unànime.

Els que havien fet l'ofrena de la corona, ofereixen també a cada

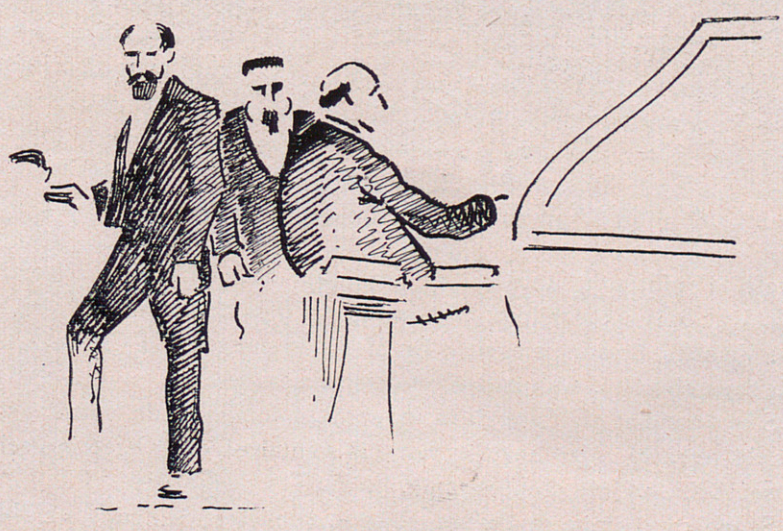

Mossèn Romeu acompanyant a l'orgue la «Missa de la Mare de Déu de Núria»

orfeonista una medalla commemorativa que es reparteix immediatament. La direcció de l'Hotel obsequia amb dolços i la casa Herrero, organitzadora del viatge, amb xampany. L'alegria vessa arreu i en mig d'un entusiasme desbordant el president de l'Orfeó, senyor Joaquim Cabot, s'aixeca a parlar.

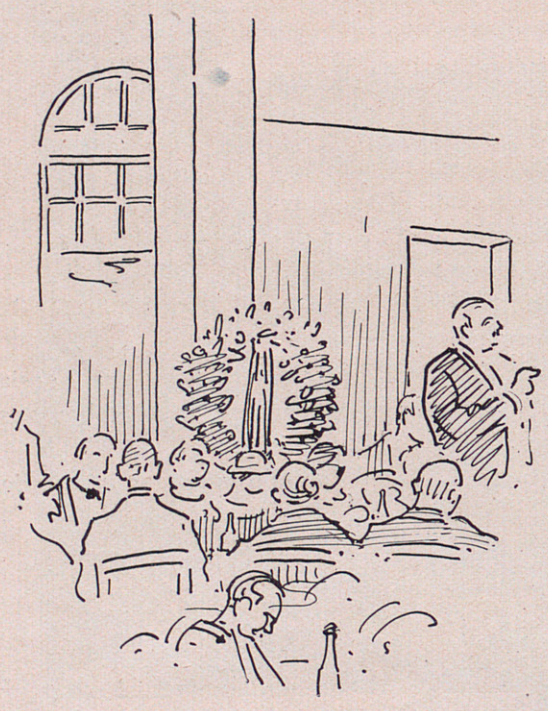

El discurs final del senyor Cabot

«El somni que cobejàvem — diu — l'hem vist realitzat. L'excursió s'ha fet de manera triomfal. El Sant Pare ens deia que els primers cristians a les Catacumbes sembraren una llavor immortal. L'Orfeó Català, humilment, però amb enteresa, ha vingut a sembrar llavor de cristians, d'art i de patriotisme».

Felicita a tots per l'ordre, seriositat i entusiasme que s'han palesat tothora. «Mercès a tots, i glòria a tots, i al cap, el nostre estimat mestre.»

L'ovació és eixordadora. L'espetec dels taps de xampany s'hi barreja. Visques, brindis, alegria... En Millet és per tot. En Cabot brinda amb cada chorista, amb cadascun dels presents.

S'ha anunciat el «Cant de la senyera», i comença, de sobte, prodigiós de vibració. Mai havíem vist els cantaires de l'Orfeó indisciplinar-se. Avui, a força d'entusiasme, les veus es desborden.

Segueix l'«Himne de l'arbre fruiter», «Les flors de maig», «L'Hereu Riera» i altres cançons.

Tothom està transfigurat; l'espectacle és engrescador i el moment un dels millors, sens dubte, de tot el viage. La festa magnífica ha d'acabar, però, car demà, a dos quarts de cinc, ens cridaran per anar a l'estació. A aquesta hora serem a mig camí de Barcelona. — (S.)

Sortida de l'Hotel Pineta

El retorn

El viatge de tornada a la pàtria s'ha fet feliçment i ens ha semblat a tots, fins a Cerbère, un viatge relativament curt. El primer dinar s'ha fet al tren en «paniers» prèviament repartits. A les vuit del vespre hem sopat molt bé al Restaurant de l'estació de Gènova i ens han restat un parell d'hores que molts han aprofitat per anar a seguir una mica la bella i senyorívola ciutat italiana. A les 2'30 som a Ventimíglia i passem al tren francès. A les vuit del matí som a Marsella on prenem un bon cafè amb llet. Aquí ens reparteixen un altre «panier» i a un quart d'una ens el mengem a Cette, on passem un parell d'hores, i ens serveixen un plat de brou amb fideus que ens retorna bon xic. Esperant la sortida del tren els cantaires ballen ballets i sardanes a l'andana de l'estació.

Al Restaurant de Cette

Fins el mestre Millet s'hi posa amb la mateixa alegria i agilitat d'un noi. L'alegria desborda dels cors i brilla en tots els rostres.

Són aproximadament les sis de la tarda quan arribem a Cerbère. Aquí ens entretenen prop de mitja hora i a dos quarts de set tocats,

Nota del viatge. Els ballets catalans

hora de França, arribem a Port-Bou. Cal canviar de tren i cal fer la revisió dels passatges a l'andana. És de justícia el fer constar que ens han estat donades les majors facilitats, per a evitar-nos les conseqüents molèsties.

El tren especial que ha de portar-nos a la nostra estimada Barcelona ja ens espera a l'altra andana. Els compartiments són tots numerats, tal com ho han estat en el tren italià i en el tren francès, i així tothom s'instal·la en pocs moments i amb la major comoditat.

Aquí ens reparteixen el «panier» per a sopar i molts no tenen

espera i el despatxen de seguida amb un gust i una gana que enamoren.

Tothom retarda d'una hora els seus rellotges per a posar-los d'acord amb l'horari nostre. Llavors rebem la nova desagradable que hem de passar dues hores entretinguts aquí, cosa que ens farà arribar a Barcelona amb més d'una hora de retard. Això si que ens sap greu perquè ara ja tenim el més viu desig de trobar-nos entre els nostres en la nostra estimada ciutat. No ens queda altre remei que conformar-nos i sopar amb tota calma.

Ballant sardanes a l'estació de Cette

Sortim de Port-Bou a les 7'22. Hem trobat aquí alguns exemplars de *La Veu de Catalunya* i *La Publicitat* que passen de mà en mà i són llegits àvidament. Fa molts dies que desitjàvem rebre diaris de casa nostra i ara ens plau extraordinàriament trobar-hi noves i detalls i comentaris del nostre romiatge, tan esplendorosament reeixit.

Les lloances que tothom tributa a la casa Herrero i Companyia, que és la que ha tingut cura de l'organització de tot el viatge, són unànimes. Ens han tingut totes les atencions, ens han procurat totes les comoditats possibles, s'han multiplicat perquè tot ho trobéssim a punt. En una paraula: hi han posat tot l'amor i no ens han abandonat, ni en anar, ni en tornar, ni en els dies de la nostra demora a Roma, un sol moment, fent vida amb nosaltres i prevenint totes les nostres necessitats.

Quan arribem a Figueres trobem un bon grup d'amics fervents de l'Orfeó Català que, desafiant la pluja, ens esperen i ofereixen al mestre Millet i a les noies orfeonistes una magnífica toia de flors. Entre ells tenim el gust de saludar els germans Massot. A les nou passem per

Girona i allà un grup bastant nombrós ens espera i ens aplaudeix. Representacions de l'Ateneu de Girona, de la Biblioteca Popular de la Dona, de l'Orfeó Joventut de l'Associació de Música i de la Residència d'estudiants, saluden el mestre Millet i li donen la benvinguda, junt amb la més cordial enhorabona per l'immens triomf assolit. Entre els grups veiem al nostre bon amic En Rafel Masó i Valentí. El tenor Vendrell i la seva distinguida esposa es queden a Girona.

El mestre Millet i el seu fill

Molts cantaires, i especialment els noiets, s'adormen pels seients rendits a la fi per la duració del llarg viatge. Als altres ens sosté solament el desig d'arribar ben aviat a Barcelona i retrobar els nostres que ja fa estona deuen d'esperar-nos.

El tren sembla que interpreti aquest nostre desig i corre, corre amb una velocitat extraordinària.

A les 10'40 de la nit arribem, per fi, a Barcelona. Trobem totes les andanes de l'estació de França materialment plenes de bons amics i d'entusiastes de l'Orfeó Català que ens esperen i ens reben amb delirants aclamacions i vibrants picaments de mans. L'emoció fondíssima que aquell bell espectacle de cors germans bategant a l'unísson amb els nostres, ens produeix, no és per a ésser descrita. Barcelona estima les seves institucions representatives; les que interpreten totahora el sentiment i l'esperit del poble. Tot són cares amigues i tot són abraçades i encaixades afectuoses. El venerable mestre Nicolau és el primer d'abraçar el mestre Millet. En Joaquim Pena se m'acosta i em diu: — Féu constar la nostra enhorabona als mestres i cantaires de l'Orfeó Català en nom de l'Orquestra Pau Casals. — Al mestre Millet se l'enduu

la multitud abraçant-lo i aclamant-lo. Les famílies dels orfeonistes retroben cadascuna els seus. Foren aquests moments de joia indescriptibles. Ja som a Barcelona, la Barcelona dels nostres sofriments i les nostres lluites, la Barcelona dels nostres amors, altra vegada, per recomençar de nou les tasques. — (LL.)

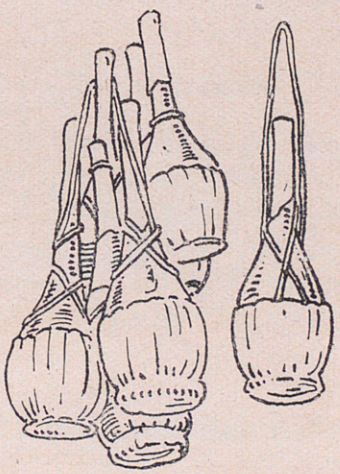

Les clàssiques garrafetes de vi de Chianti

L'arribada de l'«Orfeó Català» a Barcelona [1]

Cap a l'estació

Després del magnífic triomf assolit pel nostre Orfeó a la Ciutat Eterna, i tinguda en compte l'estima i veneració que la primera entitat choral té a tots els estaments del nostre poble, els barcelonins, i àdhuc no barcelonins expressament vinguts a Barcelona de diferents indrets, molt abans de l'hora anunciada per l'arribada del tren que ens portava el Gloriós Orfeó, feren cap a l'estació de França. A les nou, ja hi havia multitud de persones a l'estació.

Cinc quarts més tard

Així que la gent arribava a l'estació, s'assabentava que el comboi no tocaria terme a dos quarts de deu, com es deia, sinó a tres quarts d'onze. No hi fa res: tothom s'espera.

Als voltants de l'estació hi havia moltíssims automòbils. Fileres interminables formaven cua per a prendre bitllet d'andana.

De sobte corre la veu que s'han acabat aquests bitllets. Però la generació és tanta que arrabassa les tanques i salta a les andanes. Al cap d'una estona, ja tornen a despatxar bitllets. Informats prop del cap d'estació, ens diu que no havien preparat més existència de bitllets d'andana, perquè no preveien una generació tan gran.

(1) La ressenya aquesta fou escrita pel redactor de *La Veu de Catalunya* i notable poeta En Lluís Bertran i Pijoan.

Niça, París, Londres, Roma

Mentrestant, les converses prenen una gran volada. Tothom parla del mateix tema: el triomf de l'Orfeó. Hom evoca els seus grans triomfs a l'estranger, començant pel de Niça, ara fa uns vint-i-vuit anys, passant pel Trocader de París, l'Albert Hall de Londres, i ara, finalment, amb la coronació esplèndida i immortal a Roma, a l'«Augusteo», al Vaticà, a les grans basíliques seculars, davant la persona augusta del Sant Pare, davant del Col·legi Cardenalici, davant la faç del món sencer.

Totes les andanes, les sales d'espera, s'han ocupat de manera que és difícil donar un pas. Cal remarcar la concurrència extraordinària de dames i senyoretes, que donaven un aire de més gaia festa i una nota completament gentil a l'acte.

Mentrestant apuntàvem alguns noms: Francesc Matheu, Soler i Pla, Clausells, Toldrà, Lliga Espiritual de la M. de D. de Montserrat, Puig i Esteve, Lluís Jover, Ramon Rucabado, Ginesta, el violinista Costa, el mestre Enric Morera, Cercle Tradicionalista, Macari Golferichs, Bruch, Adroer, Armengol i Tubau, Els Montserratins, Roig i Pruna, Joan B. Roca, Baldiri Rahola, Salvador Soler, mossèn Baldelló, Josep M. Bassols, Vidal de Llobatera, Schola Orpheònica, Pi, Borràs, Damians, Ardèvol, Rovira Artigas, Creixell i Iglesias, Josep V. Foix, Gibernau, Boada, Alcàntara Gusart, Durand i Balada, Joventut Catòlica, Melcior Font, Suriñach Senties, Pere Corominas, Rodés i Areñas, Lluís Guarro, Roig i Chovar, J. Elias Juncosa, mossèn Higini Anglès, Lafont, Joventut Tradicionalista, Joaquim Pena, Orquestra Pau Casals, Associació Wagneriana, Daunas, Vallès i Pujals, Joan Llimona, Oliva, president de l'Associació d'Enginyers Industrials, Círcol de Sant Lluc, Capella de Pompeia, J. Català, Casino de Sans, Orfeó Renaixement, J. Roure i Torrent, Martí Esteve, Josep M. Trias de Bes, Jeroni de Moragas, Agrupació Choral Infantil Angel Guimerà... Hem de desistir de prendre més noms; no és possible. L'aglomeració és gran. Som milers. Hi és tot Barcelona, hi són totes les representacions.

Malgrat la pluja batent, la ciutat, el poble, no es va retraure.

S'acosta l'hora

A mesura que s'acosta l'hora dels tres quarts d'onze, el ritme de la multitud s'accelera; bull l'animació. Un xiulet un xic llunyà d'un tren que fa maniobres, produeix un moviment d'emoció. Hi ha un immens arremoliment de gent. Després, de mica en mica, un xic decebuda, torna a descongestionar-se lleument.

L'arribada

Són les 10'40; davant l'hora imminent, la generació es posa en ordre de bell nou. Ja només manca un minut: una mena de silenci expectant ara es fa arreu, arreu. Pocs instants després, se sent el xiulet, aquesta vegada de debò, del tren. Apareix la magnífica locomotora amb els seus llumets tremoladissos. Esclata una ovació formidable, llarga, eixordadora i milers de braços, mocadors, capells en l'aire. La locomotora, en entrar a l'andana, ha demrelentir el pas. Són justos els tres quarts d'onze de la nit. L'ovació cada vegada va creixent més i més. L'hora és solemnial, emocionant; el moment indescriptible.

Els orfeonistes, tots abocats a les finestretes són saludats amb gran efusió. Tothom demana: El mestre, el mestre!

Apareix el mestre Millet, arrogant i fort; surt a la plataforma del cotxe: l'entusiasme es desboca. Les aclamacions i crits de Visca l'Orfeó! Visca En Millet! retrunyen d'una manera que fa esgarrifar d'emoció.»

El mestre Millet i el mestre Nicolau s'abracen

Així que el mestre Millet posa peu en terra, després de molts fatics, car la gentada que havia assaltat el cotxe li ho impedia, es troba amb el venerable mestre de «La mort de l'escolà», l'alt poema que aquí com a Roma obté grans triomfs. Els dos mestres s'abracen amb una abraçada plena i àmplia, que si en diu de coses!

El mestre Millet, benevolent amb tothom, cordial i atent amb tots — a desgrat del cansament que ha d'atuir-lo — no té sinó paraules d'elogi per als seus estimats orfeonistes, per als mestres que tan eficaçment comparteixen la seva tasca, per a la benemèrita Junta de l'Orfeó. El mestre, davant d'aquella espontània manifestació popular, se sent

corprès. I ell, modest i humil, com sempre, refusa la glòria, i accepta tots els aplaudiments i corones per a fer-ne dedicació al seu poble.

Lentament, penosament, la gran generació es destria. Les aclamacions duren i duren. Les gentils orfeonistes són objecte de tota mena d'atencions. Tots els cantaires són abraçats i felicitats: així com també els membres de la Junta i principals col·laboradors. Hom sent de no poder testimoniar-ho també al president senyor Cabot, que prengué via París, i a l'estimadíssim Vendrell, que havia baixat a Girona per fer-hi una cantada.

Cap al Palau de la Música Catalana

Tan aviat com el mestre Millet pot eixir de l'estació, puja a l'automòbil que l'ha de portar a la seva estada. Enfila l'automòbil cap a l'Orfeó, però a pas d'home, tant com li ho permet una multitud compacta que no el deixa de petja.

Pel trajecte, carrer de la Princesa, tot de gent apareix als balcons aplaudint.

En ésser a la Plaça de l'Angel, hom diu de fer anar el cotxe cap a la Rambla. La gent no deixa el cotxe on va el mestre. I la pluja segueix batent. Però en consideració a les 40 hores de viatge que porta ininterrompudes el mestre, que ha de sentir gran fatiga, hom pensa d'anar directe cap al Palau, Via Layetana amunt.

I el Palau ja és ple!

Instintivament, guiats per un mateix anhel, sense dir-s'ho l'un a l'altre, molts i molts, trencant per diversos carrers, ja havien fet cap al Casal de l'Orfeó. En arribar-hi En Millet, després de llarg temps d'esperar, sales i corredors de planta baixa es veien envaïts de gent.

En arribar el mestre a la llinda, esclaten més ovacions i aclamacions. En Francesc Matheu abraça ara el mestre i li reitera la benvinguda.

Aleshores, duent En Millet com qui diu en l'aire, la generació enfila escales amunt cap a la sala dels concerts, que amb un nores s'omplena.

Parla En Millet

Generosament es fa càrrec del daler de la multitud i bo i sense fer-s'ho pregar, En Lluís Millet puja a l'escenari, i en mig d'un silenci palpitant, diu:

—«Amics: la nostra música ha estat consagrada a Roma: la nostra música representa el nostre esperit: ha estat consagrat el nostre esperit.»

Aquestes paraules sòbries, lapidàries, vives, tallants, produeixen una impressió enorme. Uns moments encara després d'ésser dites hi ha silenci: després, la darrera ovació esclata en forma indescriptible.

Unes paraules d'En Millet per a "La Veu de Catalunya"

Retirat definitivament En Lluís Millet de l'esguard de la multitud, una representació de *La Veu de Catalunya* va a saludar-lo especialment en nom del diari i del seus lectors, fervents devots tots i admiradors de l'Orfeó.

Sols per uns instants — per no abusar-ne més! — li demanem que ens dediqui unes paraules, que ens expressi sintetitzadament les seves impressions.

— Calia anar a Roma — ens digué — la grandiositat de Roma ens havia d'acabar d'afermar. Sens dubte la cosa que més pregona ha arribat a fons del cor, han estat les paraules del Papa, que no eren estimables expressions del protocol i cortesia, sinó evidentment expressió de vívids sentiments, per l'efecte emotiu que la nostra música li havia causat.

Després d'aquestes paraules, regraciem cordialíssimament el mestre per la seva afectuositat, i ens retirem amb una estreta de mà i un a reveure!

Comentaris i opinions de la premsa de Roma

LA premsa de Roma, sense excepcions, amb motiu dels dos concerts que l'«Orfeó Català» donà a l'«Augusteo» durant els dies del seu romiatge a la Ciutat Eterna, ha fet grans elogis de la tasca meritíssima que la nostra primera entitat musical porta a cap; ha dedicat sengles lloances a la nostra música catalana i ha fet remarcar la transcendència de l'obra eminentment artística, social i cultural que l'«Orfeó» ha vingut realitzant en els trenta i tants anys de la seva existència. Segurs que la cosa ha d'interessar vivament els nostres llegidors, reproduïm els principals fragments de les crítiques que han publicat els més autoritzats diaris de Roma.

Del *Corriere d'Itàlia*, 7 maig:

«Els concerts que vénen després de la temporada oficial, queden sempre un xic sacrificats, ja sia perquè arriben quan el públic es troba cansat, ja sia perquè els manca l'ajut de l'abonament. Omplir l'«Augusteo» en aquests temps, és un problema ben difícil. Malgrat això, la Sala del carrer dels Pontífexs, amb tot i no veure's comblada, es trobà ahir ben plena d'un públic atent i distingit, convocat per la fama de la celebrada Societat Choral «Orfeó Català», de Barcelona, que fa molt de temps era esperada per nosaltres.

El concert resultà força interessant i justificà plenament la fama de què venia precedida aquesta Societat. Forma un conjunt de més de dues centes cinquanta persones, organitzades sàviament i magníficament disciplinades; dues centes cinquanta veus fresques, entonadíssimes—l'ento-

nació impecable fou objecte de gran admiració—ben impostades, resistents, que s'imposen amb exquisida bellesa brodant aquell colorit, principalment del clar-obscur, tan formós i tan interessant en la massa choral.

L'«Orfeó Català» és una societat choral «completa», una de les millors que han visitat Roma. La disciplina artística que regula el conjunt d'aquests dos cents cinquanta cantaires — homes i dones, jovenets i vells — té el seu primer fonament en la intel·ligent selecció de les veus, totes sanes, robustes, resistents, i en la impostació. D'això en deriva no una preparació superficial, sinó un estudi llarg, pacient, d'anys i més anys, sense el qual no és possible obtenir el resultat de l'«Orfeó Català». Estudi diligent i acurat, amorós i intens, digne d'admiració i aplaudiment.

El programa d'ahir comprenia música deliciosa, estricta d'originàries cançons populars de Catalunya. Suggestives, commovedores, expressives, infinitament delicades en llur gràcia i simplicitat, interpretades amb finíssima dolcesa tant per la massa choral com per la senyoreta Fornells — deliciosa veu de sopran — de la senyoreta Roca i dels senyors Torra, Crespo i Vendrell, tots intel·ligentíssims artistes.

El gaudi fou complet durant dues hores en una exposició interessantíssima de la millor producció popular de la música catalana, composta pels intel·ligents i valuosos artistes: Mas i Serracant, Pérez-Moya, Sancho Marraco, Enric Morera, Comellas Ribó, Samper, Antoni Nicolau i Pedrell.

L'èxit fou complet, aplaudiments fortíssims i insistents ressonaren al final de cada composició, i particularment en acabar-se la inoblidable audició, mentre el públic insistentment reclamava altres números fora de programa.

El primer triomfador del concert, entorn del qual es reuniren moltes autoritats artístiques romanes per a homenatjar-lo, fou el mestre Lluís Millet, el fundador de la societat i actual director, qui és verament l'ànima vibrant de la institució. Ell és l'home de voluntat que, del no-res — per allà l'any 1891 — arribà a crear un conjunt, un complex artístic tan important; a crear-lo i a fer-lo fort i brau per a tota empresa. Ell dirigeix amb extremada dolcesa, amb vigoria, amb entusiasme, emportant-se'n amb ell la massa choral, i amb la massa, l'admiració del públic.

L'«Orfeó Català» donarà un segon i darrer concert demà dijous, a les 17, i augurem que tots aquells que són apassionats i entesos en música, podran compendre la importància d'aquest esdeveniment.»

De *Il Messagero*, 6 de maig:

«La gran societat choral de Barcelona, composta de prop de 250 veus mixtes, trobà ahir a l'«Augusteo» el més entusiasta favor del públic. L'afinament dels cantaires és perfecte i el resultat és verament admirable.

Si afegim a això que el programa era compost de cançons populars d'extraordinari interès, patètiques, brioses, elegants, ara divertint, ara commovent, s'explica perfectament la insòlita fruïció de l'auditori. El mestre Lluís Millet dirigí amb intel·ligència i animació, provocant continuats i convençuts aplaudiments i repeticions, que gentilment concedí. Una veritable i grandiosa afirmació, que constitueix un autèntic títol d'orgull per a l'«Orfeó Català». Estem segurs que al segon concert de demà dijous, a les 17, hi acudirà nombrós públic, que sentirà el més inesperat i complet dels goigs.»

De *Il Mondo*, 7 de maig:

«La vinguda entre nosaltres de la celebradíssima i es podria dir, per les raons que exposarem, històrica societat choral «Orfeó Català», de Barcelona — ultra ésser de per si un esdeveniment artístic d'alta importància — pot donar lloc a interessants i fecundes reflexions, per l'analogia del moviment espiritual i musical que ella ha representat i representa en el seu país, i un moviment sempre en ple desenrotllament a Itàlia, al qual nosaltres, i no d'avui, amb la nostra activitat i la nostra paraula, hem cercat d'aportar-hi, amb fèrvid sentiment d'italianitat, la nostra contribució: el moviment per a l'apropament de les ànimes dels artistes a l'ànima musical del poble, per l'amor a la música popular nacional, pel retorn al culte del cant simfònic.

Un moviment similar ha tingut a Catalunya un fortíssim i fecund impuls des de la fundació de l'«Orfeó Català», fa més de trenta quatre anys, per la iniciativa d'En Lluís Millet, qui té la satisfacció d'haver-ne estat sempre el director i d'haver-ne pogut seguir l'admirable progressiu desenrotllament. Amb En Millet, moltes altres personalitats de l'ambient musical català són benemèrits d'aquest magnífic moviment: citem per totes elles l'illustre president de l'«Orfeó», el senyor Cabot i Rovira. Per a tenir una idea de l'impuls que ben aviat prengué la institució — eixida del més humil origen i sostinguda amb l'ajut dels socis protectors — cal només pensar que ella ha aconseguit construir-se un grandiós palau, pel propi ús, el qual és nomenat «Palau de la Música Catalana».

Es difícil resumir en poques paraules l'impuls animador i renovador que ha tingut per l'art musical català modern el moviment encarnat en l'Orfeó Català», moviment — no d'avui, venim sostenint nosaltres la importància de l'art en gènere, i de l'art musical en espècie, com a poderós mitjà d'afirmació nacional i civil — els efectes del qual no s'han limitat a l'estricte camp de la música, en el qual tot ha estat un reflorir de re-evocacions i de creacions noves i genuines: des de l'empresa pel «Cançoner Popular de Catalunya» (entorn la qual actualment s'està encara tre-

ballant), fins a l'activitat d'un estol novíssim i nombrós d'estudiosos i d'artistes.

Un moviment semblant a aquest deurà ben aviat sortir també a Itàlia, en ple desenrotllament i amb totes les seves conseqüències, aportant una profunda renovació en l'activitat dels compositors, en l'elecció del repertori, trastornant i escombrant moltes coses.

Sentat això, diem de seguida que la massa de l'«Orfeó Català», forta de prop de 250 cantaires, entre veus femenines, infantils i masculines, ha aparegut magnífica per la seva harmoniositat i fusió. Les veus són més aptes per a la dolcesa que per a la força: especialment, les femenines, i les dels nois, aconsegueixen efectes de delicadesa i de gràcia ingènua verament exquisits. També les veus masles presenten, amb tot, moltes qualitats: sobrietat, flexibilitat, fraseig natural i expressiu.

Es impossible entretenir-se en tots els números del llarg programa, que comprenia una sèrie de pintoresques cançons populars catalanes, genialment transcrites pels nous músics dels quals hem fet esment: tres exquisits assaigs de la moderna producció francesa (de Debussy i Ravel), i altres de la moderna producció individual catalana: entre els quals, per sa colpidora expressivitat, el bellíssim cant «La mort de l'escolà», de Nicolau, caracteritzat per una dolça insistent lamentació de les veus agudes damunt els fonaments de les notes profundes dels baixos, en la suau tonalitat de «mi menor»; forta i poètica creació que, verament, fa honor al seu autor. El mestre Millet ha dirigit amb docta autoritat i sentiment profund.

Amb ell els molt valents cantaires — acollits ja amb un càlid aplaudiment de simpatia a la llur aparició; la desfilada començà amb els noiets i les noies vestides de blanc, cobert el cap amb la característica «mantellina»; i l'«Himne» de la Societat, compost pel mestre Millet, ha estat escoltat pel públic, reverentment, a peu dret — han estat aplaudidíssims i s'han vist obligats a concedir innombrables repeticions.

Molt apreciats els solistes senyoreta Fornells (sopran), i Vendrell (tenor).

Demà tindrà lloc el seu segon i darrer concert, amb motiu del qual l'«Augusteo», segurament, estarà ple de gom a gom. — DOMENICO ALALEONA.»

De *Il Risorgimento*, 6 maig:

«Aquella part del públic romà que acostuma freqüentar els concerts de l'«Augusteo», i que ahir no anà a sentir el concert de la Societat choral «Orfeó Català», de Barcelona, ha perdut un dels seus més exquisits fruïments que es puguin desitjar als bons amants de la música.

Dic a més, el concert d'ahir fou un dels més importants i més bells

que s'han donat aquest any a l'«Augusteo». Mereixia que la sala fos plena de cap a cap. Ha estat un encís. I en sia lloat Lluís Millet, al qual es deu la institució de l'«Orfeó Català», i de la qual porta encara la direcció. Eixit d'una humil temptativa, l'«Orfeó Català», portat per la fe del seu director, és avui un honor per l'Espanya. La direcció de l'«Augusteo», fent-lo venir a Roma, s'ha guanyat nous motius de lloança.

Ho he dit. Ha estat un encís. Música plena de fascinació i una execució superlativament perfecta. I això que es tracta entre homes i dones, de prop 250 cantaires. Però, és com si fos una sola persona, tanta és la disciplina, l'educació, l'afinament. Semblava sentir-se contínuament un orgue meravellós de veus humanes. Encara una vegada la música choral ens és apareguda en la seva atmòsfera altíssima.

L'admirable concert s'inicià amb «El Cant a la Senyera», un bell himne a sis veus, escrit per En Luís Millet, per a la Societat choral per ell fundada, que suscità una gran ovació. El públic que per la seva sort havia acudit a l'«Augusteo», comprengué de seguida que es trobava davant d'una manifestació d'art de primer ordre.

El programa, ric i variat, comprenia arranjaments de cançons populars, harmonitzades totes elles sàviament amb gust i música choral de Claudi Debussy, de Morera, de Maurici Ravel, de Kurt Schindler, de Pedrell i de Nicolau.

No hi ha qui no sàpiga la bellesa i la intensitat d'expressió de les cançons populars — tan semblants, algunes, als cants populars de Sicília — però llur reelaboració harmònica a cinc, a sis, a onze veus i la meravellosa execució transfigurava aquesta música del poble en quadros polifònics, que semblaven traçats pels més grans mestres, tant pot la bondat de la matèria prima, pura, senzilla, genialíssima.

Cada composició arrencà nombrosos aplaudiments que no tenien fi, i vives demandes de repetició, moltes de les quals, malgrat l'avís reglamentari, hagueren d'ésser concedides.

Estupendes encara les composicions de Debussy, de Ravel, de Pedrell i de Nicolau,i en el chor sempre la mateixa fusió, la mateixa morbidesa i propietat de colorit, la mateixa cura de la graduació més lleu. El públic estava extasiat i es despertava només del seu èxtasi per a abandonar-se a les més frenètiques ovacions.

«Kalinka», de Kurt Schindler, ens donà a conèixer un egregi solista, el tenor Vendrell, de la veu deliciosament acariciant, i hagué d'ésser repetida.

Altre solista, de la veu de sopran primaveralment fresca, és la senyoreta Fornells.

Fruït el concert, dirigit per En Lluís Millet, amb altíssim magisteri i amb un sentit d'art exquisit, el públic tributà a l'«Orfeó Català» i al seu director illustre, ovacions interminables i aclamacions sens fi.

Demà tindrà lloc el segon i darrer concert d'aquesta exemplar societat choral. Segurament hi acudirà tot Roma. — F. P. MULÉ.»

De *L'Idea Nazionale*, 7 maig:

«De totes les societats chorals que hem sentit a Roma o a l'estranger, cap no pot sostenir la confrontació amb l'«Orfeó Català», la vella societat de Barcelona, que per la seva constitució, els seus estatuts i la seva disciplina, fa pensar amb una antiga corporació cultivadora de la música.

La massa imponent (són ben bé 250 cantaires) desplega davant el públic atònit una sèrie infinita de possibilitats; les veus es mantenen fermes en el seu lloc, segures de llur entonació i fins en els més turmentosos girus harmònics; es pleguen dòcils i tranquilles als efectes més difícils, reuneixen infinites sonoritats d'una gran plenitud. No hi ha gènere d'execució choral que no trobi l'«Orfeó Català» prompte a executar-la i el gènere polifònic i el colorístic apareixen amb un relleu commovedor.

El creador, l'animador i el director del chor és En Lluís Millet, que ha dedicat la seva existència a la formació d'un organisme complet. El repertori de l'«Orfeó Català» és vastíssim i abraça la polifonia pura, les cançons populars, les composicions modernes i àdhuc obres grans i complexes com «La Passió segons Sant Mateu», «La Missa», de Bach, la «Missa», de Beethoven, la de Verdi, encara la «Missa del Papa Marcel», de Palestrina.

El concert d'ahir era dedicat en gran part a les cançons populars de Catalunya; cançons de tota mena: de tristes i nostàlgiques i d'humorístiques i saltadores, cançons que tenen la sabor dels nostres cants, a la manera del cants meridionals, ardents de passió, abundants de ritmes. Solistes i chor estigueren inimitables en el donar l'ànima a la cançó; les bellíssimes veus dels solistes (veus dolces i perlades de la senyoreta Fornells i del tenor Vendrell) i les de la massa creaven una atmosfera commoguda. El públic romangué colpit d'un art tan gran i aplaudí amb entusiasme i demanà el *bis* de les cançons més belles.

La segona part era formada amb composicions modernes, i Debussy, Ravel, Schindler i Nicolau tingueren l'honor d'unes interpretacions absolutament perfectes.

El concert d'ahir no atragué molt de públic, sia perquè la societat choral no era almenys alemanya, sia perquè el seu nom no s'havia encara fixat en l'orella dels freqüentadors als concerts romans. Advertim, però, als absents d'ahir, que deixar-se escapar l'ocasió d'escoltar una tan perfecta i commovedora massa choral és cosa de la qual certament es doldran. Creiem amb tot, que demà l'«Augusteo» presentarà l'aspecte solemne de les seves més grans ocasions. — M. L.»

De l'*Osservatore Romano*, 7 maig.

«La societat choral «Orfeó Català», de Barcelona, que es troba aquests dies a Roma amb el pelegrinatge espanyol que compleix la visita jubilar i que l'altre vespre tingué l'honor de donar una audició davant del Sant Pare, donà ahir un interessant concert a l'«Augusteo».

Verament aquest concert, per l'interès especial que presentava, ja sia fent referència als autors, les obres dels quals figuraven en el programa, ja referint-nos als executants — més de 250 — mereixia un nombre molt més considerable d'oients.

Altrament les persones que ahir es reuniren en el màxim temple simfònic, han pogut i han sabut apreciar altament la vigoria de la societat choral de Barcelona, la qual, dirigida per aquell músic eminent que és el mestre Lluís Millet, ha procurat al públic unes hores de veritable fruïció.

S'inicià el programa amb el «Cant de la Senyera», o sia l'himne de l'«Orfeó Català»; i comprenia diverses cançons populars catalanes que suscitaren la més viva admiració en el públic, ja sia per llur graciositat, com per la perfecta fusió de les veus que de l'execució en resultà.

Nombrosíssims foren els *bis* que la societat choral es veié obligada a concedir, i al mestre Millet, com també als solistes senyoreta Fornells i senyor Vendrell i a tota la massa choral, foren tributats calorosíssims aplaudiments.

La crònica resta contenta després de registrar un veritable *succés* que es repetirà sens dubte demà dijous 7, a les 17, en el segon concert que l'«Orfeó Català» donarà a l'«Augusteo», abans de deixar Roma.»

De *Il Giornale d'Italia*, 7 maig:

«Ahir donà el seu primer concert a l'Augusteo la societat choral «Orfeó Català», de Barcelona, que ben coneguda i apreciada a altres ciutats d'Europa, no s'havia presentat fins ara al públic d'Itàlia.

Ens plau d'afirmar tot seguit que totes les esperances foren superades i que el judici del públic romà no podia ésser més favorable i agradós. Els aplaudiments començaren en presentar-se la nombrosa massa choral, que es disposà a l'hemicicle damunt del replà reservat a l'orquestra, desembarassat dels faristols. Darrera la falanx dels homes i dels nois, drets, destacava la blancor de les riques mantellines de blonda, amb les quals es cofaven les dones, assegudes. A l'aparició del director Lluís Millet, que fundà l'any 1891 la noble institució i n'ha estat sempre el fervorós i sapient animador, es renovaren els aplaudiments, que esdevingueren calorosos i vibrants després del «Cant de la Senyera», l'himne que, compost pel mateix Millet per a la seva societat, encapçala ritualment cada con-

cert i és cantat en totes les ocasions solemnes, com una invocació a l'ideal artístic i patriòtic que constitueix l'esperit de l'«Orfeó Català».

No ens és possible, per manca d'espai, donar compte detalladament del deliciós concert: ni seria prou parlar de la fusió de les veus, del joc del clar-obscur, de la transparència de les diverses parts, com també de l'art i de la suavitat amb què han cantat els solistes.

Formaven el programa, com un bell collar iriscent, cançons populars catalanes i composicions originals de diversos autors, entre els quals, fins i tot Debussy i Ravel. Prou caldria examinar-les una per una; ens limitarem, però, a dir que totes foren escoltades amb goig inefable i que s'imposà la repetició d'algunes.

Així en el «Rossinyol» de Mas i Serracant, la sopran senyoreta Fornells ens féu escoltar la seva veu argentina i dolcíssima, que ressortia de l'acompanyament coral (harmonització a sis veus) com el concert de l'alat cantor damunt el murmuri nocturn dels arbres i de l'oreig. Així el tenor Vendrell expressà suaument i repetí la melangiosa cançó «Kalinka», composició a sis veus (d'una cançó russa), de Schindler, i així també el cor cantà, amb art i gràcia fascinadores, «La sardana de les monges», composta i harmonitzada a sis veus per Morera, com també una cançó cavalleresca, «El fill de don Gallardó», de Sancho Marraco, harmonitzada a onze veus.

No podem deixar d'esmentar, per l'emoció i l'entusiasme que provocaren, «L'enyor», de Cumellas Ribó (a cinc veus), cantada amb el chor per la sopran senyoreta Ensenyat, amb bell timbre vocal i delicat sentiment, i «La mort de l'escolà», de Nicolau, a sis veus, que és un quadro musical de meravellosa bellesa.

No menys atractiu s'anuncia el programa del segon i darrer concert que tindrà lloc demà, dijous, i que convidarà un nombrós públic a aclamar els excellents intèrprets i l'illustre director Lluís Millet.»

De *La Tribuna*, 7 maig:

«Vicens d'Indy, l'illustre director de la «Schola Cantorum», de París, després d'haver assistit a una audició de l'«Orfeó Català», de Barcelona, escriví un article encomiàstic que començava així: «Rarament he tingut avinentesa d'escoltar, en el transcurs de la meva carrera de música, un conjunt choral que donés una impressió de vida i d'intelligència més intensa que l'«Orfeó Català». Els que constitueixen aquest chor, animats per la poderosa fe de llur director En Lluís Millet, es prodiguen amb una generositat ben llatina!...»

No podem fer sinó adherir-nos al judici pronunciat per l'auster i perspicaç d'Indy. Els choristes de Barcelona — que formen una falanx de 250

persones — són animosos, experts i meravellosament disciplinats. Les diverses veus es fonen amb encisador efecte i en els matisos elegíacs assoleixen un grau d'expressivitat que commou l'oient i el fa meditar.

El concert donat ahir per aquests distingits fills de la terra ibèrica ens oferí moments de pregona delícia. El programa que desenrotllaren comprenia moltíssimes composicions, la major part de les quals de caràcter patètic: cançons populars catalanes, d'una gentilesa singular, balades, cants de treballada, rapsòdies sobre motius de l'illa de Mallorca, etc.

Recordem també una cançó russa — «Kalinka» — a sis veus, amb un *solo* de tenor, dues composicions chorals de Maurice Ravel i una de C. Debussy. Quantes de flors en aquest jardí! La fragància llur, dolça i penetrant, ens ha produït una agradosa embriaguesa.

De dues cançons catalanes i de «Kalinka» fou demanat i aconseguit el *bis*, i encara hom hauria volgut tornar a escoltar l'exquisida pàgina «Tres ocellets del Paradís», de Ravel, mes no fou satisfet el desig del públic.

Cada número del programa obtingué copiosos aplaudiments i després de la darrera peça, d'una fascinadora tristesa, «La mort de l'escolà», l'auditori aclamà sorollosament, llargament, el mestre Millet i els seus cantaires.

Un gran èxit, doncs, que de segur es repetirà demà, dijous, en el segon i darrer concert que l'«Orfeó Català» donarà a l'Augusteo».

De *Il Tevere*, 6 de maig:

«Entre els pelegrins que ha rebut darrerament el Papa, es trobaven els qui composen la societat choral «Orfeó Català», de Barcelona, de fama mundial. I aquesta societat choral no ha volgut deixar escapar l'ocasió de donar un tast de la pròpia valor a presència del Papa.

Pius XI, amantíssim de la música com així mateix de tota manifestació artística, ha agraït força la pensada dels bons catalans, qui, guiats per llur òptim director el mestre Millet, han sabut suscitar en els ànims del Papa viva admiració, i procurar-li una hora de dolç gaudiment.

Deu ésser, en efecte, un gran sacrifici, pel qui és amant de la música, no poder-se saciar de les melodies que saben ubriagar l'esperit; i es comprèn fàcilment que quan això arriba, l'oient, privat d'aital gaudi per llarg període de temps, en devingui vivament commós.

De tots aquests sentiments Pius XI ha volgut parlar en el discurs que, després de l'audició musical, ha dirigit als pelegrins regraciant cordialment als qui li havien procurat tanta fruïció.

També assistien a l'Audiència el cardenal Vico, qui fou — de monsenyor — Nunci a Espanya, i l'Ambaixador espanyol prop de la Santa Seu, el marquès de Villasinda.»

De *Il Giornale d'Italia*, 9 de maig:

«Escoltant, a l'«Augusteo», els cants de l'«Orfeó Català», de Barcelona, hem tingut la revelació d'un tan perfecte organisme musical, com cap altre de les tantes societats chorals estrangeres que han passat per Roma, pogueren ésser alabades.

Aquest estol de cantaires, el qual, amb 230 veus, vibra amb una sola ànima, feia l'efecte d'un gegantí orgue humà, obedient a les mans d'un gran artista tot arborat d'una ardent i profunda passió. L'artista és el mestre Lluís Millet; la passió és la música de la pàtria.

La primera societat choral de Catalunya fou fundada l'any 1850, per Josep Anselm Clavé, un músic-poeta que era en aquells temps un fervent republicà. Sorgiren, després d'aquesta, societats semblants en molts pobles, i les composicions de Clavé foren cantades per tot Catalunya. Així l'exposició més simple, més sincera i més veritable de la poesia i de la música, posades a l'abast del poble, serviren admirablement per a establir el contacte entre les diverses regions. Els chors d'obrers anaven de poble en poble, el gust musical s'educava i afinava, els vincles ètnics se soldaven de bell nou.

Així és que, quan, l'any 1891, el llavors jovenissim mestre Millet, el mateix que avui guia a l'èxit l'estol dels orfeonistes, volgué establir les bases d'una nova i més orgànica associació musical catalana, trobà el terreny ben preparat. El programa era nobilíssim: revigoritzar el gust musical en el poble; revelar-li la bellesa de tota mena de música, antiga i moderna, pròpia i estrangera, i fer d'aquesta educació musical un poderós element d'educació patriòtica. Aspres i modestos foren els inicis, com succeeix sempre a les institucions destinades a un gran esdevenidor; l'any 1892 eren encara només 28 els cantaires, i 37 els socis protectors. Però de llavors fins avui ha estat un continuat progrès de perfeccionament tècnic, un creixent de fervor i d'activitat en els directors, d'entusiasme en el públic. El chor, que es componia primerament només que d'homes, a poc a poc es transformà en chor mixte; i a aquest fou després ajuntat un chor de nois. Els prosèlits es feien per tot arreu; els mecenes competiren per a proveir la institució, l'estol s'engrossí i devingué una falange. Ara totes les classes proveeixen a l'«Orfeó» els seus representants; la majoria són obrers i fills d'obrers, però no hi manquen empleats, professionals, petits comerciants, etc. Les noies són, generalment, modistes, sastreses, dactilògrafes. Naturalment, la petita sala de la casa on l'«Orfeó» s'estatjava, en un vell barri de Barcelona, devingué aviat insuficient, s'imposà la necessitat d'una construcció més apta.

Ara, l'«Orfeó» posseeix, com a estatge, un dels més sumptuosos palaus de Barcelona: el Palau de la Música Catalana, inaugurat l'any 1908, amb

una superba sala per als concerts, una escala monumental, una biblioteca, galeria, estàtues, decoració riquíssima, habitacions per als mestres; un típic edifici construït expressament, expressió ell mateix del desvetllament artístic català en el camp de l'Arquitectura. Fa ja vint anys que és president de l'Associació el senyor Joaquim Cabot i Rovira, a l'activitat del qual i a la seva magnificència, deu l'«Orfeó» gran part del gloriós camí recorregut.

Però el gran animador artístic és el mestre Lluís Millet, ànima de patriota i d'apòstol, qui ha dedicat tota la seva vida a la nobilíssima empresa. Amb ell comparteixen les fadigues especialment els mestres Pujol i Salvat i la senyora Wehrle.

Els principals solistes són la senyoreta Fornells (sopran) i el tenor Vendrell.

Quan l'«Orfeó» hagué vençut totes les dificultats i se sentí segur de si mateix, volgué presentar-se al judici del públic estranger.

El repertori de l'«Orfeó», en la seva gran varietat, mostra el grau de perícia tècnica al qual s'ha pogut junyir una massa choral que, recordi's bé, no està formada de professionals del cant. El repertori comprèn música de tots els països, sacra i dramàtica, popular i clàssica: de Palestrina a Strauss, de Bach a Debussy. Però les composicions catalanes, especialment quan són escrites dels grans mestres com Pedrell i Nicolau, i les antigues cançons camperoles són els números que atrauen més.

Es ací on s'hi sent l'esperit de Catalunya. Certes inflexions com de persuasiva tendresa, certs planys d'heroic dolor, certes cadències de nostàlgia i de plor se'n van directament a l'ànima. Ara coneixem amb quines cordes vibrava la veu inoblidable de Francesc Vinyas, el molt gran tenor català. Cap música escrita no ens ha fet mai sentir millor el cant dels ocells en el bosc, la queixa dels pastors en la vall, el silenci soleiat de la sesta. Aquesta és una altra benemerència dels mestres de l'«Orfeó». Per a assegurar a l'art patri els antics cants dels avis, s'escamparen pels camps, penetraren en els més recòndits pobles, s'enfilaren pels Pireneus, navegaren fins a les Balears, a recercar i fixar en notes els ecos mig apagats, però vius encara, d'aquells cants. I aplegats, coordinats, harmonitzats segons les regles més severes de la polifònia moderna, els han ensenyat al poble.

I la dolça suggestió d'aquesta música es propaga en la ciutat laboriosa, el gaudi sa i pur vigoritza novament les energies de la raça i reanima en els catalans la memòria i el somni. Així les deus disperses d'una font d'aigua fresca són cercades i conduïdes perquè baixin en copioses ones benèfiques, a apagar la set dels homes fadigats de la terra baixa. — L. D.»

De *Il Popolo d'Italia*, 7 de maig:

«Aquell públic atapeïdíssim que ordinàriament emplena l'«Augusteo» no es trobava ahir representat més que per una exígua minoria d'apassionats; però si els absents han pogut disfrutar del bell cel de Roma, els pocs concurrents al magnífic concert han pogut experimentar la joia d'una excepcional execució de música choral.

L'«Orfeó Català» és un conjunt superb de dues centes cinquanta veus que tal com són emeses, tal com són «tretes enfora» per la batuta irresistible de Lluís Millet, troben de seguida el camí per atrapar, colpir, conquerir la ment i el cor de tots els oients. Enquadrats i disciplinats quasi militarment, disposats en bella harmonia amb els homes al fons, el penó social al centre i les noies, amb la candorosa mantelina, en primer terme; aquests cantaires, atents i immòbils, esperen el signe ràpid de l'atac. Després ja és tota una altra cosa: es transformen, apar que desapareguin, i les onades de sons que us envolten semblen brollar d'una altra font: no de les cordes vocals. Cloent els ulls hom s'imagina barreja d'«arc» i «fusta», ressonàncies d'orgue, diàlegs de ramatges i rierols. De vegades, una, dues, tres veus, per alt, emergeixen de la massa que diríem és llunyana, oculta, dispersa pels camps, i llavors el tènue cant, però clar, límpid, diríem quasi humit, sorgeix com un raig de lluna d'un horitzó, de prades. De vegades són llums vials que irradia el chor, i aquest llavors s'apropa, s'illumina, s'anima, les veus es reuneixen, s'encavallen, se segueixen, es rejunten; de l'ordre esparça del contrapunt a poc a poc entren de nou a l'ordre closa de l'harmonia, i compactes, fragoroses, irruentes s'encaminen a la cadència amb sonoritats orquestrals.

Es capeix de seguida com tots, des del director Millet fins al més petit dels noiets, estimen amb fervor aquest art del cant, al qual han dedicat llargs anys d'estudi, de renúncia, de sacrifici. Perquè no res més que amor i rendició voluntària podien portar-los a l'assoliment d'una meta així tan alta. També perquè les veus no són pas extraordinàries: Aquelles «blanques», fresques, mòrbides, rodonejades; aquelles «virils», vigoroses, però no privades de qualque aspror. No obstant, quina perfecta entonació, quina admirable fusió, quina ductilitat de fraseig i quina promptitud espontània en l'emissió!

Què hem de dir del programa?... De les «cançons populars catalanes»?... La ciència «polifònica» al servei de l'ànima espanyola i Lluís Millet, que ha apropat aquella ànima a la nostra amb una interpretació deliciosa. «El Rossinyol», «Els fadrins de Sant Boi», «La mal maridada», «Cançó de bressol», «Cançó de lladre», «La sardana de les monges» (d'Enric Morera), en la llur execució preciosa suscitaren entusiastes aclamacions i requeriments de *bis* gentilment concedits. El públic que aplaudia sembla-

va multiplicat Després se sentia dir: —Però nosaltres, és que no tenim cançons populars?... En tenim com els altres, però qui les canta?... Els pagesos a la sega o a les veremes.

Però no ha cantat l'«Orfeó Català» solament música popular o popularesca (com la repetida «Kalinka» de Schindler). En la segona part del programa eren incloses: l'«Hivern», de Debussy, dues delicadíssimes cançons de Ravel, «La mort de l'escolà», de Nicolau, i altres composicions a cinc i a sis veus, apreciabilíssimes per l'«equilibri» en les «veus» i en els «registres». Al final del concert clamorosos aplaudiments han saludat insistentment el mestre Millet, els solistes senyoreta Fornells i el tenor Vendrell i el chor. Tothom restava convençut de la valor dels executants. Monsenyor Cassimiri, en això hi entén, estava radiant! — LUIGI COLACICCHI.»

Del mateix periòdic, 9 de maig:

«Tal com havíem previst, l'Augusteo era ahir ple a vessar, i el darrer concert d'aquesta meravellosa societat catalana es desenrotllà en una atmòsfera d'indescriptible entusiasme. El mestre Millet, el mestre Pujol, els solistes senyoreta Fornells i senyor Vendrell (de la veu dolcíssima i clara emesa amb admirable naturalitat) i els braus cantaires, tots foren saludats amb aclamacions no solament admiratives, sinó també cordials, afectuoses. Després de la primera part del concert fou oferta a Lluís Millet una corona de llorer, homenatge de la colònia catalana de Roma, però se sentia talment com si un sentiment de gratitud s'hagués difós entre tots els reunits, els quals, als aplaudiments, convençuts, unien el crit de «a reveure», que la Reial Acadèmia de Santa Cecília deuria tenir en consideració en compilar el calendari del pròxim any.

Si la brevetat d'aquesta nota no ens ho privés, voldríem parlar, amb la major detenció, de l'execució d'ahir, que durà més de dues hores i mitja; cosa que, tenint en compte els *bis* nombrosos, és ja ben significativa. Ens limitarem a fer notar com la favorable impressió suscitada ja en el primer concert amb la interpretació de música popular catalana, ha estat confirmada amb la interpretació de música pertanyent a la polifonia clàssica, de la qual l'«Orfeó» donà una mostra eloqüent amb trosses de Jannequin (la deliciosa «Ocellada»), de Luca Marenzio, de Tomàs de Vittoria, i per últim de Pierluigi de Palestrina amb el «Credo» de la «Missa del Papa Marcel», que resultà d'una plenitud, d'una fasió, d'una profunditat penetrativa com mai, unida a l'esperit del Gran Romà, especialment en l'«Amen» final. En ell les sis veus a son torn, recollint-se, compenetrant-se i vivificant-se de sonoritat i d'expressió, saberen assolir aquella altíssima i puríssima i lluminosa zona que es troba al vèrtix d'una Fe profunda.

Veu's aquí que les intencions de la ufanosa associació catalana de concentrar-hi totes les manifestacions més altes de l'activitat intellectual de la regió i de divulgar-les en virtut de les seves facultats i del seu fervor, han estat plenament realitzades en aquest viatge a Roma, que restarà inoblidable. — LUIGI COLACICCHI.»

De *Il Risorgimento,* 8 de maig :

«Un altre memorable succés obtingué ahir a l'«Augusteo», ple d'un públic escollit, la societat choral «Orfeó Català».

El programa, extens i important, comprenia música d'illustres compositors, i en totes les composicions, àdhuc en les més difícils d'executar, la magnífica i disciplinadíssima massa coral féu prodigis de bravura, arribant a assolir la perfecció.

Grans ovacions i continuats requeriments de *bis* consagraren el grandiós succés d'aquest segon concert. El director Lluís Millet, interpretador superb de tota la música executada, fou aclamat triomfalment.»

De *La Tribuna,* 9 de maig :

«Assistírem ahir al segon i darrer concert de l'«Orfeó Català» a l'«Augusteo», i la nostra admiració vers aquest fortíssim organisme choral ha augmentat encara. Els dos cents cinquanta barcelonins, conduïts amb infinit amor pel mestre Lluís Millet, interpretaren música de caràcter divers, antiga i moderna, clàssica i popular, obtenint sempre el més vibrant succés. De cinc peces ha estat demanada la repetició. «La noia i el moliner», «El cant dels ocells» i «Els tres tambors», aparegueren com joiells de gran finesa i d'una originalitat absoluta.

En l'última part del programa ressaltaven qualques composicions de Jannequin, Banchieri, Tomàs Lluís de Vittoria i de Pierluigi de Palestrina. Els cantaires espanyols es mostraren interpretadors escrupulosos i profunds d'aquesta música eternament bella. El tros «Caligaverunt oculi mei», de Vittoria, commogué l'auditori fins a les llàgrimes.

Al final del concert les demostracions d'aplaudiment i simpatia del públic han assolit un especial caràcter de solemnitat. Quan tindrem el plaer d'estatjar novament aquests ardits fills cantors de la terra de Catalunya? Desitgem que la nostra espera no sia llarga. — A. G.»

De *Il Sereno,* 9 de maig :

«Ahir, a l'«Augusteo», la societat choral «Orfeó Català», de Barcelona, oferí, a un públic ben nombrós, el segon concert.

El succés ha estat semblant, si no superior, al precedent. En veritat, es tracta d'un gènere d'art no excessivament ric en recursos, direm mi-

llor que difícilment una massa choral pot avantatjosament sostenir la confrontació amb altres espectacles musicals, quan per prop de tres hores consecutives s'obliga a desenrotllar un programa en el qual els trossos de folk-lore musical hi entren en la proporció d'un vuitanta per cent.

No obstant, l'«Orfeó Català» sabé ahir imposar-se a la deficiència del públic i obligar-lo, amb la impecabilitat de la seva execució, a aplaudir i a demanar el *bis*, amb tots els seus millors entusiasmes. Es que solistes i massa, proveïts els primers d'òptimes condicions vocals i l'altra d'un segur afinament, sota la severa guia de Lluís Millet, han assolit tal límit de bravura, que no concedeixen verament res a la crítica, la qual honestament deu reconèixer que escoltar les dolces cançons de Catalunya, executades per l'«Orfeó Català», és una veritable fruïció.»

De *L'Epoca*, 9 de maig:

«El segon concert de l'«Orfeó Català» ha assenyalat un nou memorable triomf d'aquest magnífic conjunt musical, que sol retre amb igual perfecció la frescura espontània del cant popular, la puresa expressiva de les obres clàssiques, la suggestiva sensibilitat de la música moderna; delicat i robust; nítid i flexible el chor espanyol, conduït amb profunda intel·ligència d'art i admirable habilitat tècnica, pel mestre Lluís Millet, s'ha superbament imposat i deixa aquí un record inesborrable i uns vius desitjos de sentir-lo novament.»

De *Il Messagero*, 8 de maig:

«El succés obtingut dimarts passat per aquesta illustre i antiga societat de Barcelona, s'ha renovat ahir, i ha anat creixent a mesura que el públic ha esdevingut més nombrós. Sense entretenir-nos en particularitats, que l'espai ens ho impedeix, repetim el millor elogi que es pugui fer: L'«Orfeó Català» no tan sols ha fortament interessat l'auditori, sinó que, cas absolutament únic en matèria de chors, l'ha divertit i commós. Hem assistit al triomf de l'art popular, natural, gairebé instintiu i una ona fresca d'originals, graciosíssimes melodies, ha envaït les ànimes. La cançó domina, mentre la massa, en elegant i clara funció instrumental, integra i completa.

També en les obres de polifonia clàssica l'«Orfeó Català» ha donat una prova notable, aportant a llur interpretació un sentit d'excepcional agilitat i naturalitat.

Es un veritable pecat que aquests concerts hagin vingut ja closa la temporada i no hagin pogut retenir tots els concurrents habituals a l'«Augusteo». Aplaudiments sense fi i particulars ovacions al mestre Lluís Millet.»

De *Il Mondo*, 9 de maig:

«La sala — amb raó — més expectant que la primera vegada, i creixent en sorpresa, en admiració, en entusiasme.

El programa, s'inicià amb una atractiva, variada selecció de cants populars catalans, apropiadament transcrits per a veus diverses; amb la finíssima, perfecta, expressiva execució de la magnífica massa, aquests han guanyat l'auditori, que ha imposat la repetició de més d'un.

A la segona part eren presentats alguns assaigs de la moderna producció individual catalana: de Morera, de mossèn Romeu, organista de la catedral de Vich, vingut també a Roma amb els cantaires; de Nicolau, director de l'Escola Municipal de Música de Barcelona, compositor als mèrits del qual ens referíem en la nostra nota anterior. Del «Glòria», de Romeu, s'ha volgut el *bis*. Aquests treballs són clar document de la severitat i noblesa de gust que ha infós en la moderna producció catalana el moviment que hem cercat d'esbossar, i que arrenca de la fundació de l'«Orfeó Català».

En el mateix «Glòria», de Romeu, hem escoltat amb emoció, sol, el valuós i disciplinat grup dels nois cantaires de l'«Orfeó».

Especialment la típica dolçor de timbre, la ponderació de la dicció, la gràcia del cant de les veus femenines deixen d'aquesta societat un record inesborrable.

Qualitats que es troben resumides i intensificades en les valuoses solistes senyoretes Fornells i Ensenyat, les quals han estat molt aplaudides, junt amb l'exquisit tenor Vendrell i el barítón Crespo.

Aquests solistes, alguns dels quals, com En Vendrell, han aconseguit notorietat com a cantants de teatre, han sortit de la mateixa societat, a la qual segueixen profundament afectats; és de notar que En Vendrell ha deixat importants compromisos teatrals per venir a Roma amb l'«Orfeó», i no es dóna de menys de cantar en el chor confós amb la massa dels seus companys.

La darrera part del programa fou dedicada a música polifònica del Renaixement, i els oients han passat de meravella en meravella. Obres de Jannequin, Banchieri, Marenzio, un bellíssim «Responsori», de Vittoria, i, finalment el triomfal «Credo» de la «Missa del Papa Marcel», palestriniana, han estat trets a superba llum pels magnífics intèrprets, sota la segura i apassionada guia del mestre Millet. Després de l'exultant «Amén» del «Credo», de Palestrina (una de les més poderoses creacions del mestre), l'entusiasme ha assolit el més alt grau: i entre els cantors i el públic hi ha hagut manifestacions commovedores més que de «Adéu!», de «A reveure!». A les quals nosaltres cordialment ens associem. — DOMENICO ALALEONA.»

Altres comentaris

Una lletra al mestre Millet

El mestre Millet, abans de sortir de Roma rebé la següent molt interessant lletra que, gràcies a la seva amabilitat, podem publicar:

«Estimat Sr. Millet:

He assistit a l'execució d'aquest vespre i en sóc devingut tot entusiasmat. Havent sentit alabar molt alt les qualitats musicals de la vostra raça i coneixent Albeniz i Granados, jo ja esperava una manifestació d'art poc comú. Ço que jo esperava ha sigut sobrepassat de molt.

Permeteu-me, doncs, que us digui la meva admiració i la meva gratitud. La vostra obra és de la més alta significació moral. «Die Kunst ist sacerdotium» «L'art es un sacerdoci», ha dit el nostre mestre flamenc Edgard Tinel.

El vostre art ha estat un sacerdoci, perquè vos m'haveu fet un bé a l'ànima.

I si Tomàs de Kempis no anava entremig dels homes que no devingués «menys» home, jo us puc assegurar que jo aquest vespre sóc devingut «més» home, perquè el vostre art eleva i condueix a Déu!

Essencialment moralitzadora és la vostra obra, perque aquell que fa reviure el seu país catòlic fa obra d'apostolat! Què pot haver-hi de més poderós per a fer reviure una vella nació que el cultivar el seu art tot característic, el seu art propi?.. Ço que vos féu per la bona vella Catalunya, jo provo de fer-ho, en un camp ben limitat a causa del meu caràcter monàstic, per la bona i estimada vella Flandes!

Jo també he fundat al meu monestir un chor d'homes, esperant l'ocasió de convertir-lo en chor mixt...

Jo puc, doncs, fer-me una idea ben neta de la quantitat immensa de treball i d'esforços obstinats, dels quals un resultat així n'és el coronament.

Les vostres execucions són de les més fines que jo hagi mai sentides! A l'obra d'art vós hi afegiu, ho sé, l'apostolat i l'exemple del perfecte cristià.

Jo us admiro i us felicito, estimat mestre! Tot esperant impacient el

pler de fer la vostra coneixença, jo us prego que accepteu l'expressió dels meus sentiments d'admiració, de gratitud i de simpatía.

Dom Aug. Verhaegen.
O. S. B.»

Impressions de diverses persones

Un excel·lent i vell amic de l'«Orfeó Català», En Ramon Vilaró, qui compta amb relacions molt extenses a Roma, rebé lletres de diverses persones residents en aquella ciutat, exposant-li l'impressió que els causà l'«Orfeó Català». Traduïm les més característiques.

D'En Alfredo Pavía, comerciant establert al Corso Umberto:

«Car amic, el vostre «Orfeó Català» és quelcom més de quant jo podia imaginar. Al primer concert, em semblava assistir, o millor dit, ésser transportat tan lluny de la realitat, que, en certs moments vaig tenir la sensació de sentir-me fora de tota cosa mundana. Els vostres cants són tan meravellosos que ultrapassen ço que els homs anomenen art. M'explico? Es impossible arribar a una perfecció semblant sense tenir per damunt de l'art un altre esperit, una altra ànima, una altra passió que podria ésser l'amor a la terra! Heus aquí la meravella d'aquest vostre Orfeó Català que per sempre més sabem a Roma quant val i quant magnificent és per a no oblidar-lo mai i tenir-lo sempre com un dels més grats records de la nostra vida. Deixeu-me dir, amic Vilaró, que aquest Orfeó Català no és dels catalans ni de Catalunya, sinó de tot el món, tant és perfet i meravellós».

D'En Giuseppe Zocca:

«El nostre car Vilaró sempre ens parlava tant d'aquesta magnificència artística que és l'Orfeó Català. Tant és així que per a tots nosaltres no ha estat més que una cosa sabuda, o sia com una anticipació de ço que espera a les ànimes pietoses de sentir allà en la immensitat de la gloria cristiana!»

Del pintor català Fabrés:

«L'Orfeó canta meravellosament. Les veus femenines, més que de dona semblen d'àngels. A mi m'ha commogut profundament i si a la fi de la meva vida Déu m'ha concedit el goig de sentir aquesta meravella, ja no'm fa res deixar aquest món sabent l'art de la meva pàtria tan venerat i, sobretot, l'esperit de Catalunya tan a dintre el cor d'un tan bell arreplec d'artistes».

AUGUSTEO

MUNICIPIO DI ROMA - R. ACCADEMIA DI S. CECILIA

MARTEDI 5 E GIOVEDI 7 MAGGIO 1925

DUE CONCERTI CORALI

PER LA SOCIETÀ

ORFEÓ CATALÀ

DI BARCELONA

220 esecutori - Direttore: Maestro LLUIS MILLET

PRIMO CONCERTO

PROGRAMMA

I.

EL CANT DE LA SENYERA (Inno de l'«Orfeó Català») MILLET

CANZONI POPOLARI CATALANE: EL ROSSINYOL (L'usignolo) MAS SERRACANT

Solo per soprano, sig.na Fornells

ELS FADRINS DE SANT BOI (Canzone umorlstica) PÉREZ MOYA

LA MAL MARIDADA PÉREZ MOYA

CANÇÓ DE BRESSOL (Ninna nanna) SCHO. MARRACO

Solo per soprano, sig.na Fornells

EL FILL DE DON GALLARDÓ Canzone cavallaresca SCHO. MARRACO

CANÇÓ DEL LLADRE (Canzone del ladro) SCHO. MARRACO

LA SARDANA DE LES MONGES (La *sardana* delle monache) MORERA

L'ENYOR (La nostalgia) CUMELLAS RIBÓ

Solo per soprano, sig.na Enscnyat

CANÇÓ DE L'ESPADAR (Canzone di lavoro dell'isola di Maiorca) SAMPER

EL NOI DE LA MARE (Ispirata sopra una canzone popolare di Natale) NICOLAU

II.

HIVERN (Inverno) DEBUSSY

GARIDETA (Nicolette) RAVEL

TRES OCELLETS DEL PARADÍS (I tre augelli del paradiso) RAVEL

Soli: sig.ne Fornells e Roca, sig.re Torra e Crespo

KALINKA Ispirata sopra una canzone popolare russa KURT SCHINDLER

Tenore solo, sig. Vendrell

DON JOAN I DON RAMON (Romanzo cavallaresco dell'isola di Maiorca) PEDRELL

LA MORT DE L'ESCOLÁ (La morte del chierichetto) NICOLAU

SECONDO CONCERTO

PROGRAMMA

I.

EL CANT DE LA SENYERA (Inno de l'«Orfeó Català») MILLET

CANZONI POPOLARI CATALANE: SOTA DE L'OLM (Sotto l'olmo) MORERA

LA FILLA DEL MARXANT (La figlia del mercante) CUMELLAS RIBÓ

L'HEREU RIERA (Danza popolare) CUMELLAS RIBÓ

NON - NON NONETA. LA MARE DE DEU (Ninna nanna) ROMEU

Solo per soprano, sig.na Ensenyat

CANÇÓ DE NADAL (Canzone di Natale) ROMEU

LA NINA I EL MOLINER (La bambina ed il mugnaio) PÉREZ MOYA

EL CANT DELS OCELLS (Il canto degli augelli) MILLET

Solo per soprano, sig.na Fornells

ELS TRES TAMBORS (I tre tamburi) LAMBERT

EL CAÇADOR I LA PASTORETA (Il cacciatore e la pastorella) BOTEY

Solo per baritono sig. Crespo

LA NOSTRA VEREMA (La nostra vendemmia) MORERA

II.

PREGARIA A LA VERGE DEL REMEI (Preghiera alla Madna del Soccorso) MILLET

GLORIA IN EXCELSIS DEO (Della Messa della Madonna di Nuria) ROMEU

DIVENDRES SANT (Venerdi Santo) NICOLAU

OCELLADA (Il canto degli augelli) JANNEQUIN (15.. - 15..)

MADRIGALE AD UN DOLCE USIGNUOLO BANCHIERI (1565-1634)

SCALDAVA IL SOL (Madrigale) MARENZIO (1550-1599)

CALIGAVERUNT OCULI MEI (Responsorio) VICTORIA (1540-1613)

CREDO della Messa di PAPA MARCELLO PALESTRINA (1526-1594)

(Facsímil dels programes de propaganda)

De la consagració de l'«Orfeó Català»

L'Epíleg de Roma

A l'Olympia

El triomf complet del nostre Orfeó Català a Roma i aquesta triple consagració que li desitjàvem i pressentíem, la de la fe, la de l'art i la del patriotisme, és el consol més gran que en aquests temps actuals als catalans, sense distinció, ens podia ésser concedit.

El mestre Millet, que indubtablement viu ara uns moments potser els més transcedentals de la seva vida, ens torna ara esplendorosament a Barcelona, cap i casal dels nostres ideals, les cançons consagrades amb tota l'aureola, amb tot el perfum, amb tota la virtut mateixa dels moments sublims, inefables, històrics de la seva consagració.

Una representació integral de la veritable Catalunya emplenà dijous al matí, de gom a gom, la vastíssima rotonda de l'Olympia. Més gran hagués estat!.. El nostre poble sentia viva fretura de retrobar-se davant l'Orfeó Català que tan plenament, que tan dignament, dóna forma i encarna el pregon sentir de la raça i de la terra.

Ultra el goig tan íntim de poder escoltar les cançons nostres, bellament treballades i admirablement cantades, hom sentia ara l'ardent desig de testimoniar a l'Orfeó Català, heroi d'aquests dies memorables, tota l'admiració, tot l'afecte, tot l'agraïment que li són deguts, i era a l'ensemps, aquest testimoniatge a la més alta i a la més popular de les institucions representatives de la nostra espiritualitat, un acte d'afirma-

ció als nostres sentiments més íntims i a les nostres més pregones aspiracions, que no oblidà el Sant Pare en sa benedicció, i un acte de fe absoluta en l'esdevenidor.

De molts anys ençà sabíem tots els mèrits i la valor de l'Orfeó Català. Mai com ara aquests mèrits i aquesta valor els hem vist créixer i multiplicar-se amb la força mateixa d'un símbol. Podríem dir que es troba ara l'Orfeó Català en el seu «punt dolç». Els catalans que tenim la sort de poder viure i plasmar juntament amb ell aquests moments de tan alta perfecció i de tan viva significació, podem sentir com amb les

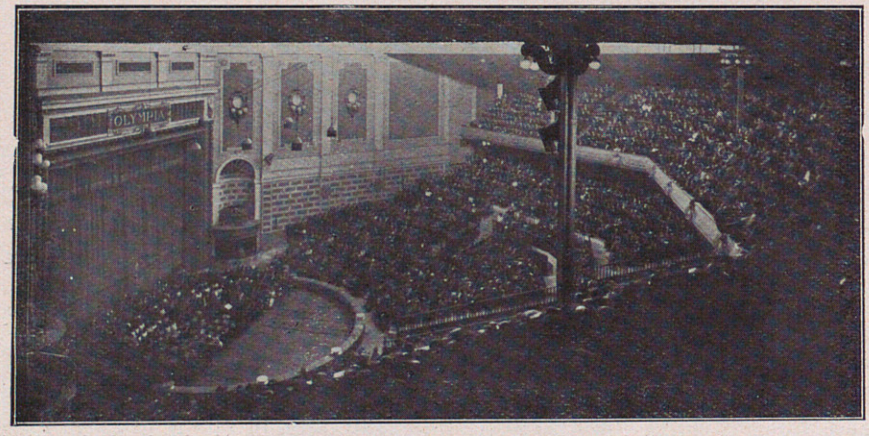

El concert a l'Olympia

meravelloses, mestrívoles harmonies de l'Orfeó Català tota l'ànima se'ns commou; tota l'ànima se'ns desperta i se'ns refà; tota l'ànima se'ns forja i cobra el seu tremp de raça en la fornal d'aquestes veus llampeguejants, d'aquestes veus arborades, d'aquest igni esperit que és En Millet, qui les fa sorgir de la terra eixuta amb grans gestos de lluitador, amb mirades escrutadores de vident, amb paraules inflamades d'apòstol i de profeta.

Res, actualment, tan finament sensible a les secretes i més recòndites palpitacions dels nostres cors i del nostre esperit català com aquest estol de veus, agermanades i confoses, agitades pel braç con-

ductor del mestre Millet. Res tan finament expressiu, res tan poderosament evocador i interpretador d'allò que canta i cantarà perennement en la nostra ànima catalana, com aquest benhaurat Orfeó Català que retorna de la Ciutat Eterna amb la més alta consagració que pugui ésser obtinguda en aquest món.

Cada cançó de les seves és un replec dels nostres sentiments, una guspira dels nostres anhels, un estel de les nostres esperances, una celístia de la llum que tots cerquem, un camí vers la terra promesa on Déu ens guia, un perfum de les virtuts que han de salvar-nos, una llàgrima de dolor que ha de redimir-nos, una pregària de la fe que ha de fer-nos immortals.

A cada un de nosaltres ens parlen les cançons de l'Orfeó de tal faisó, que cadascú les comprèn i les sent intensament, segons ell és d'acord amb el que creu i amb el que espera; amb el que disfruta i amb el que sofreix. L'Orfeó Català és de tots, xics i grans, perquè tots hi trobem en ell, radiant i viva, la nostra ànima exaltada i sublimada.

Tot això pensava el dia de l'Ascensió, perdut en mig de la immensa gentada que, a l'Olympia, bategava a l'unison amb els cants redemptors de l'Orfeó Català. Del programa, de les cançons, què en diríem que no ho hagi dit tothom ja?... Aquests concerts memorables i significatius, epíleg dels dies lluminosos d'Itàlia, són per damunt de tota crítica.

Ells, amb la triple corona de glòria que porta de Roma l'Orfeó Català, marquen uns dels moments més sublims i més transcendentals de la nostra història. — (Ll.)

Al Palau de la Música Catalana

El segon dels dos grans concerts que acaba de donar l'Orfeó Català, reproduint integralment els programes executats a la gran sala «Augusteo» de Roma, tingué lloc diumenge a la nit al Palu de la Música Catalana.

Tot el que diguérem després del primer d'aquests concerts, celebrat a l'Olympia, hauríem de repetir-ho ara.

Les localitats s'esgotaren ben aviat. Al matí la cua per a poder ad-

quirir entrades generals fou, des de les primeres hores de despatx, fabulosa, agafant tota l'extensió del Passatge Cameros fins a l'edifici de la Caixa de Pensions.

La gran sala d'audicions del Palau estava a la nit plena de gom a gom d'un públic enfervorit, apassionat i entusiasta. La massa choral aparegué de gran gala; els homes amb vestits negres, les noies abillades amb vestits blancs i tocades amb l'escaient mantellina blanca. L'aparició dels cantaires amb la seva gloriosa senyera promogué veritables tempestes d'aplaudiments. El mestre Millet fou rebut amb llargues aclamacions. «El cant de la senyera», l'himne dels orfeons de Catalunya, fou escoltat religiosament, de peu dret tothom.

El programa es descabdellà magníficament, havent-se de repetir diverses cançons. Moltes més se n'haurien repetit, però fou precís tenir en compte l'extensió del programa.

Les cançons populars obtingueren un èxit franc, com també la bella sardana «La nostra verema», del mestre Morera.

La «Pregària a la Verge del Remei», cantada per les noies, produí, com sempre, profunda emoció i causà també, com de costum, el millor efecte el «Glòria de la Missa de la Mare de Déu de Núria», de mossèn Romeu, que fou precís repetir.

Les veus dels nois de l'Orfeó són d'un timbre deliciós; canten aquests nois amb una facilitat, una puresa d'estil i una afinació perfectes.

Després del magne «Divendres Sant» una llarga i molt efusiva ovació fou tributada al mestre Nicolau, el qual assistia al concert. Bé se la mereixia el mestre venerable que ha aportat, amb el seu gran cor i el seu clar talent, els millors joiells al repertori de l'Orfeó Català.

La darrera part, amb aquelles cinc obres mestres de Jannequin, Banchieri, Marenzio, Victoria i Palestrina, fou la part verament selecta i exquisida.

«L'ocellada», els dos «Madrigals», el responsori «Caligaverunt oculi mei» i l'imponent «Credo de la missa del Papa Marcel», totes elles obres cabdals en llur gènere, obtingueren la més perfecta i magistral execució i interpretació que hom pugui somniar.

El públic, en un deliri d'entusiasme, prorrompé al final del concert

en un seguit interminable d'aplaudiments, de crits, d'aclamacions, ovacionant el mestre Millet i a tots els seus cooperadors els cantaires i els altres mestres de l'Orfeó Català. Aquest triomf de l'Orfeó Català tan unànime i tan complet, tant a Roma com aquí, deixa un record inesborrable i constitueix per ell una de les més transcendentals i memorables pàgines de la seva gloriosa història. Les arrels de l'Orfeó són profundes, profundíssimes en l'ànima del nostre poble, perquè ell, com deixà escrit un dia el gran Guimerà, «ha ensenyat sempre d'estimar als qui no en saben».—(LL.)

No havent-se pogut celebrar, pels motius prou coneguts, la sessió-concert que l'"Orfeó Català" havia preparat en obsequi a tots els qui generosament contribuïren a les despeses de la seva excursió a Roma, la Junta Directiva, en reprendre ses tasques (després de la temporal clausura de la Societat), acorda ofrenar la publicació de l'historial del romiatge als socis i amics cooperadors d'aquella gesta, demés de consignar-hi llurs noms en llista d'honor i en testimoni del més pregon agraïment.

EL SECRETARI, PASQUAL BOADA

EL PRESIDENT, JOAQUIM CABOT

(Acta de la sessió del 22 d'Octubre del 1925)

Llista de cooperadors al romiatge de l'«Orfeó Català»

Abadal, Raimond de
Alandí, Joan
Albiñana, Vda. de Joaquim
Alella, Marquès de
Almirall, Joan
Alvarez, Pere
Albó, Ramon
Amat, Jaume
Antich, Anton
Anzizu, Josep M.
Arrau, Miquel C.
Armenteras, Josep
Armet, Manuel
Arajol, Josep M.
Arnó,Maristany
Assoiació de Música "da Camera"
Atcher, Joaquim
A. T.

Bach Escofet, Josep
Badiella, Emili
Balanzó, Llorenç de
Balanzó Pons, Josep M. de
Barella Miquel
Barrera Maria, Vda. Portabella
Barceló Pallarés, Pere
Bassegoda, Bonaventura
Batlle i Gené, Anton
Blanc, Josep M.
Bernadàs Francesc
Bertrand i Serra, Eusebi
Bertrand i Musitu, Josep
Bertrand, Joan
Bestit i Rovira, Frederic
Boada i Nogués, Pasqual
Boguñà Boguñà, Joan
Boguñà, Josep
Bonet, Abel
Bonet, Ciriac
Bonnemaison, Vda. Verdaguer, F.
Bonet i Espasa, Domingo
Borràs Quintana, Josep O.
Boix i Puigventós, Francesc
Boix, Vicens
Botey, Josep
Bou i Giol, Joan
Bros Juncadella, Valentí
Brufau, Antoni
Brugarolas, Gillem
Brunet Prades, Joan
Bultó, Francesc
Busquets Jané, Joan
Busquets, Josep
Burés, Francesc
Buscà, Gaietà
Buxó Pujadas, Tomàs
Buxareo Oribe, Fèlix

Cabot, Dionís
Cabot i Rovira, Joaquim
Cabot i filla, Josep
Capmajó, Antoni
Canals, Joaquim
Canals Arrieta, Manuel
Calduch Pujada, Josep
Campabadal, Josep
Cambó, Francesc
Campos, Josep
Cañas i Ferrer, Pere-Joan
Capella, Josep M.
Cardona Penella, Enric
Cardús, Josep

Carles-Tolrà, Emili
Carles-Tolrà, Josep M.
Carné, Jaume
Carreras, Joaquim
Carreras Bulbena, Josep Rafael
Casamada Mauri, Jaume
Casanovas Gibert, Miquel
Casanova, Joan Bta., Pvre.
Casals Maristany, Ignasi
Cassasas, Antoni
Castellà, Josep i Ramon
Castellà, Enric
Castellvell, Joan
Castillo Sitjà, Lluís
Centre Catòlic de Sant Pau
Cerdà, Andreu
Clapers Berenguer, Germans
Cirera i Prim, Josep R.
Civil, Pere
Cogul, Josep M., Pvre.
Colom Ribé, Manuel
Colomer Tutau, Antoni
Colomer i Volart, Josep
Colomer, Pere, Prev.
Comas i Puig, Josep
C. F., P.
Conde, Carles
Cortés Clavé, Ramon, Pvre.
Corominas Muntanya, Pere
Corominas Josep, Pvre.
C. de T.
Costa Norta, Manuel
Creixell, Josep M.
Crespo, Ramon
Crespo, Manuel
Creus, Jaume
Cumellas Franquet, Joaquim
Chalaux, Josep

Dalmau, Joaquim
Damians, Anfòs
Darné, Joaquim
Domènech, Anselm
Domènech, Francesc
Domènech, Vda. Planella, Josepa
Duran i Ventosa, Claudi
Durany Farré, Jaume

Elias, Pere
Escardíbul, Josep
Escayola, Lluís
Estany, Martí

Fàbregas, Francesc, Dr.
Farrerons, Ramon
Feliu i Codina, Joan
Ferrer-Vidal, Lluís
Ferran Tuset, Josep
Folch i Torres, Josep M.
Folch i Torres, Ignasi
Folguera i Duran, Manuel
Font, Frederic
Fontanills, Josep
Freixas, Francesc
Freixas, Narcisa
Figueras Dotti, Lluís
Fins Rovira, Raimond
Fuentes, Enric de

Gallard, Faustí
Garcia, Miquel
Garí Cañas, Josep
Garí Gimeno, Jordi
Garí Gimeno, Josep
Garriga de Gallardo, Montserrat
Gaspar i Palanca, Miquel
Gibernau, Josep
Gibert Mateus, Francesca
Giné, Joan
Giralt, Laureà
Giralt Fàbregas, J.
Giralt, Joan
Girbau, Jaume
Girona, Vda. Bertran, Manuela
Girona, Vda. de Ignasi
Godó, Florinda i Glòria
Godó, Oleguer
Gomis, Josep A.
Grau Sàbat,, Josep
Grau Sàbat, Ramon
Guardia, Jaume
Guarino, Vda. de Ricard
Guarro, Lluís
Guarro, Maria
Guilló, Enric

Henrich, Manuel
Herrero S. A., Casa Josep
Hombravella, Francesc
Hostench, Joaquim

Icart Mayol, Josep

Jansà, Tomàs
Jeremias, Miquel
Jorba Romanyà, Emili
Jover, Lluís
Julià, Ramon, Pvre.

Latorre, Miquel
Luandra, Pere

Lladó, M.
Llamusi, Jaume
Llavallol Gasull, Víctor
Llibre i Serra
Llimona, Joan
Llimona, Josep
Llobet, Miquel
Llobet, Tomàs
Llobèra, Artur
Llongueras, Joan
Llop, Josep
Llort, Francesc

Majem, Higini
Majó, Vda. de Joan
Maluquer, Manuel
Marquès, Manuel
Maristany de Millet, Agueda
Maristany, Comte Lavern, Pere
Marín Balmas, Martí
Mansana, Josep
Marshall, Frank
Mas, Joan, Pvre.
Massot, Josep
Matheu, Francesc
Massip, Joan
Mayol, Bru
Maymó, Vda. de R. Vila, Carme
Medina, Josep
Mensa, Vda. de Riu, Teresa
Mercè, Ferran
Millet Estapé, Eugeni
Millet Estapé, Francesc
Millet Estapé, Tomàs
Millet Maristany, Joan
Millet Villá, Pere A.
Millet Villà, Salvador
Miquel, Alfons
Mir i Batllori, Llorenç
Mir Pujol, Joan
Miracle, Frederic J.
Molins, Joan
Monegal i Nogués, Josep
Monfort, Francesc
Montané, Enric
Moragas, Vicens de
Morató i Senesteve, Rafael
Muset Ferrer, Josep, Pvre.
Mutlló, Esteve

Nicolau Turró, Josep
Nonell, Francesc
Nualart, Ramon

Oller, Ramon
Oriol, Joan

Pahisa, Pere
Pagés i Rueda, Pere
Pallarés, Ferran
Pallé, Arcadi
Parrot Planella, Maria
Patxot i Jubert, Rafael
Perera Vives, Josep
Perpiñà, Joan i Ferran
Pla Alegre, Enric
Pla i Deniel, Narcís
Planas Prats, Eduard
Planella, Lluís
Pibernat Martí, Artur
Piella, Francesc
Prim, Vda. de Cirera, M. Antonia
Pich i Pon, Joan
Pons Pla, Francesc
Pons Casajuana, Magí
Pons Mumbrú, Pere
Pons, Joan
Poveda Salas, Joan
Prat Masdeu, Pere
Prat Pons, Pere
Prat, Macià
Prats, Lluís
Prats Sabaté, Josep
Pujol Aleu, Joan
Pujol Colom, Josep
Puig Carcereny, E.
Puig i Valls, Narcís
Pujadas, Domingo
Puncernau, Ramon

Puig i Esteve Josep
Puigdengolas, Esteve

Rabell de Patxot, Lluïsa
Ramon, Adela
Ramon, Eugeni
Ratés i Llutgart, Miquel
Renart, Joaquim
Ribalta, Joaquim M.
Ribas i Ribas, Enric
Ribas, Clara
Ribas Pujol, Pere
Ricart, Vda. Amat, Maria
Riera Sala, J.
Rifà, Eduard
Rifà, Jaume
Rius i Torres, Gabriel
Rius Fontanals, Ramon
Riva i Garcia
Roca, Pilar
Roca Mataró, Ramon
Rodés, Felip
Rodón, Josep
Roig i Bergadà, J.
Roig, Josep
Roig de Vilardaga, Carme
Roig i Niqui, Francesc
Roig i Niqui, Jaume
Roig i Niqui, Sever
Roig i Puñed, Jaume
Rosell, Mateu
Romeu Rosich, Joan
Rota Castells, Vicens
Rovira Gayrís, Josep

Sacrest, Pere
Sagrera, Lluís
Sagrera, Josep M.
Sala, Esteve
Salvat i Espasa, Manuel
Salvat i Espasa, Josep
Sanchis Ros, Enric
Serra, Artur J.
Serra, Joaquim
Serra, Pere
Serrahima, Lluís
Sellarés, Francesc
Segura, Vda. de Santiago
Sensat, Francesc, Pere i Agustí
S. Ll.
Sindreu, Salvador
Soldevila Casas, Josep
Soler i March, Leonci
Soler Maymó, Joan
Sorribas, Sebastià

Tarrés Capdevila, Joan
Ticó, Angels i Delfina
Tintoré, Joaquim
Torné, Enric
Torres i Grau, Jaume
Torrens Dagués, Joan
Torrus, Josep
Tort Matamala, Vicens
Traid, Josep
Tusell, Maties
Tusell, F. Xavier
Tusquets, Joan A.

Uriach i Companyia

Valeri, Artur
Valls Carbonell, Salvador
Valls Martí, Manuel
Vendrell, Josep
Ventosa i Calvell, Joan
Ventosa i Roig, Josep
Ventura Llobet, Llorenç
Verdaguer, Alvar
Vial, Andreu
Vidal i Ribas, Eduard
Vidal, Ignasi
Vidal Iborra, Narcís
Vidal Vidal, Sebastià
Vidal ,Vicens
Vilà, Germans
Vila, Lluís
Vilanova, Santiago
Vilar i Viguer, Pere
Vilardaga i Buxó, Josep
Vilardaga, Vda. Casarramona, Teresa
Vilaplana Pagès, Manuel
Vilaresau, Marcelí
Vilumara Bayona, Francesc
Villanueva, Francesc
Vives, Rafael
Voltà, Josep

Zaragoza, Octavi

A. López-Llausàs, impressor
Diputació, 95 - Barcelona

El dissabte, dia 2 de Maig (a l'hora que oportunament s'avisarà), tindrem el gran goig d'assistir a una Missa celebrada pel Sant Pare en una de les capelles del Vaticà. S'està gestionant poder rebre la Sagrada Comunió en aquest acte, durant el qual entonarem els nostres cants religiosos. S'està gestionant també l'ésser rebuts en audiència particular per Sa Santetat, per a oferir-li l'homenatge dels cants de la nostra terra. (Recordem que la indumentària pròpia d'aquests actes és al trajo negre o molt fosc; les senyores amb mànegues llargues, sense escot i amb mantellina.)

El Diumenge, dia 3 de Maig, assistirem a una Missa en la Basílica de Sant Joan de Letran, durant la qual cantarem cançons religioses. S'avisarà oportunament l'hora.

El dimarts, dia 5 de Maig, Primer Concert a la gran sala «Augusteo», situada a la Via dei Pontifici. La massa choral tindrà tramvies especials o altres vehicles per a anar-hi des de l'Hotel Pinetta (Piazza Galeno), on estarà allotjada en sa totalitat.

El concert començarà a les 5 en punt de la tarda.

Es recomana als cantaires s'abstinguin d'enraonar en el curt espai de temps que queda entre les obres; també es recomana que els canvis de lloc, durant el concert, es facin ordenadament, assenyadament, sense remoure cadires i fent el mínim soroll possible.

No entregar els papers als Caps de corda fins al final de cada part.

El dijous dia 7 de Maig, Segon Concert en el mateix lloc i hora.

Ultra aquests actes, en dia, hora i lloc que ja es precisaran, tindrem l'honor d'ésser rebuts per la «Pontificia Scuola Superiore di Musica Sacra» i la «Società Polifonica Romana» que dirigeix el gran amic de l'ORFEÓ i sapient mestre Monsignor Raffaele Casimiri. Assistirà a aquest acte l'Eminentíssim Cardenal Bisleti, Protector de les Associacions Cecilianes del món, essent l'ORFEÓ CATALÀ considerat una d'elles. En aquesta sessió farem sentir als nostres amics romans alguns cants de la nostra terra.

Altres ocasions d'actuar col·lectivament poden presentar-se que en aquests moments no preveiem; **preguem, doncs, a tothom posi atenció als avisos que s'aniran circulant i procuri enterar-se, prop dels Mestres, de la tasca a fer cada dia.**

No cal dir que fora dels actes col·lectius, tothom queda en llibertat per a passejar i visitar les innombrables belleses de Roma. Es recomana, però, abstenir-se d'una excessiva agitació que, originant cansament, es traduiria en perjudici per a les veus i la tasca artística importantíssima que hem d'acomplir en valdria menys. **Esperem que ningú farà res que desdigui d'aquell seny i cordura característics en nostra raça.**

El dijous, dia 7 de maig, s'hauran de preparar les maletes abans d'anar a dormir.

El divendres, dia 8, a les cinc del matí tothom deurà haver-se llevat per a acudir als menjadors a desdejunar-se. De dos a tres quarts de sis acudiran els auto-cars que ens transportaran a l'estació. Tingueu a punt el talonari per a entregar el taló corresponent.

A l'estació de Roma, abans de pendre el tren, recollirem, a canvi d'un taló, una bossa amb el dinar corresponent a aquell dia.

Sortirem de Roma a les 6.50 del matí, i, amb parades aproximadament semblants a les de l'anada, arribarem a Gènova a les 8 de la nit.

Allí, en el restaurant de l'estació o altra que ja s'indicarà, soparem.

Sortirem de Gènova a les 10 de la nit per a arribar a Ventimiglia a les 2.30 de la matinada.

Com en el viatge d'anada, a l'estació de Ventimiglia haurem de passar la duana i revisió de passaports.

Sortirem de Ventimiglia a les 3.20 per a arribar a Marsella cap a les 8 del matí.

A Marsella ens aturarem una hora per a pendre el desdejuni de cafè amb llet al restaurant de l'estació.

Arribarem a Cette a les 12.13 del migdia. Allí ens aturarem dues hores, que aprofitarem per a dinar, en restaurants si és possible, o amb bosses.

Sortirem de Cette a les 2.15 de la tarda. Passarem per Narbona a les 3.34 (14 m. de parada).

Arribarem a Portbou a les 6.25, hora francesa.

A Portbou tindrà lloc el darrer pas de duana i revisió de passaports.

Abans de pujar al tren, recollirem amb el darrer taló del carnet una bossa contenint el sopar.

Sortirem de Portbou a les 6.10 (hora espanyola) i arribarem a Barcelona a les 9.30 de la nit del dia 9 de maig de 1925.

Que Déu sigui amb nosaltres!

Al present Pelegrinatge de l'**Orfeó Català**
li ha estat concedit el privilegi de guanyar el
JUBILEU DE L'ANY SANT
amb dues soles visites.

ARTS GRÁFIQUES, S. A. SUCCESSORS D'HENRICH I C.ª

Pelegrinatge
de
l'ORFEÓ CATALÀ
a Roma
amb ocasió de l'Any Sant

29 Abril ✤ 9 Maig de 1925

INSTRUCCIONS GENERALS

Articles del Reglament de la Secció Choral que cal recordar

ART. 24. Quan el cos choral surti de Ciutat haurà de seguir l'itinerari i fer el viatge en la forma disposada per la Junta Directiva. Durant el viatge els choristes no podran cantar a chor, ni fer broma estrepitosament a l'objecte de conservar les facultats vocals i guardar la compostura precisa en tots els actes de l'ORFEÓ.

ART. 25. Si fos precís allotjar els choristes per grups en diferents domicilis o en conjunt en un sol edifici, no podran abandonar son domicili sense permís del Director, del Cap de corda o de qui representi al Director.

ART. 26. El chorista que durant una excursió no compleixi exactament les ordres del Director o dels seus delegats serà amonestat una vegada, i en cas de reincidència quedarà immediatament separat del Cos choral i des d'aquell moment correran per compte seu totes les despeses que faci per viatges i manutenció.

ART. 27. Quan un chorista tingui un motiu qualsevulga de queixa, sia en el lloc que sia, forçosament ha de posar-lo en coneixement del Director o del President, o de qualsevol individu de la Junta que el representi, i aquests deuran curar de donar satisfacció al chorista si el motiu és fonamentat.

El dimecres, dia 29 d'abril de 1925, **no més tard de les sis del mati,** tots els choristes, acompanyants i agregats deuran ésser a l'estació de França, havent ja esmorzat o portant el necessari per a fer-ho en el tren.

No es pot dur altre bagatge que maletes i sacs de mà.

Els Mestres senyors Comella i Tomàs entregaran la contrassenya-bitllet als nois.

Els homes la recolliran dels Caps de corda respectius.

Les senyoretes i acompanyants la recolliran del Tresorer, senyor Tomàs Millet.

El tren especial, tant aquí com a França i Itàlia, estarà compost de vagons de segona classe i un de primera, destinat aquest darrer a ésser ocupat per les persones que tinguin contrassenya-bitllet de dita classe.

Els expedicionaris deuran abstenir-se de passar d'un vagó a l'altre durant la marxa del tren, per a evitar accidents desgraciats.

El tren sortirà de Barcelona a les 6,25 del matí i, passant pel litoral, no farà altres parades que les següents: Mataró, un minut; Arenys, 3 m.; Empalme, 3 m.; Girona, 3 m.; Flassà, 1 m.; Sant Miquel, 5 m.; Figueres, 1 m.; Portbou, 5 m.

Arribarem a **Cerbère,** primera estació francesa, a les 10.21 del matí (169 quilòmetres de Barcelona).

En aquella estació hem de passar per la duana per a la revisió de l'equipatge.

La duana francesa és molt rigorosa amb els articles nous, subjectes al pagament de drets.

No es pot portar, doncs, altres objectes que els que es puga demostrar que són d'ús personal.

No es pot portar altre tabac que el més just per al consum del dia, i cal mostrar-lo així que ho demanin.

Les senyores i nois no poden portar tabac.

Després de passada la duana, es farà la revisió dels passaports.

Totes les persones inscrites en el passaport col·lectiu (cantaires, acompanyants i altres), **s'aplegaran en el lloc que'ls indicaran individus de la Junta Directiva, disposats per a la revisió en la forma que determini l'Administració francesa.**

Les persones proveïdes de passaport individual, faran la revisió en l'oficina especial i forma acostumada.

Feta la revisió de passaports, cada u deurà recollir en el restaurant de l'estació, i a canvi del taló corresponent, una bossa contenint el dinar.

Aleshores passarem a ocupar el tren francès, el qual sortirà de Cerbère a les 12.55, hora francesa. (L'horari francés és una hora avançat del nostre.)

Passarem per Rivesaltes a les 2 i 2 minuts (8 m. de parada); per Narbona a les 3.12 (10 m. de parada); per Cette a les 4.40 (10 m. de parada) i arribarem a Marsella a les 8.55 de la nit (548 quilòmetres de Barcelona).

A Marsella tothom deurà baixar del tren (deixant-hi l'equipatge, que serà degudament guardat per personal de la Casa Herrero), per a dirigir-se amb tot l'ordre possible, a fi de no perdre temps, al Restaurant Colbert, no lluny de l'estació. Allí soparem, recomanant-se també el més gran ordre per a poder enllestir aviat. En el Restaurant s'haurà d'entregar el taló corresponent. Cal, doncs, que tothom porti a sobre el talonari.

Havent sopat, i també amb activitat ordenada, retornarem a l'estació. Ningú deu separar-se, per cap motiu ni raó, del grup o comitiva que formarem. El qui ho faci s'exposa a no poder entrar a l'estació, car el nostre tren és especial.

En tornar a pujar al tren per a passar-hi la nit, els homes s'abstindran de pujar en els cotxes destinats a les senyores.

En l'estació de Marsella hi hauran coixins de lloguer, el preu dels quals és de ***dos francs.***

Sortirem de Marsella a les 11.5 de la nit.

Arribarem a Ventimiglia, estació fronterera d'Itàlia, a les 4.10 de la matinada (808 quilòmetres de Barcelona).

A Ventimiglia haurem de passar novament per la duana, italiana ara, i per la revisió dels passaports, per a lo qual regiran les mateixes instruccions que per al pas de la duana i revisió de passaports a França.

Tot seguit entrarem al restaurant de l'estació, on ens serviran el desdejuni de cafè amb llet, a canvi del taló corresponent. Cal aprofitar molt el temps, puix que la parada a Ventimiglia serà no més que de 50 minuts.

Anirem immediatament a ocupar el tren italià i sortirem de Ventimiglia a les 5 del matí.

Passarem per Savona a les 7.56 (4 m. de parada).

Arribarem a Gènova a les 9.15 (973 quilòmetres de Barcelona). Allí el tren s'aturarà 55 minuts, que aprofitarem per a pendre una tassa de caldo calent en el restaurant de l'estació. No oblideu el talonari, per a poder entregar el corresponent taló.

Sortirem de Gènova a les 10.10 del matí.

Abans d'arribar a Spezia i en el tren mateix s'entregarà a cada u una bossa contenint el dinar.

Arribarem a Spezia (1,063 quilòmetres) a les 12.50 del migdia. Ens aturarem 37 minuts; anirem al restaurant de l'estació a pendre una tassa de caldo calent (penseu amb el taló) i, retornats al tren, dinarem.

Sortirem de Spezia a la 1.27 de la tarda.

Passarem per Pisa a les 3.10 (11 m. de parada) i per Grosseto a les 6.45 (8 m. de parada).

Passada aquesta estació i en el tren mateix, es repartiran les bosses contenint el sopar.

Arribarem a Roma (1,472 quilòmetres de Barcelona) a les 11 de la nit del dijous, dia 30 d'abril.

A l'estació hi hauran auto-cars disposats per a transportar-nos als hotels que haurem d'ocupar durant la nostra estada. Per a ocupar lloc en els auto-cars, s'haurà d'entregar el taló corresponent.

Es recomana a tothom el més gran ordre i disciplina; que ningú pugi als auto-cars sense que persona autoritzada (Mestres o Junta Directiva) els ho digui. D'aquesta manera podrem fer el trasllat amb tota rapidesa.

En els hotels, cada u ocuparà la cambra que li haurà estat designada. Tota reclamació, per qualsevulga deficiència que s'observi, deurà adreçar-se als Mestres o individus de la Junta Directiva.

Cada u deurà entregar, quan li reclamin, el taló corresponent a l'estada en els hotels.

Els actes col·lectius que celebrarem a Roma, seran els següents:

AUGUSTEO

MUNICIPIO DI ROMA

REGIA ACCADEMIA DI S. CECILIA

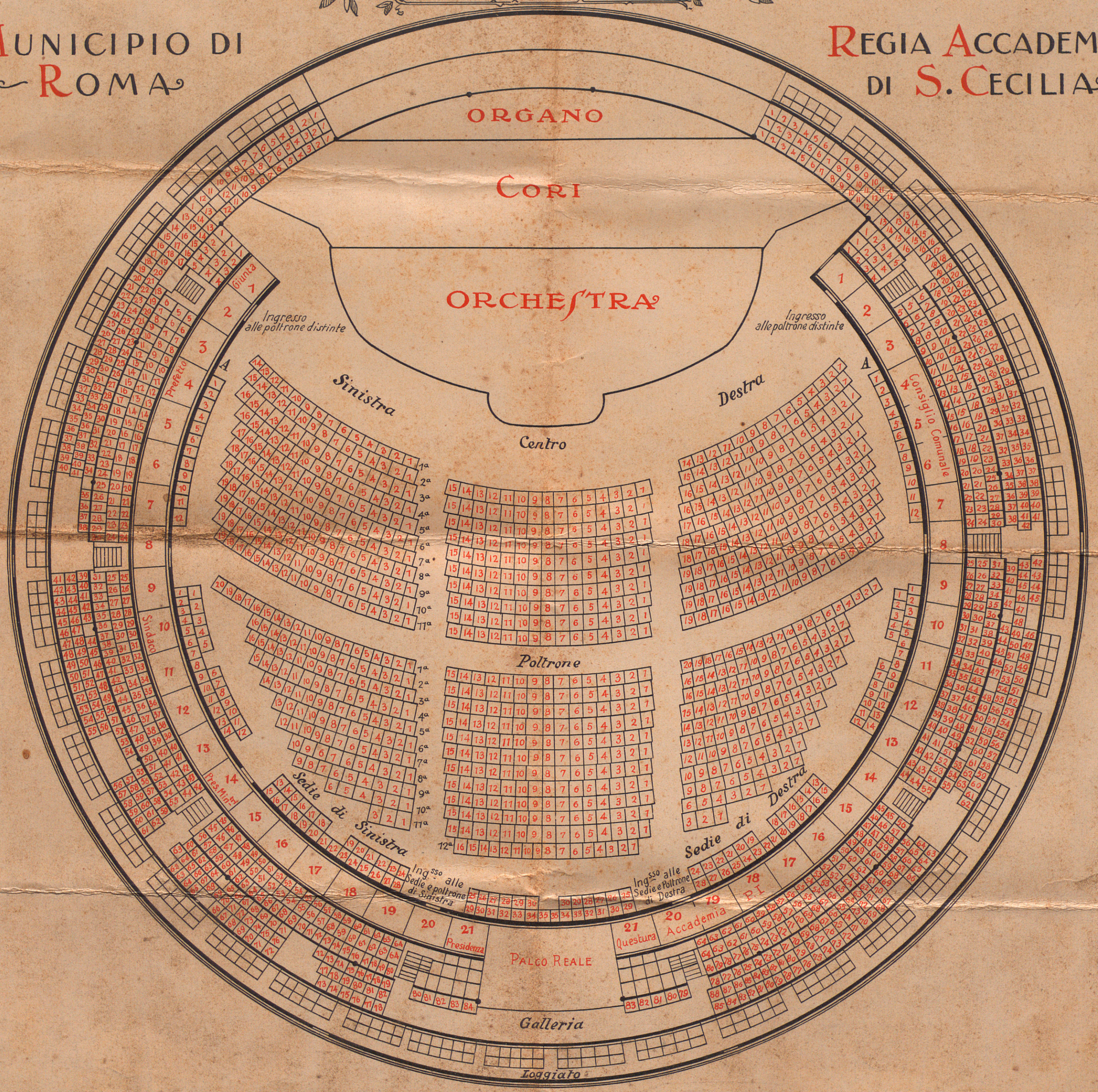

STAB. EVARISTO ARMANI - ROMA

C.

Barcelona 10 maig 1925

Amic Millet

Ahir a la vostra arri-
bada de Roma, la gentade
me va privar de podervos ven-
re, estrengervos la ma i
felicitarvos, lo que faig
avui, de tot cor.

Vostre

R. Cuvorra

Sr. President de l'"Orfeó Català"

Present

Honorable senyor: Davant el triomf de vostre Orfeó, la nostra modesta entitat se sent lògicament emocionada i orgullosa. El vostre triomf és nostre, car és de Catalunya.

El mestre Millet, home simbòlic, ha dut en el seu pelegrinatge el cor i l'esperit dels veritables catalans, i de Catalunya tota; més li volem dir nostre Millet, amb el lògic egoisme, car els grans patricis son de tot el poble, el qual els consagra amb el mes pur amor.

Reben la mes cordial felicitació com modesta del cor La Violeta de Clavé

Ciutat 14 de Maig 1925

El President
Ernest Cuiso

El Secretari
Pere Calvo

ENTITAT CORAL
La Violeta de Clavé
BARCELONA

REGIA ACCADEMIA DI SANTA CECILIA

IL PRESIDENTE

Roma, 30 maggio 1925

Ill.mo Signor PRESIDENTE
dell'ORFEO' CATALA'
B A R C E L L O N A

Signor Presidente,

Le espressioni di così calda simpatia che V.S. ha voluto trasmettermi a nome dell'Orfeò Català sono giunte a me e all'Accademia particolarmente gradite.

Le vostre esecuzioni veramente meravigliose per la bellezza delle voci, la sicurezza dell'intonazione, la varietà del repertorio, la purezza dello stile, la perfezione della fusione, hanno destato in tutto il pubblico, in tutti gli artisti, in tutta la stampa, un senso unanime di ammirazione di cui sono lieto e fiero di rendermi interprete.

A noi tutti è soltanto rincresciuto che la stagione già avanzata, dopo una lunghissima serie molto densa di concerti, non ci abbia consentito di ricevervi in quel modo che Voi meritate, e che sarebbe stato il più vivo nostro desiderio.

A me particolarmente duole poi di essere stato assente al vostro arrivo e di aver soltanto potuto udire gli ultimi pezzi del secondo concerto, sufficienti però a ridestare in me quei sentimenti che già avevo provato allorchè udii l'Orfeò Català a Parigi.

Non ci parlate dunque di ospitalità, poichè sentiamo che non è stata quale avremmo voluto. Restano però in noi raffozati i sentimenti di naturale simpatia che già a Voi ci legavano e che ci fanno vivamente desiderare un vostro pronto ritorno in condizioni più favorevoli, sicuro che ritroverete a Roma un immenso trionfo.

Con la più alta e cordiale stima

R. ACCADEMIA DI S. CECILIA
IL PRESIDENTE

P. Sirio

Questionario da riempirsi per ogni Pellegrinaggio

Pellegrinaggio Orfeó Català *da* Barcellona

Nazione Spagna *Diocesi* Barcelona *Provincia* Barcelona

Arrivo a Roma: giorno 30 *mese* Aprile

Partenza da Roma: giorno 8 *mese* Maggio

Numero totale dei Pellegrini 450

Di questi quanti viaggiarono collettivamente 410

Quanti per loro conto, unendosi a Roma ai primi 40

Numero dei compaesani residenti a Roma che si unirono 12

Nome e sede dei Vescovi che vi presero parte

Numero dei Sacerdoti che vi presero parte 13

Nome del Direttore Spirituale del Pellegrinaggio Josep Forrent Felipense

Nome del Direttore tecnico (o Agenzia) José Herrero Sdad. A.

Numero delle visite fatte nelle Basiliche di S. Pietro 3 *S. Paolo* 3

S. Giovanni 3 *S. Maria Maggiore* 3 *o in altre Basiliche sostituite a queste (Quali?)*

Data della Messa del S. Padre 6 Maig

Data dell'Udienza Pontificia 4 Maig

Funzioni particolari a cui assistettero nella Basilica Vaticana

Funzioni particolari:

al Colosseo

alle Catacombe (Quali?) visita i misses de comunió

nelle Chiese nazionali o patronali Missa cantada per l'Orfeó Català en la Basílica de Sant Joan de Latera

altrove Dos concerts a la sala de l'Augusteo — Recepció a la Pontifícia Scuola Superiore di Musica Sacra in Roma.

patrocinats per la Real Accademia di S. Cecilia

Visite ai Santuari: Quali? *quante persone?*

Commemorazioni, coincidenze Beatificació P. Josep Cafasso

Malattie e decessi tra i pellegrini Cap

№ 5177 ✻

Ingresso: Facciata della Basilica
(Ultimo Cancello a sinistra)

GRATIS

SOLENNE BEATIFICAZIONE

DEL VENERABILE SERVO DI DIO

GIUSEPPE CAFASSO

RETTORE DEL CONVITTO ECCLESIASTICO DI TORINO.

Domenica 3 Maggio 1925.

BIGLIETTO PERSONALE D'INGRESSO NELLA BASILICA VATICANA

PER LA FUNZIONE POMERIDIANA.

IL MAGGIORDOMO DI SUA SANTITÀ
PREFETTO DEI SS. PALAZZI APOSTOLICI
RICCARDO DE SAMPER

La Basilica si aprirà alle ore 4 pom.
La sacra Funzione incomincerà alle ore 5 1/2 pom.
Le **Signore** in abito rigorosamente accollato e velo.
È vietato di introdurre nella Basilica bandiere ed emblemi.
Il presente biglietto dovrà presentarsi aperto e conservarsi per essere mostrato ad ogni richiesta.

⊙3⊙

Tip. Vaticana, 15-4-1925.

Català

- Barcelona
- Josep — Filipense
- Maig
- visita i missa de comunió
Missa cantada per l'Orfeó Català en la Basílica de Sant Joan Laterà
- dos concerts chorals a la sala de l'Augusteo, patrocinats per la Real Accademia di S. Cecilia

- Recepció a la

- Beatificació

- Cap ~~(ninguna)~~

- Molt bon servei de f.c. i satisfets de totes les atencions i facilitats donades durant el trajecte, tant en les estacions, fonder i parades del cuns, com del personal ferroviari.

- Satisfets del servei de Fots els Hotels utilitzats que foren els Royal, Continental - Locarno i Pineta.

Italia

Barcellona
Giuseppe
Maggio
visita e messe di comunione
Messa cantata per l'orfeo Catala~~n~~ nella Basilica di San Giovanni Laterano
Due concerti corali a la sala dell'augusteo patrocinati per la Reale accademia di Sta Cecilia

Ricevimento a la

Beatificazione

nessuno

Molto buon servizio di ferrovia e soddisfatti di tutti i riguardi é facilità riceverte durante il viaggio tanto nelle stazioni, ristoranti e fermate del corso come pure del personale del treno

~~Soddisfatti~~ di tutti gli Hotel utilizzati ~~che furono~~ il Royal, Continental - Locarno e Pineta.

— Corporativament s'utilitzaren sols, els serveis tramviaris per a les visites jubilars, quedant molt satisfets de les facilitats i atencions trovades tant en l'element directiu com en el personal tramviari subaltern.

Colettivamente si utilizzò solamente i servizzi di tramvai per le visite giubilari, rimanendo soddisfattissimi delle facilità e cure ricevute tanto nel elemento direttivo come pure nel personale tramviario subalterno.

— Corporativament l'Orfeó assistí a la Missa celebrada per Mons. Cassimiri a la Basílica de Sant Joan Laterà, durant la qual va cantar algunes composicions religioses: també assistiren la quasi totalitat de pelegrins a les visites jubilars col·lectives, si be alguns les realitzaren particularment: demés s'assistí particularment també en diverses funcions religioses de Roma, quedant tots els pelegrins molt enfervorits i admirats de les meravelles de les esglésies i basíliques romanes, així com també ~~i molt especia~~ dels museus, dales i monuments, especialment de la del Vaticà.

Colettivamente l'Orfeo assistì alla messa celebrata per Mons. Cassimiri nella Basilica di San Giovanni Laterano, durante la quale cantò qualche composizioni religiose: assistirono quasi tutti i pelegrini alle visite giubilari colettive, se ~~ben~~ bene alcune le verificarono particolarmente, ancora assistirono particolarmente anche in diversi atti religiosi de Roma. rimanendo tutti i pelegrini ferventi e sorpresi delle maraviglie delle chiese e delle Basiliche romane, come pure dei musei gallerie e monumenti specialmente del vaticano

— Per l'Orfeó Català els fets més notables de la seva estada a Roma, foren la cordial acullida que li dispensà el S. Pare davant del qual va cantar dues composicions de música popular catalana i les paraules d'elogi i afecte que li tributà per les seves execucions, quals elogis es repetiren al final de la Missa que celebrà el S. Pare, durant la qual, l'Orfeó hi cantà varies composicions de música popular religiosa catalana.

També fou un ~~fet~~ acte notable per l'Orfeó, la recepció de la P. S. S. di M. S. in R. presidida pel ~~Cardenal Bisleti i el notable diploma~~ que la P. S. oferí a l'Orfeó.

Finalment l'Orfeó ha de remarcar com un fet notable de la seva estada a Roma, adhuc de la seva vida artística, l'éxit que assoliren els seus concerts chorals de música catalana, extrangera i polifónica que donà en la sala de l'Augusteo, dels quals s'ocupàren amb ~~elogi~~ singular ~~[illegible]~~ elogi i admiració tota la crítica de Roma i ~~[illegible]~~ ~~il lustre~~ rellevants personalitats ~~de l'art~~ del mon musical

I fatti più notevoli per l'Orfeo catala durante la sua permanenza a Roma fu la cordiale accoglienza che gli tributò il Papa in presenza del quale cantò due composizioni di musica popolare catalana e le parole lodevole e d'affetto che gli tributò per le sue esecuzioni, le quali lode si ripeterono nel finale della messa che celebrò il Papa durante la quale l'Orfeó Catala cantò varie composizioni di musica popolare religiosa catalana

Ancora fu un atto notevole per l'Orfeo il ricevimento della P.S.S. di M.S. in R. presidenzata per il cardinale Bisleti, e il notevole diploma che la P.S. offrì al Orfeo.

Finalmente l'Orfeo deve rialzare come un fatto notevole della sua visita a Roma complemento della sua vita artistica l'esito ottenuto per i suoi concerti corali di musica catalana, straniera e polifonica che diede nella sala dell'Augusteo dei quali si occupò con singolare elogio ed admirazione tutta la critica di Roma e alte personalità del mondo musicale

—L'Orfeó Català publicà un llibre dedicat expressament a rememorar l'excursió a Roma, com també dedicà al mateix fi un número extraordinari de la seva Revista mensual que publica; tant de l'un com de l'altre n'hi remeteu un exemplar.

Tota la premsa de Catalunya i especialment de Barcelona s'ocupà amb elogi i satisfacció de l'èxit de l'excursió a Roma de l'Orfeó Català, fent ressaltar especialment les paraules d'elogi i admiració que li tributà el S. P. i tota la premsa de la ~~ciutat~~ capital.

L'Orfeo Catala pubblicó un libro dedicato espressamente a descrivere l'escursione a Roma come pure dedico allo stesso scopo un numero estraordinario della sua rivista mensile che pubblica; tanto dell'uno come dell'altro ne accludiamo un esemplare.

Tutta la stampa di Catalogna e specialmente quella di Barcellona s'occupo lodevolmente soddisfacente dell'esito della escursione a Roma per l'orfeo catala facendo risaltare specialmente le parole di lode e d'admirazione che gli tributo il Papa e tutta la stampa della capitale.

ADUANAS Y TRANSPORTES INTERNACIONALES JOSE HERRERO

SOCIEDAD ANONIMA- CAPITAL SOCIAL: 1.000,000 DE PESETAS

BARCELONA
TELÉGRAFO: JOSERRERO
TELÉFONOS: 226 A.-4274 A.

PORT-BOU
TELÉGRAFO: HERRERO
TELÉFONO: 603
MENDEZ NÚÑEZ, 2

IRÚN - PASAJES
TELÉGRAFO: HERRERO
TELÉFONO 253
PASEO DE COLÓN, 94
(IRÚN)

MADRID
TELÉGRAFO: JOSERRERO
TELÉFONO 1873 M.
MAYOR, 21

PARIS
TELÉGRAFO: HERREJOSEH
TELÉFONO 7388 NORD
13 BOULEVARD MAGENTA

MARSELLA
TELÉGRAFO: HERRERO
TELÉFONO 0-50
82 RUE DE LA REPUBLIQUE

CERBERE
TELÉGRAFO: HERRERO
TELÉFONO 30

HENDAYA
MAISON HERRERO

CONEXIONES

CETTE
LONDRES
LIVERPOOL
AMBERES
GINEBRA
GENOVA
TRIESTE
HAMBURGO
BERLIN
VIENA
PRAGA
NEW-YORK
BURDEOS
LYON
EL HAVRE
BOULOGNE
TOURCOING
MOUSCRON
MANCHESTER
BRUSELAS
BALE
ZURICH
MILAN
TORINO
LEIPZIG
FRANCFORT
CHEMNITZ
DRESDEN
DUSSELDORF
COLONIA
MANNHEIM
MUNICH
NURÉMBERG
CONSTANTINOPLA
GALATZ
PIREO
SALÓNICA
BEYROUTH
JAFFA
DURBAN
EL CABO
BOMBAY
COLOMBO
HONG-KONG
KOBE
YOKOHAMA
SYDNEY
MELBOURNE
WELLINGTON
MANILA

RAMBLA SANTA MÓNICA, 29

BARCELONA

Citese esta referencia en la respuesta

VIATGES

Dirija la correspondencia a

A. T. I. JOSÉ HERRERO S. A.

CUENTAS CORRIENTES:
BANCO DE ESPAÑA
CRÉDIT LYONNAIS
ANGLO SOUTH AMERICAN BANK
BANCO DE VIZCAYA

Corresponsal del Banco de España
Agente de la Compañía Arrendataria de Tabacos en PORT-BOU

Delegación en Barcelona, Madrid, Irún, Port-Bou de
"BARCELONA"
COMP. ESPAÑOLA DE SEGUROS

Agente de
NIPPON YUSEN KAISHA
Compañía Japonesa de Navegación

1925 ?

ORFEO CATALA

Mol Srs. ntres.

Acompanyem els presupost del viatge colectiu que aquesta benemerita entitat te projectat a Roma per el mes d'abril del any que correm, i amb motiu de les festes de l'Any Sant.

Aquets preus comprenen tots els gastos corrents, desde la sortida de l'estacio de Barcelona a l'arribada a la mateixa estacio, anant i venin directament i fen una estada de 8 dias a Roma. Donat el caracter especial que presenta una excursio de l'Orfeo Catala, adjuntem el preu fen l'estada en fondas de diferentes categorias, si be totes estan en bones condicions, que garanteixen la comoditat dels excursionistes. Sobre aquet punt ens diu el nostre Representant a Roma, que es precis sapiguer lo avans posible la resposta per aconseguir les millors habitacions, tota vegada que per aquells dies sera molta l'aglomeracio de gent.

Aquesta seccio de viatges, desitgant donar tota mena de facilitats a l'excursio que l'Orfeo Catala te projectada, i si aquet no considera oportu el abandonar en altres mans l'organitzacio de la mateixa, posa a la seva disposicio tot el seu engranatge i estudi dels viatges colectius, Sucursals i Agencias aixi d'aqui com de l'estranger, i s'havé a adjuntar el seu esforç al dels organitzadors, lo que sens dubte pot reportar alguna ventatge a l'Orfeo Catala.

Cas d'acceptar aquesta Entitat, el nostre projecte amb cualsevol dels seus aspectes seria de tot interes un inmediat viatge a Roma de un membre d'aquest Orfeo i un delegat de la casa Herrero que comprobessin comprobant les bones condicions de les nostres dades, asseguressin la bona estada dels excursionistes.

ADUANAS Y TRANSPORTES INTERNACIONALES
JOSÉ HERRERO, S. A.

Barcelona ..... N.º .....

Sr. D. ORFEO CATALA

Finalment fem avinent que els preus adjuntats, pel que fa referencia a l'estada a Roma, son succeptibles d'alguna modificacio segons sigui la intencio de l'Orfeo Catala i les condicions de comoditat que desitja, tenin en compte que el nostre presupost es a base de un bon confort.

Esperant la seva desicio i amb el convenciment de que el nostre ajut, ni que sigui desinteresat, i amb cualsevol sentit, pot esser beneficios a l'Orfeo Catala, els saluden afectuosament

ADUANAS Y TRANSPORTES INTERNACIONALES
JOSÉ HERRERO, S. A.

Pelin Mallet

ALEJANDRO CAMPA

TELEGRAMAS: CAMPALESSANDRO
ROMA: VÍA AURELIANA, 12

TELÉFONO G. 799

BARCELONA 24 Enero de 1925.
~~MALLORCA, 303-PRAL.~~
Rambla Sta Monica 19 Entº

I T I N E R A R I O.

=-=-=-=-=-=-=-=-=-=-=-=-=-=

Dia Iº Salida de Barcelona.

Salida de Cerbere. Comida en el tren.

Dia 2º Llegada á Marsella á primera hora de la mañana.
Parada de 4 horas para celebrar y oir la Santa Misa visitando el Santuario de Notre Dame de la Garde.
Desayuno y salida para Ventimigilia.
Llegada á Ventimiglia á las 14'50.
Salida de Ventimiglia á las 15'30.
Llegada á Genova á las 18'30.
Comida en el Restaurant de la Estacion Salida á las 22'..

Dia 3ºLlegada á Roma á las 8'20. Estancia en Roma.

Dia 4º)
Dia 5º) Estancia en Roma. Dos dias se dedicaran á las
Dia 6º) funciones religiosas, y Tres á la visita de la
Dia 7º) ciudad y á la exposicion Misional.
Dia 8º)
Dia 9º)——Llegada á Genova á las 5. Salida á las 6.
Llegada á Marsella a las 17'30. Salida para Port-Bou. á las 18'.. Las comidas en el Tren.

Precios Primera Clase. 850 Ptas. } aparte.
Segunda Clase. 725 " }
Gercera clase. 450 " }

975
1
12.500.

28 Gener 1925

Monsieur Guido Pozzi
Secretaire de la "Regia Accademia di Santa Cecilia"
Roma.

Monsieur:

Je suis heureux de reprendre nos relations au sujet des concerts de l'Orfeó Català a Rome, malheureusement interrompues depuis si longtemps par les fâcheuses circonstances que vous connaissez et qui ont empêché jusqu'a aujourd'hui la realisation du beau projet.

Non obstant, nous n'avons pas renoncé à notre idée, et je viens en ce moment vous exposer le plan que nous avons conçu.

Il est inutile de vous dire que la situation dans notre pays ne s'étant pas modifiée dans un sens favorable, tout au contraire, nous ne pouvons pas compter sur aucun appui financier officiel (que d'autre part nous ne pourrions pas accepter par dignité) et que nous devons avoir le plus grand soin d'éviter dans notre entreprise la moindre apparence d'idée ou de manifestation politique, soit dans le sens espagnol, soit dans le sens catalan. Il semblait bien difficile, dans ces conditions, de mener notre projet en avant, mais nous croyons avoir trouvé la solution en profitant de l'heureuse circonstance de l'Année Sainte, qui nous permet de donner à notre voyage à Rome le caractère d'un pelegrinage religieux purement particulier de l'Orfeó Català, et de profiter de cette circonstance pour que cette Société chorale de Barcelone puisse donner des concerts à Rome.

Partant de cette idée, nous sommes en train d'obtenir l'appui financier tout à fait particulier des bons amis de notre

Société, et nous espérons réussir.

Maintenant il nous manque savoir si nous pouvons compter sur l'aide confraternelle de votre puissante Société pour la réalisation du plan de voyage que je vais vous exposer. Pour des raisons diverses, nous avons été obligés de fixer le moment de notre excursion à la fin du mois d'Avril prochain, et nous avons esquissé notre plan de séjour à Rome comme suit:

Départ de Barcelone le 22 Avril, pour arriver à Rome le 24. Le 25, visite collective au Saint Père, pendant laquelle nous tacherons d'organiser une courte audition en son hommage. Le 26, dimanche, nous serions disposés à chanter une messe dans une des grandes églises de Rome; la messe que nous pensions chanter est d'un caractère grégorien-populair, a deux choeurs alternant, un choeur mixte (hommes et enfants) sur la tribune, et un choeur populaire (hommes et femmes) au pied du presbytère, d'un très bel effet. Ayant calculé notre départ de Rome le 1er Mai, restent les quatre jours compris entre le 27 et le 30 Avril, pendant lesquels nous pourrions donner deux grands concerts chorales à l'Augusteo. Nous pensons que l'audition donnée en hommage au Saint Père et la messe chantée pourraient bénéficier à la reclame des concerts à l'Augusteo.

Je vous prie de me dire tout à fait franchement ce que vous pensez de ce projet et si votre Société serait disposée à patronner les deux concerts à l'Augusteo et dans quelles conditions financières.

Il va sans dire qu'il y a dans cette lettre bien entendu tout ce qui est confidentiel dont je vous prie la réserve naturelle.

Nous avons été obligés de reprendre avec vous les négociations sans l'entremise de Mr. Caubet à cause de son absence

de Barcelone en ce moment. Mais vous pouvez être sur que nous comptons sur son appui inconditionnel, dont vous aurez le témoignage aussitôt son retour, ou avant si il est necessaire.

En vous priant vouloir avoir l'obligeance de me communiquer vos impressions avec la plus grande urgence veuillez agréer, cher Monsieur, l'expression de ma considération la plus distinguée

Sr. Director de Italia-America
Ciutat

Distingit Senyor;

Per a l'Organització d'un pelegrinatge a Roma durant el present any Sant format per un grupo de unes 400 a 420 persones, interessa conexer les dades següents que esperem de la seva amabilitat voldrà comunicarnos

Cost del bitllet de 2.a classe (en tren especial) anada i tornada Barcelona-Roma.

Preu aproximat d'Hotels a Roma per persona i per una estada de 7 dies.

Bons hotels encara que no do 1.a categoria.

[signature]

30 Gen 1925

APARTADO CORREOS Nº 1
Telegramas: MARSANSBANK

BANCO INTERNACIONAL DE INDUSTRIA Y COMERCIO
MADRID – Carrera San Jerónimo, 43

Banca Marsans, S.A.

SECCION DE VIAJES
V.D.

Rambla Canaletas, 2 y 4
Barcelona, 29 de Enero de 1925

Orfeó Catalá
C i u d a d

Muy Sres. nuestros:

Correspondiendo con el mayor agrado a la consulta que han tenido a bien hacernos, nos complacemos en facilitarles en hoja adjunta, los informes pedidos referentes a un viaje colectivo de ida y vuelta Cerbère-Roma.

Esperamos que esos informes les daran completa satisfacción y quedamos, desde luego, a su disposición para completarlos en caso necesario.

Nos permitimos indicarles que tambien podriamos tomar a cargo nuestro la organización completa del viaje de que tratamos o sea todo comprendido desde la salida, ya sea esta de Barcelona, ya sea de Cerbère.

Si se les ofrece consultarnos sobre este extremo, le remitiríamos el presupuesto del viaje comprendiendo: billete de ferrocarril, hoteles en Roma, visita de Roma, hoteles en las poblaciones de tránsito en caso de detenerse en alguna, es decir todo absolutamente comprendido.

Si nuestra oferta les interesa, el Jefe de nuestra Sección de Viajes les haria una visita para ponerse de acuerdo.

Nos reiteramos suyos attos s.s.q.e.s.m.

BANCA MARSANS, S.A.

PROYECTO DE VIAJES A ROMA

Informes

FRANCIA.

Billete de ida y vuelta, 2ª clase, Cerbère-Vintimille Fcos. 194'10

ITALIA.

Billete de ida y vuelta, 2ª clase, Vintimille-Roma

para menos de 400 viajeros Liras. 225'-
" mas " " " " 190'-

Los precios que indicamos son por persona y calculados a base del viaje en tren especial.

Para obtener tren especial, debe contarse con un mínimo de 400 personas o pagar por este número en 3ª clase.

Debe solicitarse con un mes de anticipación.

HOTELES EN ROMA.

de primer orden, sin lujo, de Liras 100' a 120', todo comprendido, por dia y por persona.
(Las bebidas, extras y licores son a cargo de los viajeros).

VIAJES MARSANS
BARCELONA
29 ENE 1925
Rambla Canaletas, 2 y 4

AGENCIA MARÍTIMA DELGADO

CONSIGNACIONES Y FLETAMENTOS

AGENTE DE
LA COMPAGNIE FRANÇAISE
DE NAVIGATION "CYP. FABRE"
DE MARSEILLE

SOCIÉTÉ MARITIME NATIONALE
DE MARSEILLE

"MUNSON LINE"
DE NEW-YORK

24, PASEO DE COLÓN, 24

TELEGRAMAS: "LUMINY" - TELÉFONO: 1322 A

AGENTE DE
LA COMPAGNIE HAVRAISE
PENINSULAIRE DE NAVIGATION
DEL HAVRE

ELWELL STEAMSHIP
& TRANSPORTATION C°
DE NEW-YORK

YACHT CLUB DE FRANCE
PARIS

BARCELONA

30 de Enero 1925

Iltre Señor Presidente

del "ORFEO CATALA"

Ciudad

Muy distinguido Señor mio,

Sabedor de que la importante entidad coral de la cual es V.su digno Presidente, tiene la intencion de efectuar un viage a Roma con motivo del año Santo, creo muy interesante ofrecerle una combinacion maritima que puede reunir todos los elementos atractivos y de seguridad apetecibles por cuanto la Empresa naviera "FABRE LINE" de Marsella se halla dispuesta a poner en linea su grandioso paquebot "CANADA" de 14.000 toneladas .

Este hermoso trasatlántico que habitualmente hace el tráfico pasageros MARSELLA/NEW-York estaria disponible a partir del 15/18 de Abril próximo hasta el 5/7 de Mayo pudiendo efectuar tres viages en uno de los cuales podria el "ORFEO CATALA" aprovechar uno, pues este buque tiene 140 primeras, 206 segundas y terceras las que se quiere siendo sus precios ida y vuelta los siguientes:

Ptas 350 a 400	Primera Clase
,, 250 a 300	Segunda clase
,, 100 ----	Tercera Clase.

Por las postales ilustradas adjuntas podra V.apreciar la categoria del citado trasatlantico y en cuanto a la comida a bordo, inutil

-por no decir supérfluo hablar del buen trato que se reservaria a los Señores Socios hasta tal punto que me atreveria a decirle que una vez efectuado el primer viage se organizaria un segundo para las distinguidas familias de los mismos pues no se trata de un vapor de 4.000 toneladas algo débil para atravesar el charco durante los meses citados si no de 14.000 toneladas con camarotes esplendidos y un confort "frances" que nada tiene que desear.

Mucho me gustaria cambiar impresiones con Vd.o la persona de la Junta Directiva que se sirviera V.designar para tratar sobre tan agradable proyecto y en espera de sus agradables noticias aprovecho muy gustoso esta ocasion para ofrecerme de Vd.atento S.S y devoto admirador del ORFEO CATALA.

Q.E.S.M.

AGENCIA MARITIMA DELGADO

P.S.
El citado trasatlántico se hallará en el puerto de Barcelona el dia 15 de Febrero pudiendo ser visitado entonces por las personas que lo deseen.

TELEF. 3291-A
4521-A
Dir. Telegr.: ITALOFER
Direccion Central del ENIT - ROMA - 6, Via Marghera

OFICINA DE VIAJES Y TURISMO DEL ENIT

BARCELONA

RAMBLA DE SANTA MONICA 1-3

OFICINAS DE VIAJES Y TURISMO
FERROCARRILES ITALIANOS DEL ESTADO
(Ferrovie Italiane dello Stato)
Y DEL DEPARTAMENTO OFICIAL ITALIANO
PARA EL TURISMO
(Ente Nazionale Industrie Turistiche - ENIT)

ALEJANDRIA (Egipto) - 30, Rue Cherif Pacha
BARCELONA - 3, Rambla Santa Mònica,
BASILEA - 17, Centralbahnstrasse
BERLIN - 47, Unter den Linden
BRUSELAS - 1, Rue de Loxum
BUCAREST — 143, Calea Grivitei
BUDAPEST (V) - Vigadò
BUENOS AIRES - Lavalle Esq. Florida
COSTANTINOPLA - Quai Galata
EL CAIRO - 5, Sharia Kamel
GINEBRA - 3, Rue du Mont Blanc
LONDRES S. W. I. - 12, Waterloo Place
LOSANA - 1, François Place St.
LUCERNA - 2, Schweizerhofquai
LUGANO - Piazza R. Rezzonico
MADRID - 47, Calle Alcalà
MUNICH - 14, Maffeistrasse
NEW-YORK - 281, Fifth Avenue
NIZA - 10, Avenue de la Victoire
PARIS - 20, Rue du 4 Septembre
RIO DE JANEIRO - 2, 4, 6, Avenida Rio Branco
S. GALL - 20, Leonhardstrasse
S PAOLO - 43, Rua Alvares Penteado
S. SEBASTIAN - 7, Oquendo
TUNIS - 3, Avenue de France
VIENA I - 6, Kärntnerring
ZURICH - 80, Bahnhofstrasse

ABBAZIA - 26, Corso Vittorio Emanuele III
BOLONIA - 3-A, Piazza Nettuno
BOLZANO - Corso Vittorio Emanuele III
CORTINA D'AMPEZZO - Piazza Venezia
FIUME - 3, Via XXX Ottobre
FLORENCIA - 2, Via Speziali
GENOVA - 237 rosso, Via XX Settembre
MILANO - 16, Via S. Margherita
NAPOLES - 5, Via Chiatamone
PALERMO - 98, Via Roma
RIVA SUL GARDA - 5, Piazza Garibaldi
ROMA - Piazza Colonna
S. REMO - 2, Via Vittorio Emanuele
TRIESTE - 2, Piazza della Borsa
TURIN - P. Castello, (Ang. V. Barbaroux 2)
VENEZIA - 49-50, Piazza S. Marco

—

OFFICINA DE INFORMES

LAURANA - Corso Vit. Em. (mayo-octobre)
NEPOLES PUERTO - (Molo Pisacane)
VENECIA - Estación S. Lucia
VENTIMIGLIA - Estación de Ferrocarriles

"ITALIA AMERICA"
AGENCIA GENERAL EN ESPANA
DE LAS COMPANIAS:
NAVIGAZIONE GENERALE ITALIANA
LA VELOCE
SOCIETÀ ITALIANA SERVIZI MARITTIMI
LLOYD TRIESTINO

Nº 348 - A.S.

30 Gener 1925

Senyor Tresorer de
l' OREEO' CATALA'
Ciutat

Distingit Senyor,

Rebém la seva molt estimada d'avui i ens plau assabentar-lo de que sol.licitarém urgentment a la Direcció de Roma el preu á forfait per la comitiva - ja que es tracta d'un grup important i desitgém poguer donar-li un pressupost molt reduit.

Desseguida que haurém rebut la resposta, la posarém gustosos en coneixement de vosté.

El saludém atentament.

FERROCARRILES ITALIANOS DEL ESTADO
DEPARTAMENTO OFICIAL ITALIANO para el TURISMO
OFICINA de VIAJES y TURISMO BARCELONA
EL DIRECTOR

PINCI-ROMA

+

Associació Catalana de Turistes

Duc de la Victòria, 14, pral.
BARCELONA

31 de Janer de 1925.

+ Materia local

Centre Excursionista Montseny
Agrupació fotográfica Excursionista

Sr.

Dn. JOAQUIM CABOT

President

de l' "ORFEÓ CATALÁ".

Ciutat.

Molt Sr. nostre: Havent-se enterat la Junta Directiva de la ASSOCIACIÓ CATALANA DE TURISTES del magne projecte d'excursió artistica-pelerinatge de la masa choral del nostre primer Orfeó, a ROMA amb motiu de l'Any Sant té a gran honor oferir-vos desinteresadament els nostres serveis per a l'organització total de la projectada expedició a ITALIA. En la seguretat de qué els nostres bons oficis, organització i preus, han de esser molt útils, perfectes i extremadament economics a la important entitat de la vostra encertada Presidencia, ens prenem la llibertat de demanar-vos una entrevista per parlar del asumpte de referencia.

Si l'Orfeó Catalá hagués confiat já l'organització de l'expedició a alguna empresa de turisme li preguem dongui per no rebuda la present comunicació, já qué els fins de la nostra ASSOCIACIÓ nó son precisament els d'establir competenciass sinó els de fomentar el turisme popular en la nostra terra, i particularment en aquest cas el tenir l'honor d'organitzar un viatge col.lectiu de la primera entitat musical del mon.

Tant si l' "Orfeó Catalá" confia ó nó a la nostra ASSOCIACIÓ l'organització de la projectada expedició pot aquest disposar sempre dels nostres desinteresats serveis i molt especialment en aquesta ocasió en qué l'ASSOCIACIÓ ha trames el seu President a ITALIA (regresat ahir) per a fer-hi un acabat estudi de la situació actual en la veina nació, i en relació al turisme i a la tranquilitat politica, estant per lo tant en condicions com ningú de fornir-vos un raport exac-

te i recentisim.

Esperant ens honorareu convocan-nos , ens plau fer-vos present la consideració que de nosaltres mereixeu.

Per l'ASSOCIACIÓ CATALANA de TURISTES

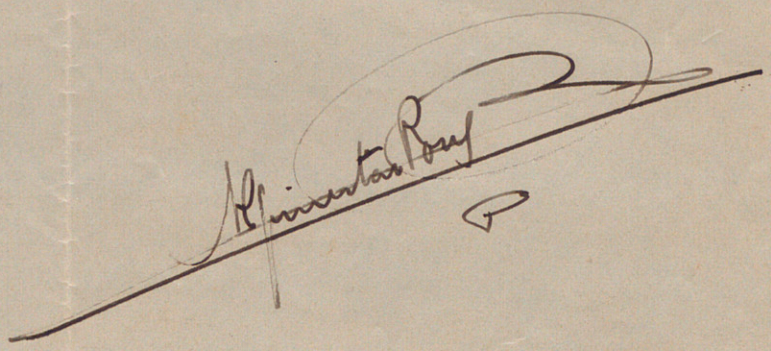

(8 Febrer 1925)

Agencia Marítima Delgado.

Barcelona

Distingit Senyor:

La Junta Directiva de l'Orfeó Català en sa darrera sessió s'ha enterat de la atenta lletra d'aqueixa Agencia en la qual ofereix tota mena de facilitats per a'l transport de nostra massa choral en son progectat viatge a Roma.

Agraint molt el valuós oferiment i estimant-lo com se mereix, la Junta acordà, pero, després de detingut exàmen que era una eventualitat massa exposada la de fer el viatge per via marítima donat el gran nombre de noies i nois que integren la massa choral, ~~[illegible]~~ en ~~[illegible]~~ els quals els efectes natural, del possible mareig originarien pertorbacions que podrien trascendir a la finalitat artística de la excursió, i és per aquesta raó que s'acordà efectuar el viatge per terra. Reiterant-li el nostre agraiment i sentint haver de refusar la seva proposició, els saluda

TELEF. 3291-A
4521-A
Dir. Telegr.: ITALOFER
Direccion Central del ENIT - ROMA - 6, Via Marghera

OFICINA DE VIAJES Y TURISMO DEL ENIT

BARCELONA

RAMBLA DE SANTA MONICA 1-3

OFICINAS DE VIAJES Y TURISMO
FERROCARRILES ITALIANOS DEL ESTADO
(Ferrovie Italiane dello Stato)
Y DEL DEPARTAMENTO OFICIAL ITALIANO
PARA EL TURISMO
(Ente Nazionale Industrie Turistiche - ENIT)

ALEJANDRIA (Egipto) - 30, Rue Cherif Pacha
BARCELONA - 3, Rambla Santa Mònica,
BASILEA - 17, Centralbahnstrasse
BERLIN - 47, Unter den Linden
BRUSELAS - 1, Rue de Loxum
BUCAREST — 143, Calea Grivitei
BUDAPEST (V) - Vigadò
BUENOS AIRES - Lavalle Esq. Florida
COSTANTINOPLA - Quai Galata
EL CAIRO - 5, Sharia Kamel
GINEBRA - 3, Rue du Mont Blanc
LONDRES S. W. I. - 12, Waterloo Place
LOSANA - 1, François Place St.
LUCERNA - 2, Schweizerhofquai
LUGANO - Piazza R. Rezzonico
MADRID - 47, Calle Alcalà
MUNICH - 14, Maffeistrasse
NEW-YORK - 281, Fifth Avenue
NIZA - 10, Avenue de la Victoire
PARIS - 20, Rue du 4 Septembre
RIO DE JANEIRO - 2, 4, 6, Avenida Rio Branco
S. GALL - 20, Leonhardstrasse
S PAOLO - 43, Rua Alvares Penteado
S. SEBASTIAN - 7, Oquendo
TUNIS - 3, Avenue de France
VIENA I - 6, Kärntnerring
ZURICH - 80, Bahnhofstrasse

ABBAZIA - 26, Corso Vittorio Emanuele III
BOLONIA - 3-A, Piazza Nettuno
BOLZANO - Corso Vittorio Emanuele III
CORTINA D'AMPEZZO - Piazza Venezia
FIUME - 3, Via XXX Ottobre
FLORENCIA - 2, Via Speziali
GENOVA - 237 rosso, Via XX Settembre
MILANO - 16, Via S. Margherita
NAPOLES - 5, Via Chiatamone
PALERMO - 98, Via Roma
RIVA SUL GARDA - 5, Piazza Garibaldi
ROMA - Piazza Colonna
S. REMO - 2, Via Vittorio Emanuele
TRIESTE - 2, Piazza della Borsa
TURIN - P. Castello, (Ang. V. Barbaroux 2)
VENEZIA - 49-50, Piazza S. Marco

OFFICINA DE INFORMES

LAURANA - Corso Vit. Em. (mayo-octobre)
NEPOLES PUERTO - (Molo Pisacane)
VENECIA - Estación S. Lucia
VENTIMIGLIA - Estación de Ferrocarriles

"ITALIA AMERICA"
AGENCIA GENERAL EN ESPANA
DE LAS COMPANIAS:
NAVIGAZIONE GENERALE ITALIANA
LA VELOCE
SOCIETÀ ITALIANA SERVIZI MARITTIMI
LLOYD TRIESTINO

Nº 498

11 de Febrer 1925

Senyor Tresorer de l'

ORFEÓ CATALÀ

Ciutat

Distingit Senyor,

Com varem prometre en nostra lletra 30 gener últim avui ens plau comunicar-li el pressupost establert per la n/ Direcció de Roma per la comitiva que pensa formar aqueix Orfeó.

Per grups d'un mínim de 400 persones la quota individual sería de

Lires 1.535 i pessetes 50

(L. mil-cinccentes-trentacinc i ptes. cinquanta).

Aquell preu comprén els següents serveis:

1.er- Transport ferroviari de Barcelona a Roma i retorn. (El recorregut italiá s'ha calculat segons la tarifa mes reduída per l'Any Sant: 50 % per grups superiors a 400 participants).
2.ón- Allotjament en bons hotels o pensións de 2a cat.a
3.er- Menjars als hotels i en ruta, segons detall a l'inclús programa.
4.rt- Transport de persones i equipatges de má des de l'estació als hotels i vice-versa.
5.é - Totes les tasses i propines inherents als serveis mencionats.
6.é - La tessera especial del comité del' Any Sant.

Resten exclufts del forfait el ví i altres begudes.

El preu establert podrém mantenir-lo per tot el mes que som. Dins d'aquest termini hauríem de rebre la confirmació definitiva, junt amb una garantía del 10 %.

./.

PINCI-ROMA

El reste de la quota deuría pagarse així: 40 % uns 45 díes abans de la data de sortida de Barcelona, i el darrer 50 % 30 díes abans d'aquella data. La raó d'anticipar el pagament es troba en les condicions reglamentàries de ferrocarrils, que exigeixen el dipòsit del cost dels trens especials al solicitar-los.

Si el n/ programa fós acceptat, li agrairém molt ens comuniqui com mes aviat millor la data fixada. Li aconsellém d'evitar, possiblément, els mesos d'abril i maig pels quals hom preveu la máxima aglomeració de pelegrins a Roma.

No dubtém es fará ben bé càrrec dels bons serveis que podrá procurar l'ENIT, com a entitat oficial especialitzada en el turisme italiá, i del reduït preu establert, i tenim esperances de que ens será confiada l'organització del viatge. Restém, peró, a la seva disposició per ~~en~~ aclarir o modificar qualque detall interessant per l'Orfeó.

Ens plau saludar-lo molt afectíssims i atents.

FERROVIE ITALIANE DELLO STATO
ENTE NAZIONALE INDUSTRIE TURISTICHE
UFFICIO VIAGGI E TURISMO BARCELLONA
IL DIRETTORE

Inclús:
Programa.

ITALIA-AMÉRICA
SOCIETÁ DI IMPRESE MARITTIME
BARCELONA

HOJA N.º .....

Programa de viatge per l' ORFEÓ CATALÁ- Barcelona

BARCELONA CERBERE MARSELLA VENTIMIGLIA GENOVA ROMA I RETORN.

Día 1er. Bortida de Barcelona
Cerbére hora aprox.: 14.
Menjars en cistells especials de viatge.

26n. Esmorzar a l'estació de Marsella 6.
Dinar a l'estació de Ventimiglia 13.
Arrivada a Genova " 18.50
Sopars en cistells

3er. Mati, arrivada a Roma 8.
Transport persones i bagatges als hotels

3 al 10é.(4) 8 díes d'estada a Roma, amb pensió completa de 2ª classe. Cambres de 2 a 4 llits.

10é. Transport de persones i bagatges a la estació. Sortida cap a Génova. 23.

11é. Esmorzar a Pisa 7.30
Dinars en cistells, comsumits en ruta
Arrivada a Ventimiglia 20.
Sopar.

12é. Esmorzar a Tarascon 6.
Dinar a Narbona 11.30
Arrivada a Portbou
Barcelona.

- - - - - -

2ª classe - Lires 1535 i Ptes. 50, cada persona.

Lires á 30 %
460.50
50—
510.50

FS ENIT Oficina de Viajes Rbla. Sta. Mónica, 1y3 BARCELONA

REGIA ACCADEMIA DI SANTA CECILIA

ROMA (8)
6, VIA VITTORIA
Tel. Int. 3-10

Indirizzo Telegrafico:
CONCERTI-ROMA

IL SEGRETARIO

Rome, 18 février 1925

Maître FRANCESC PUJOL

Carrer de Sant Pere mes Alt, 13

BARCELONA

Je vous confirme mon télégramme, en m'excusant pour le retard avec lequel je réponds à votre lettre: mais j'ai été malade.

Nous tous ici avons appris avec profonde joie votre projet vraiment magnifique et qui pourra effectivement surmonter toutes les difficoltés qui auparavant ont empêché la conclusion que nous désirions.

Mais une difficulté aussi de notre part il faut surmonter: il est absolument impossible de fixer pendant la dernière semaine d'avril vos concerts. Car, comme, du reste, Vous comprendrez très bien, nous avons notre programme de concerts à l'Augusteo preparé depuis longtemps et nous ne pouvons pas maintenant le supprimer.

Etant dont complètement prise la dernière semaine d'avril, il ne reste qu'à différer d'une semaine toute le programme que Vous me communiquez, en établissent le départ de Barcelone au mercredi 29 avril (au lieu qu'au 22) le samedi 2 mai la visite au Saint-Père, le dimanche 3 mai la Messe, et puis dans le jours suivants les concerts à l'Augusteo. En effet le dimanche 3 mai finira notre saison regulière et nous pourrons mettre l'Augusteo à votre disposition.

L'Académie se chargera volontiers de l'organisation matérielle de vos concerts à l'Augusteo en donnant son nom à votre importante manifestation artistique. La chose unique que nous devons demander suivant l'usage est de pouvoir maintenir gratuitement les places pour nos abonnés.

Pour la Messe dans une des grandes églises de Rome notre aide ne pourra qu'être tout-à-fait indirecte, et il est nécessaire que vous commenciez directement les démarches.

J'attends votre réponse, et en souhaitant vivement qu'il vous soit possible d'accepter l'ajournement si bref que nous sommes obligés de vous proposez, je Vous présente l'expression de mes meilleurs sentiments.

LE SECRETAIRE DE L'ACADEMIE

Guido Pannain

Com Sr. Prof Rubió 20 Febrer 25

Despres de vostra carta del 24 Gener no he tingut audiencia amb el S. Pare fins ahui à la tarde. Aquesta es la rahó del meu retard en contestarvos.

Reflexionant he compres que una petició à S.S. tal com ha estat sugerida per vos no hauria pogut ecser satisfeta perque havent arrivat en temps pasats altres demandes similares y la seva s'acontenta pero esperantsen altres no pocas per rahons varias de conveniencia i particulars s'ha establert de no admetsen

Amb tot he compres que si à Barcelona s'organitzava algun pelegrinatge à Roma y s'hi ajuntava com à cos choral l'Orfeó Catalá llavoras podria darse l'audició en la cerimonia i al ~~moment~~ solomnemne rebement papal del pelegrinatge. Axis algun pelegrinatge tudesc ha estat acompanyat de la "Schola Cantorum" i axo ha donat rellen al pelegrinatge mateix i estimulat la devoció

Aquest es el sugeriment que puc donarli

G. Merati

Biblioteca Apostolica Vaticana.

23 Février 1925

Mr. Guido Bonni.
Acc. Accad. Sta. Cecilia
Roma.

Monsieur

Je viens de recevoir votre honorée du 18 courant et je vous prie de vouloir bien excuser les ennuis que je vous ai causé pendant votre maladie, en meme temps que je vous exprime ma satisfaction pour le recouvrement de votre santé.

Bien possedés des raisons que vous nous donnez dans votre lettre au sujet de la proposition d'ajournement d'une semaine de notre expédition nous nous sommes mis tout de suite à l'œuvre pour vaincre les difficultés que cet ajournement entraine, et nous espérons y arriver.

Nous devons vous exprimer notre reconnaissance [redacted] la Royale Accademie pour les facilités que vous nous accordez pour la realisation de notre projet.

Maintenant je dois vous prier encore de vouloir nous faire parvenir au plutot possible les renseignements suivants.

1° Quels sont les frais que nous aurions a supporter pour l'organisation de nos concerts a l'Augusteo?

2° Quelle est la recette qu'on pourrait obtenir de cette salle aux prix que vous estimez prudentiels?

3° Quel est le nombre des abonnés de la Royale Accademie?

Naturellement il s'agit de chiffres approximatifs (par les deux premières questions) mais j'espère que vous comprendrez la necessité pour nous d'avoir ces renseignements afin de pouvoir estimer le rendement probable de nos concerts a l'Augusteo [redacted] pour établir notre budget de dépenses et de rentrées sur des bases un peu solides.

Dans l'attente de votre reponse, veuiller agréer cher Monsieur, l'expression de ma considération la plus

TELEF. 3291-A
4521-A
Dir. Telegr.: ITALOFER
Direccion Central del ENIT - ROMA - 6, Via Marghera

OFICINA DE VIAJES Y TURISMO DEL ENIT

BARCELONA

RAMBLA DE SANTA MONICA 1-3

OFICINAS DE VIAJES Y TURISMO
FERROCARRILES ITALIANOS DEL ESTADO
(Ferrovie Italiane dello Stato)
Y DEL DEPARTAMENTO OFICIAL ITALIANO
PARA EL TURISMO
(Ente Nazionale Industrie Turistiche - ENIT)

ALEJANDRIA (Egipto) - 30, Rue Cherif Pacha
BARCELONA - 3, Rambla Santa Mònica,
BASILEA - 17, Centralbahnstrasse
BERLIN - 47, Unter den Linden
BRUSELAS - 1, Rue de Loxum
BUCAREST — 143, Calea Grivitei
BUDAPEST (V) - Vigadò
BUENOS AIRES - Lavalle Esq. Florida
COSTANTINOPLA - Quai Galata
EL CAIRO - 5, Sharia Kamel
GINEBRA - 3, Rue du Mont Blanc
LONDRES S. W. I. - 12, Waterloo Place
LOSANA - 1, François Place St.
LUCERNA - 2, Schweizerhofquai
LUGANO - Piazza R. Rezzonico
MADRID - 47, Calle Alcalà
MUNICH - 14, Maffeistrasse
NEW-YORK - 281, Fifth Avenue
NIZA - 10, Avenue de la Victoire
PARIS - 20, Rue du 4 Septembre
RIO DE JANEIRO - 2, 4, 6, Avenida Rio Branco
S. GALL - 20, Leonhardstrasse
S PAOLO - 43, Rua Alvares Penteado
S. SEBASTIAN - 7, Oquendo
TUNIS - 3, Avenue de France
VIENA I - 6, Kärntnerring
ZURICH - 80, Bahnhofstrasse

ABBAZIA - 26, Corso Vittorio Emanuele III
BOLONIA - 3-A, Piazza Nettuno
BOLZANO - Corso Vittorio Emanuele III
CORTINA D'AMPEZZO - Piazza Venezia
FIUME - 3, Via XXX Ottobre
FLORENCIA - 2, Via Speziali
GENOVA - 237 rosso, Via XX Settembre
MILANO - 16, Via S. Margherita
NAPOLES - 5, Via Chiatamone
PALERMO - 98, Via Roma
RIVA SUL GARDA - 5, Piazza Garibaldi
ROMA - Piazza Colonna
S. REMO - 2, Via Vittorio Emanuele
TRIESTE - 2, Piazza della Borsa
TURIN - P. Castello, (Ang. V. Barbaroux 2)
VENEZIA - 49-50, Piazza S. Marco

OFFICINA DE INFORMES

LAURANA - Corso Vit. Em. (mayo-octobre)
NEPOLES PUERTO - (Molo Pisacane)
VENECIA - Estación S. Lucia
VENTIMIGLIA - Estación de Ferrocarriles

"ITALIA AMERICA"
AGENCIA GENERAL EN ESPANA
DE LAS COMPANIAS:
NAVIGAZIONE GENERALE ITALIANA
LA VELOCE
SOCIETÀ ITALIANA SERVIZI MARITTIMI
LLOYD TRIESTINO

PINCI-ROMA

No. 656

23 Febrer 1925

Senyor Tresorer de l'
ORFEO CATALÁ
C i u t a t

Distingit Senyor,

Confirmant nostra lletra 11 mes corrent, ens plau recordar-li que la Direcció de Roma ens prometé mantenir el pressupost comunicat per tot el mes actual. Per tant, com que podría ésser que si no feéssim la reserva de places desseguida, els hotels per tenir ja altres demandes augmentessin els preus; i mes que rés podría succeir que ja no ens asseguressin la reserva, li preguém ens comuniqui com més aviat millor l'acceptació del n/ programa i procedirém aixis immediatament a comprometre les 400 places de qué es composaría la comitiva de l'Orfeó.

Comprenem les dificultats que té l'obtenció de totes les inscripcións per un viatge tan important, pero per aixó tenim interés en fer remarcar les encara majors dificultats que presenta l'organització material del viatge quan no ha estat feta amb l'anticipació necessaria per assegurar l'allotjament i'ls trens especials, que durant l'Any Sant han d'ésser majors que en altres épocques.

Desitjant ésser honorats amb la seva estimada resposta, li renovem la nostra atenta consideració.

FERROVIE ITALIANE DELLO STATO
ENTE NAZIONALE INDUSTRIE TURISTICHE
UFFICIO VIAGGI E TURISMO BARCELLONA
IL DIRETTORE

25 Febrer 1925

Oficina de Viajes y Turismo del Emit.
Barcelona.

Distingits Senyors:

En possessió de les seves lletres de 11 y 23 del corrent, passo a comunicals-hi que havent rebut la Junta Directiva de l'Orfeó Català diverses proposicions relatives al seu projectat viatge a Roma, proposicions que han estat detingudament estudiades, han resultat ja de moment eliminades algunes d'elles, entre les quals hi ha la que vostès ens feren. Aquesta eliminació no obeeix a altres raons que al fet de les condicions ofertes, dintre les quals l'Orfeó, com compendran, deu cercar les majors aventatges possibles.

Pregantels-hi perdonin les molestes ocasionades i regraciantels-hi el seu interès, els saluda son affm. servent.

TELEF. 3291-A
4521-A
Dir. Telegr.: ITALOFER
Direccion Central del ENIT - ROMA - 6, Via Marghera

OFICINA DE VIAJES Y TURISMO DEL ENIT

BARCELONA

RAMBLA DE SANTA MONICA 1-3

OFICINAS DE VIAJES Y TURISMO
FERROCARRILES ITALIANOS DEL ESTADO
(Ferrovie Italiane dello Stato)
Y DEL DEPARTAMENTO OFICIAL ITALIANO
PARA EL TURISMO
(Ente Nazionale Industrie Turistiche - ENIT)

ALEJANDRIA (Egipto) - 30, Rue Cherif Pacha
BARCELONA - 3, Rambla Santa Mònica,
BASILEA - 17, Centralbahnstrasse
BERLIN - 47, Unter den Linden
BRUSELAS - 1, Rue de Loxum
BUCAREST — 143, Calea Grivitei
BUDAPEST (V) - Vigadò
BUENOS AIRES - Lavalle Esq. Florida
COSTANTINOPLA - Quai Galata
EL CAIRO - 5, Sharia Kamel
GINEBRA - 3, Rue du Mont Blanc
LONDRES S. W. I. - 12, Waterloo Place
LOSANA - 1, François Place St.
LUCERNA - 2, Schweizerhofquai
LUGANO - Piazza R. Rezzonico
MADRID - 47, Calle Alcalà
MUNICH - 14, Maffeistrasse
NEW-YORK - 281, Fifth Avenue
NIZA - 10, Avenue de la Victoire
PARIS - 20, Rue du 4 Septembre
RIO DE JANEIRO - 2, 4, 6, Avenida Rio Branco
S. GALL - 20, Leonhardstrasse
S PAOLO - 43, Rua Alvares Penteado
S. SEBASTIAN - 7, Oquendo
TUNIS - 3, Avenue de France
VIENA I - 6, Kärntnerring
ZURICH - 80, Bahnhofstrasse

ABBAZIA - 26, Corso Vittorio Emanuele III
BOLONIA - 3-A, Piazza Nettuno
BOLZANO - Corso Vittorio Emanuele III
CORTINA D'AMPEZZO - Piazza Venezia
FIUME - 3, Via XXX Ottobre
FLORENCIA - 2, Via Speziali
GENOVA - 237 rosso, Via XX Settembre
MILANO - 16, Via S. Margherita
NAPOLES - 5, Via Chiatamone
PALERMO - 98, Via Roma
RIVA SUL GARDA - 5, Piazza Garibaldi
ROMA - Piazza Colonna
S. REMO - 2, Via Vittorio Emanuele
TRIESTE - 2, Piazza della Borsa
TURIN - P. Castello, (Ang. V. Barbaroux 2)
VENEZIA - 49-50, Piazza S. Marco

OFFICINA DE INFORMES

LAURANA - Corso Vit. Em. (mayo-octobre)
NEPOLES PUERTO - (Molo Pisacane)
VENECIA - Estación S. Lucia
VENTIMIGLIA - Estación de Ferrocarriles

"ITALIA AMERICA"
AGENCIA GENERAL EN ESPANA
DE LAS COMPANIAS:
NAVIGAZIONE GENERALE ITALIANA
LA VELOCE
SOCIETÀ ITALIANA SERVIZI MARITTIMI
LLOYD TRIESTINO

27 Febrer 1925

Senyor Tresorer de l'
ORFEÓ CATALÀ

Ciutat

Distingit Senyor,

Restém veritablement sorpresos per la seva lletra del 25. No creiem que en les condicions en que ens fou sol·licitat el pressupost de viatge d'aqueix Orfeó i de la manera que desenrotllarem el programa poguessin ésser fetes ofertes més aventatjoses. No

No es que desitgém entrar a discutir les altres proposicions que ls han estat fetes - altrament no les coneixém - pero, aixó si, hem de fer remarcar que els serveis que l'Enit. prestaría no els trobarán pas millors en altra banda, i que la cura que nosaltres posaríem en l'organitzacio esdevendría insuperable. I li preguém ens permeti consignar que, en matéria de pressupostos, es poden prometre coses que, molt atentament examinades, no ténen el valor o l'eficácia que vol donar-se ls-hi: sovint no poden mantenirse.

Volém assegurar que várem reduir el n/ pressupost al mínim possible de despesa.

Amb tot i no haver estat afavorits per la respectable decisió d'aqueixa Junta Directiva ens plau de restar a les seves ordres i saludém a V. molt atentament.

1535 lits 29'10 445'15
50 pts cada un 50—
Total 495.15

FERROVIE ITALIANE DELLO STATO
ENTE NAZIONALE INDUSTRIE TURISTICHE
UFFICIO VIAGGI E TURISMO BARCELONA
IL DIRETTORE

PINOI-ROMA

REGIA ACCADEMIA DI SANTA CECILIA

ROMA (8)
6, VIA VITTORIA
Tel. Int. 3-10

Indirizzo Telegrafico:
CONCERTI-ROMA

IL SEGRETARIO

Roma, 5 mars 1925

Monsieur FRANCESC PUJOL

Directeur de l'Orfeò Català

Carrer de Sant Pere Mes Alt 13

BARCELONA

Je réponds à votre aimable lettre du 23 février.

J'espère bien que vous réussirai à vaincre toute difficulté eventuelle qui puisse vous empêcher d'ajourner d'une semaine votre voyage à Rome.

L'Académie de Sainte Cécile sera bien ravie de vous donner hospitalité à l'Augusteo dans la semaine du 3 au 10 mai.
Malheureusement l'orchestre ne pourra pas être à votre disposition car elle a une tournée à accomplir. Il est donc nécessaire que votre programme soit composé en tenant compte de l'absence de l'orchestre.

Les frais d'organisation des concerts (salle, service, réclame, affiches, etc.) seront à notre charge, de façon que vous trouverez l'Augusteo prêt à vous accueillir sans aucune dépense de votre part.

Puisque les abonnés prennent outre un certain nombre de fauteuils aussi presque toute les loges, j'ai proposée à l'Académie de renoncer à vous demander de maintenir gratuitement les places des abonnés. On a facilement été d'accord sur ce point, et nous avons pensé plus tôt de vous proposer de donner simplement une facilitation de prix aux abonnés en manière de vous assurer plus facilement le concours des personnes qui aiment davantage la musique.
Nous vous proposons donc de faire aux abonnés une reduction du 20% sur le prix des billets. Ce n'est pas une reduction qui puisse vous préoccuper, si vous considérez que dans le cas que tous les abonnés en profitaient, la diminution sur la recette totale complète, qui à théatre tout vendu suivant les prix indiqués ci=dessous serait de 34.144 lire, serait seulement de 2.562 lires.

Malheureusement notre expérience nous conseille à calculer un chiffre de recette bien loin de celle qu'on aurait avec le "tout vendu". Sans naturellement prendre aucune responsabilité au sujet, nous pensons que vous puissiez compter sur une recette d'environ 15.000 lire par concert. Dans ces conditions la reduction donnée aux abonnés pert toute valeur réelle, et représente

au contraire le moyen d'avoir un nombre plus grand d'auditeurs.

Voila le prospectus des places et des prix = un tout petit peu plus hauts des prix normaux de la saison symphonique = que nous vous conseillons:

loges	n. 26	à	L. 150	=	L. 3900
fauteuils	391	à	" 25	=	" 9775
petits fauteuils	445	à	" 18	=	" 8010
Sièges	130	à	" 18	=	" 2340
"Anfiteatro"	322	à	" 12	=	" 3864
"Galleria"	495	à	" 9	=	" 4455
"Loggione" (Paris)	600	à	" 3	=	" 1800
			Totale L.		34144,=

2383

De chacun ordre de places j'ai déjà ôté celles qui doivent être, pour tous les concerts sans ecception possible, reservées aux autorités et à la presse.

J'attends de vos nouvelles, et toujours à votre dispositions pour tout ce que je puisse faire pour vous, j'envoie l'expression de mes sentiments bien distingués et cordiaux.

LE SECRETAIRE DE L'ACADEMIE

Dr. Guido Pannain

COPIA.

Rome, 5 Mars 1925.

Monsieur FRANCESC PUJOL

Directeur de l'Orfeò Català

Carrer de Sant Pere Mes Alt 13

B A R C E L O N A

Je réponds à votre aimable lettre du 23 Février.

J'espère bien que vous réussirai à vaincre toute difficulté eventuelle qui puisse vous empêcher d'ajourner d'une semaine votre voyage à Rome.

L'Académie de Sainte Cécile sera bien ravie de vous donner hospitalité à l'Augusteo dans la semaine du 3 au 10 mai.
Malhereusement l'orchestre ne pourra pas être à votre disposition car elle a une tournée à accomplir. Il est donc nécessaire que votre programme soit composé en tenant compte de l'absence de l'orchestre.

Les frais d'organisation des concerts (salle, service, réclame, affiches, etc.) seront à notre charge, de façon que vous trouverez l'Augusteo prêt a vous accueillir sans aucune dépense de votre part.

Puisque les abonnés prennent outre un certain nombre de fauteuils aussi presque toute les loges, j'ai proposée à l'Académie de renoncer à vous demander de maintenir gratuitement les places des abonnés. On a facilement été d'accord sur ce point, et nous avons pensé plus tôt de vous proposer de donner simplement une facilitation de prix aux abonnés en manière de vous assurer plus facilement le concours des personnes qui aiment davantage la musique.
Nous vous proponons donc de faire aux abonnés une reduction du 20 % sur le prix des billets. N'est pas une reduction qui puisse vous préoccuper, si vous considérez que dans le cas que tous les abonnés en profitaient, la diminution sur la recette totale complète, qui à théatre tout vendu suivant les prix indiqués ci-dessous serait de 34.144 lire, serait seulement de 2.562 lires.

Malhereusement notre expérience nous conseille à calculer un chiffre de recette bien loin de celle qu'on aurait avec le "tout vendu". Sans naturellement prendre aucune responsabilité au sujet, nous pensons que vous puissiez compter sur une recette d'environ 15.000 lires par concert. Dans ces conditions la reduction donnée aux abonnés pert toute valeur réelle, et représente au contraire le moyen d'avoir un nombre plus grand d'auditeurs.

Voila le prospectus des places et des prix - un tout petit peu plus hauts des prix normaux de la saison symphonique - que nous vous conseillons:

loges	n. 26	à	L. 150	-	L. 3900
fauteuils	391	à	" 25		" 9775
petits fauteuils	445	à	" 18		" 8010
Sièges	130	à	" 18		" 2340
"Anfiteatro"	322	à	" 12		" 3864
"galleria"	495	à	" 9		" 4455
"Loggione"	600	à	" 3		" 1800
			Totale L.		34144,-

De chacun ordre de places j'ai déjà ôté celles qui doivent être, pour tous les concerts sans ecception possible, reservées aux autorités et à la presse.

J'attends de vos nouvelles, et toujours à votre disposition pour tout ce que je puisse faire pour vous, j'envoie l'expression de mes sentiments bien distingués et cordiaux.

LE SECRETAIRE DE L'ACADEMIE

22 Mars 1925

Monsignor Raffaele Casimiri.
Roma.

Reverendo Monsignor el clier Maitre:

A mon retour à Barcelona j'ai communiqué au Maitre Millet et au Comité Directif de l'Orfeó Català votre si chaleureux et bienveillant accueil et je tiens à vous exprimer toute notre reconnaissance, toute notre gratitude.

Dans une entreprise comme la notre, dont vous plus que personne êtes à même d'en connaître toute la transcendance et tous les risques, [redacted] a été [redacted] encouragement [redacted] pour nous [redacted] votre attitude si franchement devouée; + maintenant et grace à vous, nous sommes surs de surmonter toutes les difficultés.

Quoique je me souviens que vous avez pris des notes à notre entrevue au sujet de l'excursion de l'Orfeó Català, permettez que je vous donne par écrit avec toute exactitude le detail de notre plan, à fin d'éviter toute erreur possible.

L'Orfeó Català partira de Barcelone le 29 Avril de bon matin pour arriver a Rome la soir ou la nuit du 30. Quand nous aurons les horaires des compagnes du chemin de fer je vous ferai savoir l'heure [redacted] de notre arrivée.

Les deux concerts que notre Société donnera a l'Augusteo ont été [redacted] d'accord avec l'Accademia Santa Cecilia pour le mardi 5 et le jeudi 7 de mai.

Notre départ de Rome pour rentrer a Barcelone aura lieu le 9 mai de bon matin.

Tel que nous avons convenu a notre entrevue, nous avons visité le Cardinal Archevêque de Tarragona Monseigneur Vidal Barraquer, sur l'appui duquel nous pouvons compter en tout moment, et nous lui avons expliqué votre plan de nous mettre sous les auspices

de Monseigneur le Cardinal Bisleti, Protecteur des Sociétés Cecilienne, pour tout ce qui concerne notre visite au Saint Père, et il à trouvé l'idée excellente.

Ainsi donc (faisant usage de votre bienveillante offre) nous vous prions d'intéresser Monseigneur Bisleti dans cette question si importante. Notre fervent desir serait que Sa Sainteté deignat nous accorder de pouvoir assister à sa Messe et de recevoir la Sainte Communion de sa main; ce serait aussi pour nous la consecration supreme de notre œuvre artistique et sociale si Sa Sainteté deignat accepter l'hommage de nos chants, (la chose que nous aimons le plus et partant celle que nous desirons lui offrir de tout cœur), soit apres la Messe ou meilleur, si c'était possible, dans une reception officiele de notre Société. Nous voyons bien que nos desirs sont peut être excessifs; mais vous, que connaissez si bien les sentiments de notre Société qui, d'une certaine façon, représentent les sentiments de la partie la plus saine de notre peuple; vous, qui connaissez intimement notre œuvre dont le côté social a été toujours si etroitement lié aux preceptes de notre religion, vous pouvez mieux que personne interpreter aupres de Monseigneur Bisleti la ferveur des desirs que nous venons de vous exprimer, et nous avons l'esperance que vous les appuierez de votre voix si autorisée.

Comme les concerts à l'Augustes auront lieu le 5 et le 7 Mai, la Messe Papale et la reception (dans le cas ou il soit possible de les obtenir) pourraient être fixées pour le 2 ou le 4, le 3 dimanche, étant en principe parce que dans ce moment nous ne pouvons affirmer si nous aurons le temps de le preparer reservé pour la Messe dans votre Basilique de Saint Jean de Latran. Il nous faut avoir soin de ne pas fatiguer les voix par des actes repetées dans une même journée.

Si la reception était concedée par Sa Sainteté, je vous prie de me communiquer la capacité de la Salle ou elle aurait lieu; notre expedition comprendrà, en plus des chanteurs un assez

grand nombre de membres protecteurs, lesquels naturellement aimeraient nous suivre dans tous nos actes. Ce nombre ne dépassera pourtant de 600 a 700.

Quant à la reception dans votre Société Polifonica Romana que vous avez eu la bonté de nous offrir, nous sommes entièrement à votre disposition et nous laissons à votre discretion le choix du jour, en harmonie avec les autres actes que nous aurons à réaliser à Rome. Nous serons charmés de vous offrir à vous et à votre Société l'hommage de nos chants, et nous vous prions de nous donner vos ordres à ce sujet.

Je dois encore faire appel à votre bonté pour vous prier d'obtenir du Tertiaire Majeur pour les membres de votre Société la grace de pouvoir gagner le Jubilée de l'Année Sainte en deux jours, en nous indicant le nombre de visites a faire a chaque Basilique. Si pour l'obtention de cette grace etait necessaire l'intervention de Monseigneur le Cardinal de Tarragone, je vous prie de vouloir bien me prevenir.

Dans l'attente de vos nouvelles, agreez, Monseigneur et cher Maitre, la respectueuse expression de la plus sincère et cordiale amitié de votre devoué.

12 Avril 1925

Monsieur Guido Boni

Roma.

Cher Monsieur;

Connaissant la multiplicité des occupations qui absorbent tout votre temps, je me suis abstenu jusqu'à présent de vous écrire autre chose que pour vous remercier de nouveau par vos attentions et par votre dévouement envers l'Orfeó Català. Maintenant je tiens à vous exprimer au nom de ma Société, toute notre reconnaissance, et, le jour de notre voyage à votre ville approchant, je passe à vous entretenir des choses importantes qui y affectent.

Réclame. Vous trouverez ci-joint, reproduits à 5 copies chaque, des critiques de Vuillermoz, de Boschot et de Bruneau, parues dans des journaux de Paris à l'occasion de nos concerts en 1914. Je vous adresse par ce même courrier de nombreuses coupures authentiques de journaux, contenant des notices, des critiques, des appréciations diverses publiées sous des signatures tout à fait respectables à la même occasion. J'ai pensé que pour les renseignements que vous aurez à fournir à la presse romaine comme réclame de nos concerts, ces sources absolument impartielles seraient les meilleures. Je vous adresse aussi des brochures contenant l'historique de l'Orfeó Català pendant 25 années depuis sa fondation, et des programmes de nos concerts à Paris et à Londres où j'espère que vous trouverez quelque chose à glaner.

Dans deux jours je vais expédier à la maison Roesler de votre ville, cette maison d'accord avec la maison Ferrero de Barcelone a organisé une caisse contenant 18 grandes photographies de notre chœur, prises dans notre salle de concerts. Nous croyons qu'il serait bon de les faire exposer dans les vitrines des magasins de musique et autres établissements. La maison Roesler tiendra à votre disposition celles que vous

pourrez placer; je écris a la Maison Roesler et à Monseigneur Casimire de vouloir bien vous seconder dans cette tache.

Par l'entremise de la "Maison des Italiens à Barcelone (institution puissante ou, des elements italiens et catalans melangés travaillent activement pour etreindre les relations entre votre pays et le notre) nous sommes en train d'organiser une active propagande auprès de la presse romaine. Nous serons aidés dans cette tache par le President de l'Association de la Presse de notre ville, Monsieur Ribera, qui est en excellente relations avec les journaux romains depuis la visite que ses directeurs ont fait a Barcelona accompagnant le Rois d'Italie.

Programmes. Dans quelques jours je vous enverrai nos programmes, accompagnés de courtes notices sur les oeuvres qui figureront, le tout traduit en italien. Je vous prie de corriger ce que vous pourrez trouver de mal tourné dans ces textes.

Monsieur Cambó, qui est rentré dans notre ville depuis une dizaine de jours, a écrit à Mr. le Comte de Sant Martino, votre President, en lui recommandant chaleureusement notre entreprise.

Maintenant, cher Mr. Boni, nous esperons de votre activité et de votre dévouement a notre oeuvre, que l'organisation de nos concerts, surtout en ce qui affecte a la reclame, reussira de la façon la plus brillante. Je vous prie, à cette fin, de me dire tout ce que vous croyez necessaire d'avoir, en plus de ce que je vous envoie.

Ecrivez moi en italien, aussi concis que vous voudrez, mais ecrivez moi!

Dans l'attente de vos nouvelles, recevez, cher Monsieur, l'expression de ma reconnaissance et l'amitié cordiale de votre devoué.

× Si vous croyez necessaire de me telegraphier, n'épargnez pas la dépense. Nous reglerons tout a notre vue.

13 avril 1925

Monsieur Guido Gori.

Roma.

Cher Monsieur:

Je vous confirme ma lettre d'hier dans laquelle j'ai oublié de vous donner l'adresse de la Maison Roesler; la voici:

Ad. Roesler Franz x Figli, Via Condotti 91, 92, 93.

Je vous prie de me faire savoir au plus tôt possible si nos concerts du 5 et 7 mai auront lieu l'après-midi ou le soir, et l'heure precise; ~~et~~ c'est un detail qu'il nous faut connaitre assez à l'avance pour l'insérer dans les instructions imprimées que nous donnerons à nos chanteurs.

Agréer, cher Monsieur, l'expression d'amitié de votre devoué

19 abril 1925

Monsignor Raffaele Cassimiri

Roma

Cher Monsignor;

En possession de votre honorée du 14 courant nous nous empressons de vous adresser les remerciement les plus chaleureux, en même temps que nous vous félicitons de l'heureux resultat de vos demarches. Ça a été une grande joie pour nous de voir nos desirs accomplis et nous ne savons pas comment vous exprimer notre reconnaissance. Nous ferons de notre mieux pour mériter la bonne opinion que vous avez fait former de nous.

A la reception de votre lettre nous nous sommes adressés au Cardinal de Tarragona en lui priant d'écrire au Maestro di Camera de S.S. appuyant vos demandes. Nous sommes surs qu'il on l'aura déjà fait a l'heure présente.

+++ Nous vous desirons le plus grand succès dans votre tournée par l'Haute Italie, au retour de laquelle, le 29 Avril vous recevrez la visite de notre Président Monsieur Joaquim Cabot, qui se rend à Rome à l'avance pour regler les détails de notre excursion

Quand à la Messe du dimanche 3 mai à Sant Giovanni in Laterano nous n'avons eu le temps de préparer la "Missa del Roser" de Romeu que nous avions l'intention de chanter. Nous soumettons à votre considération l'idée de ~~l'~~ assister corporativement à une messe basse pendant laquelle nous chanterions des compositions en ~~style~~ populair religieux. Veuillez nous dire votre opinion à ce sujet.

(19 Abril 1925 -)

Monsieur Guido Pozzi
Roma.

Cher Monsieur,

Je vous confirme mes lettres du 12 et 13 courant et j'espère vous aurez reçu ainsi que les coupures de journaux, fascicles, etc. J'espère aussi que la maison Roesler vous aura communiqué l'arrivée des photographies, expediées depuis cinq jours.

Veuillez trouver ci-joint les programmes de nos concerts a l'Augusteo. J'espère que vous trouverez bien leur disposition et les indications et traductions de titres en italien que nous y avons mis; si quelque mot ne vous plait pas, vous pouver le corriger.

Je vous prie de rediger vous même, suivant les habitudes de la Santa Cecilia, les en-tête et les frontispices de ces programmes, ajoutant au nom de l'Orfeó Catalá de Barcelona, Chœur Mixte, ou Société Chorale de 220 executants, Directeur-Fondateur Louis Millet.

Prochainement je vous enverrai parvenir les notices qui doivent accompager ces programmes les jours des concerts. En cet moment l'on fait la traduction italienne.

Je ne sais pas s'il y a Romme quelque chose de semblable aux "Argus de la Presse" de Paris, qui se chargent de faire les coupures des journaux. Dans le cas ou ça éxiste, je vous prie de commander pour nôtre compte la coupure de toutes les notices, articles, critiques etc. qui paraissent sur les journaux romains a propos de l'Orfeó Catalá; nous reglerons ça montant a nôtre vue. Si ça n'éxiste pas, peut être vous pourriez trouver quelqu'un qui puisse s'en charger, moyennant le payement de cet travail.

La semaine prochaine vous recevrez la visite de nôtre President, Monsieur Joaquim Cabot, qui se rend a Rome a l'avance, pour regler toutes les questions de logement, visites, etc. Les logements sont retenus depuis longtemps, mais il faut y faire attention.

Dans l'attente de vos nouvelles, recevez, cher Monsieur.

E. COLOMINAS

Telegramas: COLOMINAS

Gerona
Constitución, 9

20 d'Abril de 1925

Sr En Lluis MILLET.

Barcelona.

Molt distingit Sr meu;

Fóra llarc esplicar-vos el perqué me crec en el dret i deure d'adressar-vos la present. Sols vos diré que, procedent de Palamós, amb els companys germans Roger i Crosa, Bonet, Vingut, ~~i~~ altres; i mes tart afegint-hi el Sr Conche, (qui vos acompanyá en la segona sortida a Fransa) erem estol qui anarem seguint pas a pas els avensos del vostre mai prou lloat ORFEÓ CATALÁ; des de la seva primara sortida, sortida de epopeia, al mitj dia de Fransa, amb totes les contrarietats de viatje ja des de el pas per Cerbere fins a la gran rebuda que vos feren a Barcelona guanyadors del brillant torneij del concurs dels ORFEONS; i arribant, com a derrer acte public el concert programa de les vostres cantades a Roma, cap aont esteu tant propers d'anar a rebrer els afalacs dels qui estimin la musica choral en tots els seus genres.

Tinc allá un amic qui en lletra recentment rebuda me diu com segaeix;

> " Ara acabo de saber que vé l'ORFEO CATALA a Roma; es esperat ja des de l'any 1912 per els molts i bons musics que hi ha en la Ciutat Eterna; pero també l'esperen segóns tinc entés els espanyols per ferlos-hi alguna porqueria de les seves, com no deixarlos cantar, xiularlos, etc. ¡Veiam qué passará! Que vagin fent. Aixis coneixeran mes els extrangers la fel que tenen al cor i l'odi dels governs d'espanya."

L''amic qui escriu no es un qualsevol; está estudiant en el Colegio-español Pontificio de Roma, i allá meteix pot coneixre les males intencios i els projectes diabolics que s'entramin.

Jo m'he cregut en el deure de bon catala de fervos-en sabedor, encara que vos en suposo coneixedors d'aquestos mals proposits.

Encarrego al amic de Roma que me dongui, si pot, mes clars detalls, que jo vos transcriuría per tal de que en sigueu sabedor i en feu part a la Junta evitant aixis sorpreses i contrarietats, coneixent a l'avansa lo que pot ocorrer.

Resto sempre mes devot vostre,

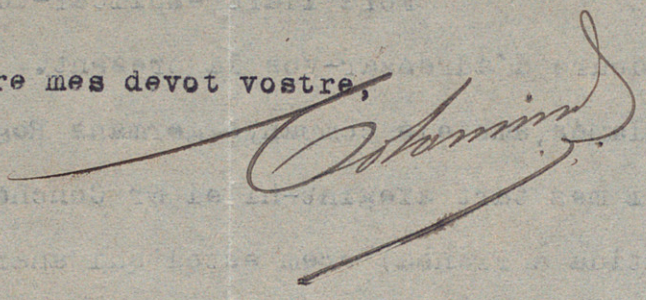

(24 Avril 1925)

Monsieur Guido Boni.
Roma

Cher Monsieur,

Je suis en possession de votre dépêche d'hier, dont je vous remercie. Il est entendu que nos concerts auront lieu a cinq heures de l'apres-midi.

Je me hâte de vous envoyer ci-joint les notes et textes à inserer sur les programmes, dont la traduction italienne a été laborieuse. Veuillez avoir la bonté de corriger ce qui ne vous plaise pas dans ces traductions.

Ces textes sont un peu longs, mais je crois tres necessaire son insertion integre pour l'illustration du public italien. Dans le cas ou sa longueur vous ~~entraine~~ occasionne des frais extraordinaires d'imprimerie, veuillez nous les charger en compte pour le reglement a notre vue.

Je vous prie aussi de faire tirer de ces programmes 300 en plus, que je ferai recueillir a la Santa Cecilia; ils sont pour nos chanteurs et pour nos archives. Nous reglerons aussi le montant a notre vue. Comme le temps presse

REVISTA MUSICAL CATALANA

BUTLLETÍ MENSUAL DEL ORFEÓ CATALÁ

AVÍS DE SUSCRIPCIÓ

En ..... (1)

habitant en ....., *carrer de* .....

....., *n.º* ....., *pis* ....., *porta* ....., *se suscriu per un any*

á la REVISTA MUSICAL CATALANA.

(1) A seguit del nom expressis si s'es o no soci del ORFEÓ CATALÁ.

Oliva, imp.: s. c. – 4980

pour mettre cette lettre à la poste, je serre cordialement votre main.
Votre dévoué.

24 Avril 1925

Monsieur Guido Boni

Roma.

Cher Monsieur,

Je vous confirme ma lettre d'aujourd'hui contenant les textes des programmes, que je vous ai expediée recommandée.

Veuillez avoir la bonté d'ajouter, dans le programme du deuxième concert ~~[illegible]~~ après la note concernant le Vendredi Sant (Venerdì Santo), le texte ci-joint, que je n'avais pas prêt quand je vous ai expedié les autres textes. Je vous prie de ~~[illegible]~~ avertir l'imprimerie de conserver la disposition de l'original pour les fragments de textes latins et italiens qui vont en face l'un de l'autre.

Agréez, cher Monsier, l'expresion d'amitié cordiale de votre devoué

(26 Abril 1925)

Monsieur Guido Boni. Roma

Cher Monsieur,

Je vous confirme mes lettres du 24 courant contenant les textes des programmes.

Je vous prie de ~~[illegible]~~ faire reserver pour nos deux Concerts les places suivantes:

Par invitation.

— Une loge pour le Comité de notre Société

— Deux fauteils de 1e classe pour des journalistes de Barcelona qui viennent avec nous

Payant.

— ~~Une~~ loge.

— 46 fauteills de 1e classe (a 25 lires chaque) distribués par groupes comme suit: ~~8 7~~

un groupe	de	8	=	8
" "	"	7	=	7
" "	"	4	=	4
4 groupes	"	3	=	12
7 "	"	2	=	14
1 "	"	1	=	1
				46

— 6 petits fauteils (a 18 lires chaque) distribués comme suit:

un groupe	de ~~3~~	3	=	3
" "	"	1	=	1
" "	"	1	=	1
" "	"	1	=	1
				6

GRAND·HOTEL·INTERNAZIONALE·PINETA-ROMA

VIA BELLUNO - VIA SIRACUSA (PIAZZA GALENO)

DIREZIONE

Roma, li .....

Telefono 30-121

Monsieur le Propietaire de l'Hotel Pinetta

Ayant assisté personnellement à repas de notre institution je puis controler la justice de les diferentes reclamations ~~[illegible]~~ qui m'ont eté adressé en premiere terme la manque de nourriture en general ou soit ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ tres p

TELEGRAMMI: PINETA-ROMA

ORFEÓ CATALÀ

BARCELONA

Cosa especials de

Roma

SUCURSALES

EN ITALIA:

ALBA
ALBANO LAZIALE
ANAGNI
ANDRIA
ANZIO
AQUILA
ARCIDOSSO
AREZZO
ASSISI
AVERSA
AVEZZANO
BAGNI DI LUCCA
BAGNI DI MONTECATINI
BARI
BENEVAGIENNA
BIBBIENA
BOLONIA
BOLZANO
BRA
BRESCIA
CAGLIARI
CAMAIORE
CAMPIGLIA MARITTIMA
CANALE
CANELLI
CARATE BRIANZA
CARRÚ
CASTELLAMONTE
CASTELNUOVO DI GARFAGNANA
CASTIGLION FIORENTINO
CATANIA
CECINA
CELANO
CENTALLO
CEVA
CHIUSI
CITTÀ DI CASTELLO
COLLE VAL D'ELSA
COMO
CORTONA
COTRONE
CREMONA
CUORGNÉ
FABRIANO
FERMO
FLORENCIA
FOGGIA
FOIANO DELLA CHIANA
FOLIGNO
FOSSANO
FRASCATI
FROSINONE
GENOVA
GROSSETO
GUBBIO
INTRA
IVREA
LECCE
LIVORNO
LUCCA
LUSERNA S. GIOVANNI
MARCIANA MARINA
MERANO
MESSINA
MILÁN
MODICA
MONDOVI
MONTELEONE DI CALABRIA
MONTESAMPIETRANGELI
MONTEVARCHI
NAPOLES
NARDÒ
NOCERA INFERIORE
NORCIA
NOVI LIGURE
ONEGLIA
ORBETELLO
ORVIETO
PAGANI
PALLANZA
PALERMO
PIETRASANTA
PINEROLO
PIOMBINO
PONTECAGNANO
PONTEDERA
POPOLI
PORTOFERRAIO
PORTO S. GIORGIO
POTENZA
PRATOLA PELIGNA
SALERNO
SANSEVERO
SARONNO
SEGNI-SCALO
SIENA
SIRACUSA
TAGLIACOZZO
TIVOLI
TORRE ANNUNZIATA
TORRE PELLICE
TRENTO
TRIESTE
TURIN
VELLETRI
VIAREGGIO
VITERBO

EN EL EXTRANJERO

ADALIA
ALEPPO
BEIROUTH
BENGASI
CAIFFA
CONSTANTINOPLA
CHIASSO
DAMASCO
JAFFA
JERUSALEN
LION
LUGANO
MALTA
PARIS
RODAS
SMIRNA
TRIPOLI

CASAS AFILIADAS

BANCO DI ROMA
PER L EGITTO E IL LEVANTE

ALESSANDRIA
CAIRO
PORTO SAID
MANSOURAH
TANTAH
BENI MAZAR
BENI SOUEFF
FAYOUM
MAGAGHA
MIT GAMR

Mod. 55-S.

DIRECCIÓN TELEGRÁFICA "BANCROMA"

CÓDIGOS { A.B.C. 5ª y 6ª EDICION / LIEBER'S / PETERSON'S / BENTLEY'S / MARCONI

TELÉFONOS: { INTER. 1379-A. / Nº 381-A. / „ 3155-A.

APARTADO DE CORREOS 257

BANCO DI ROMA

M. SOCIEDAD ANÓNIMA - CASA CENTRAL EN ROMA

CAPITAL · LIRAS 200.000.000 ENTERAMENTE DESEMBOLSADO

SUCURSALES EN ESPAÑA

BARCELONA - MADRID

AGENCIAS: TARRAGONA - MONTBLANCH - VALLS

BORJAS BLANCAS - SANTA COLOMA DE QUERALT

CORRESPONSALES DEL TESORO ITALIANO

BARCELONA, 20 de Marzo de 1925

(FONTANELLA 1)

Sr. Don Joaquín Cabot, Presidente del "ORFEÓ CATALÁ"

Ciudad

Muy Sr. nuestro:

Refiriéndonos a la conversación habida entre Vd. y nuestro Director General, Sr. Spagnolo, nos es muy grato confirmar a Vd. el ofrecimiento de los servicios especiales organizados por nuestro Instituto con motivo del Año Santo, brindando muy especialmente tanto a Vd. como a los demás miembros de esa digna entidad de su presidencia, la adquisición de los cheques especiales creados con esta ocasión que, por ser pagaderos en todas las plazas de Italia, libres de todo gasto, han de constituir un excelente y práctico instrumento de crédito con ocasión de la peregrinación organizada por esa respetable Sociedad.

Nos permitimos, al propio tiempo, adjuntar a la presente un cartel de propaganda de dichos cheques especiales rogándole, si a bien lo tiene, ordene su colocación en sitio bien visible del local social.

Tenemos el honor de reiterarnos con la mayor consideración suyos affmos. S. S.

q. e. s. m.

BANCO DI ROMA
SUCURSAL DE BARCELONA

La Sociedad el "Orfeó Català" que cuenta 34 años de existencia la componen una masa coral que fluctua entre 250 a 300 socios coristas (Hombres, señoritas y niños) y unos dos mil socios protectores que son los que sostienen su vida económica. Tanto los coristas como su Director y Maestros Profesores no perciben emolumento alguno, antes alcontrario pagan una pequena cuota mensual que integra una caja de pensión y sirve para cuando estan enfermos o inválidos que cobran unas dietas enproporción a los años de antiguedad que tienen de corista.

El objeto de la Sociedad es el estudio y propagación de la música coral en todas sus manifestaciones, que es aroma espiritual del terruño, hasta las grandes obras de la polifonia que semejan inspiración divina, pasando por los grandes oratorios para voces mixtas de los mas afamados compositores antiguos y modernos. desde la modesta cancion popular

Entre los viejos autores canta obras de nuestro gran Victoria, del universal Palestrina, de Bach, Beethoven, Haydn, Jannequin, Carissimi &, y de entre los modernos Strauss, Saint-Saens, Kurt Schidler, D'Indy, Pedrell, Nicolau, Morera, y otros que como los anotados han escrito y escriben obras exprofesso para el O r f e ó , porque es el coro mas nutrido, sino unico en Europa, que reune los elementos necesarios de masa y solistas para aquellas interpretaciones.

Asi ha mostrado su obra artística no solo en España, desde su Capital Madrid y desde Barcelona donde reside, hasta el humilde poblado, sino que ha pasado varias fronteras para triunfar en Marsella, París, Londres, acariciando ahora el triunfo en Roma para recibir su consagración definitiva en la Ciudad Eterna, donde todas las grandes manifestaciones del arte en su multiple variedad tienen su historia y su archivo. viviente

Además el " O r f e ó C a t a l à " no podia dejar de venir a Roma a buscar esta consagración ante la oportunidad del Año Santo, porque su obra social ha sido educar y sensibilizar nuestra juventud, y su obra artística alcanzar la perfección en sus ejecuciones y cautivar los públicos, su obra cristiana ha sido desterrar de las iglesias la musica profana y entronizar en ellas el canto polifonico y gregoriano tan recomendados por el glorioso Papa Pio XI, valiendose para ello de todos los medios de propaganda asi escrita como oral ~~ta como oral~~, además de las ejemplares ejecuciones que de misas y oficios y otros cantos liturgicos está dando continuamente.

Por todo ello ha obtenido plàcemes y triunfos de todos publicos viendo entre ellos que le aplaudian Reyes y Principes, Magnates y Gobiernos, Artistas y Autoridades, Aristocracia y plebe de ~~todos los~~ paises ~~que~~ ha visitado.

Santos como

COMITATO CENTRALE PER L'ANNO SANTO

VIA GREGORIANA, 24 ROMA (6) - TELEFONO 40-75

La Segreteria è aperta per il pubblico
tutti i giorni non festivi dalle ore 16 alle 18.

Roma, li 9 Maggio 1925

Prot. N. 5264 P.
Da citarsi nella risposta.

Spett.Direzione del
"Orfeo Català"
BARCELLONA

Ieri 8 Maggio un signore dell'Orfeo Català" venne ad informarsi se noi avevamo le diapositive Fabbri con soggetti sull'Anno Santo.Oggi 9 Maggio riceviamo,in data di oggi,la relativa comunicazione della Ditta Fabbri,e ci affrettiamo a mandarvi copia dell'elenco delle diapositive che la Ditta Fabbri sarà lieta di mandarvi da Bologna a Vostra richiesta.L'indirizzo è:

Cav.Gaetano Fabbri = Via Cesare Battisti 11 = BOLOGNA

Con distintissima osservanza,

dev.mo

Jac. Nogara

SEGRETARIO GENERALE

SERIE DELLE DIAPOSITIVE PER CONFERENZE PROPAGANDA

ANNO SANTO

5364
8

I[a] Parte

1 Bonifacio VIII° = 1° Giubileo
2 Dante Alighieri
3 Avignone = Castello dei Papi
4 Avignone = Entrata Castello dei Papi
5 Alessandro VI° (1600)
6 Leone XIII° = Giubileo 1900
7 Achielle Ratti = neo sacerdote
8 Pio XI
9 Lettura Bolla Indizione Anno Santo
10 Apertura Porta Santa = Processione
11 Processione Apertura Porta Santa
12 La Porta Santa
13 Basilica di S.Pietro = Prima del Bramante
14 " " S.Pietro = Esterno
15 " " S.Pietro = Interno
16 " " S.Giovanni in Laterano = esterno
17 " " S.Giovanni in Laterano = interno
18 " " Scala Santa
19 " " S.Paolo = esterno
20 " " S.Paolo = interno
21 " " S.Maria Maggiore = esterno
22 " " S.Maria Maggiore = interno
23 Gruppo di pellegrini del 1825
24 Lavanda piedi = purificazione
25 La navicella di Pietro = mosaico di Giotto

2[a] Parte

26 Inaugurazione Mostra Missionaria
27 All'ombra del cupolone
28 Vista complessiva della Mostra
29 Moschea egiziana = fac simile
30 Obelisco egiziano = fac simile
31 Missioni estere di Parigi a Ton Kun
32 Missioni salesiane = Padiglione
33 Missioni salesiane nel Kivaros
34 Costumi orientali
35 Missioni africane = Aran Kania
36 Tende in Mongolia = Missioni figli Cuore Immacolata
37 S.Francesco Saverio = Patrono propaganda Fede
38 Cardinale Massaia = Missionario Africa
39 Il Prete Moro

C A T A C O M B E

40 Via Appia (S.Callisto)
41 Tomba dei Papi
42 Volta di Cripta
43 S.Agnese = pittura
44 Catacombe S.Pietro Marcellino
45 Un Ambulacro
46 La madonna delle Catacombe
47 Il Pastor buono
48 Scavia S?Sebastiano
49 Ancora scavia S.Sebastiano
50 Il Cristo
51 Trionfo della Chiesa nell'anima

Non si definisce tanto presto questa Società dell'Orfeò Català: 34 anni di vita; una massa corale oscillante fra 250 e 300 soci coristi – uomini, donne, ragazzi – ; un migliaio di soci protettori per sovvenire alle necessità economiche: Direttore, maestri e coristi, non solo non percepiscono stipendio alcuno, ma pagano anzi una piccola quota mensile ad una cassa pensioni ~~Coristi~~ funzionante a beneficio ~~dei~~ dei soci infermi od invalidi sulla base della loro anzianità come coristi.

Scopo della Società lo studio e la propaganda della musica in tutte quelle sue manifestazioni corali in cui si respiri l'aroma spirituale della terra natia, dalla modesta e pur suggestiva canzone popolare, dai grandi oratorii per voci miste dei massimi Compositori antichi e moderni fino ai capolavori della più sublime ispirazione polifonica. Antichi autori preferiti: il nostro divino Vittoria, l'immortale Palestrina, Bach, Beethoven, Haydn, Jannequin, Caristimi .... Fra i moderni: Strauss, St. Saëns, Kurt Schidler, D'Indy, Pedrell, Nicolau, Morera ed altri, i quali, come gli ultimi mentovati hanno scritto e scrivono espressamente per l'«Orfeò», ~~Trovando~~ poichè trovano in esso il coro più nutrito, l'unico, anzi, in Europa che riunisca per tanti interpretazioni e tali ~~elementi~~ ~~di~~ necessarii elementi di massa e tali solisti.

La sua attività artistica non si esplica solo in Spagna, nella Capitale madrilena, a Barcellona, sua sede naturale, nello stesso amico Contado del proprio paese, ma ha già varcato la frontiera, riportando trionfi a Marsiglia, Londra, Parigi. Oggi è a Roma che l'"Orfeò Català, ~~di~~ viene a domandare la sua consacrazione definitiva, all'eterna Città in cui ogni grande manifestazione artistica riceve l'unzione della storia.

D'altronde la Società non poteva tralasciar l'occasione dell'Anno Santo per compiere questa visita di consacrazione; perchè se il suo Scopo sociale è quello di educare ed innalzare la gioventù fino al puro senso della bellezza, se il suo Scopo artistico è quello di raggiungere nelle esecuzioni una perfezione tale da soddisfare inte-

ramente e l'arte e gli uditori, il suo scopo cristiano è quello di bandire dal Tempio la musica profana e di ricollocarvi al posto che gli Compete il Canto polifonico e gregoriano Tanto raccomandati dalla grande e pia memoria di Pio X: a questo fine l'Orfeò Català, si vale di tutti i mezzi di propaganda scritta ed orale e sopratutto dell'esecuzioni che continuamente e dovunque sta dando di uffici sacri ed altri Canti liturgici.

Questa Complessa sua opera ha avuto in tutti i paesi visitati l'onore di planti lusinghieri e di trionfali successi ~~da ogni~~ presso ogni sorta di pubblico: Re e principi, magnati e Governi, artisti ed autorità, aristocrazia e popolo sono stati concordi nell'apprezzarla al suo reale, altissimo valore.

Al Sig. ..... Critico Musicale del Giornale .....

Saluta distintamente la S.V. e La prega di fargli l'onore di venire domani alle 17,30 all'Hotel Royal (Via XX Settembre) a prendere una tazza di the, per avere così la gradita occasione di presentarle i Maestri e la Direzione dell'Orfeò Català di Barcellona.

Con i più vivi ringraziamenti si professa

dev.mo

1/1/21

ORFEÓ CATALÀ

BARCELONA

Estimat consoci:

Desitjós de completar la nova que vaig comunicar-vos per la meva circular de Febrer passat, em plau assabentar-vos que ja estem pròxims a realitzar aquell projecte de portar en romiatge a Roma el nostre gloriós Orfeó.

Tots els preparatius i treballs d'organització estan gairebé enllestits, els compromisos amb les companyies de ferro-carrils i amb les fondes ja firmats; l'audiència amb S. S. està demanada, la gran Sala de Concerts "Augusteo" retinguda per a les dates 5 i 7 de maig i la data de sortida ficsada pel dia 29 del corrent; mes cal encara un darrer esforç de tots per a cobrir les despeses que pugen a una xifra la importància de la qual no cal us ponderem.

Molts són els socis que ja han respost a nostra primera crida; mes no figurant encara el vostre nom en la llista d'aquests, he de pregar-vos no descuideu d'ajudar aviat amb el que bonament pugueu a nodrir la subscripció que tenim oberta a Secretaria, puig aquesta anada a Roma l'hem de fer pel nostre propi i únic esforç a fi de donar exemple i demostrar que som prou per a ensenyar al món que la nostra obra és cosa viva i arrelada en la conciència dels catalans.

El sacrifici que us demanem restarà de sobres compensat amb el nou triomf que segurament assolirà l'Orfeó en la ciutat dels Papes.

Confiant en vostra resposta us renova el testimoni d'agraïment i afecte vostre amic i servent

Per a què Sa Santetat i el públic de Roma escoltin nostres cants, cal avans escoltar la veu de nostre President i fer ço que demana. Així us ho prega

Abril 1925.

Programas dels concerts a Roma.

Primer concert - 5 Maig 1925.

I

El cant de la Senyera	Millet
El rossinyol	Mas i Serracant
Els fadrins de Sant Boi	Pérez
La mal maridada	"
Cançó de bressol	Sancho Marraco
El fill de D. Gallardó	" "
Cançó del lladre	" "
La sardana de les monjes	Morera
L'enyor	Cumellas Ribó
Cançó de l'espadar	Samper
El Noi de la Mare	Nicolau

II

Hivern	Debussy
Garideta	Ravel
Tres ocellets del paradís	"
Kalinka	Schindler
Don Joan i Don Ramón	Pedrell
La mort de l'escolá	Nicolau

Segon Concert - 7 Maig 1925

I

El cant de la Sitjera	Millet
Sota de l'olm	Morera
La filla del marxant	Cumellas Ribó
L'hereu Riera	Cumellas Ribó
Non-non noneta. La Mare de Déu	Romeu
Cançó de Nadal	"
La nina i el molinet	Pérez
El Cant dels ocells	Millet
Els tres tambors	Lambert
El caçador i la pastoreta	Botey
La nostra veremd	Morera

II

Pregaria a la Verge del Remei	Millet
Gloria de la Missa de Nuria	Romeu
Divendres Sant	Nicolau
Ocellada	Jannequin
Madrigal a un dolç rossinyol	Bandnieri
ardent el Sol	Marenzio
Caligaverunt oculi mei	Victoria
Credo de la Missa "Papa Marcel"	Palestrina.